516
INSTYTUT FRYDERYKA

Méthode pour le Piano.

ZASADY MUZYKI

NA

PIANOFORTE

PRZEZ

Karola Kurpińskiego,

Mistrza Kapelli Dworu Królestwa Polskiego, Dyrektora Opery Polskiéj, Członka byłego Towarzystwa Królewsko-Warszawskiego Przyjaciół Nauk, Towarzystwa Dzieci Apollina w Paryżu i innych Tow: Muzycznych, Kawalera Orderu S.go Stanisława IV.ej Klassy.

Schra

Edycya V prawdziwa i oryginalna, pomnożona przykładami Kompozytorów znakomitych.

przez

JÓZEFA NOWAKOWSKIEGO.

Cena: Rs. 3. Złp. 20.

Nakład i Własność
GUSTAWA SENNEWALD W WARSZAWIE,
p. ulicy Miodowej №2. [1359]

Anstalt für Musikalendruck (Carl Schulze) in Leipzig

Ed. Schramm

INSTYTUT FRYDERYKA CHOPINA BIBLIOTEKA 516/m

PRZEPISY OGÓLNE.

Doswiadczenie okazało że prowadzenie ucznia według kolejnego rozkładu jaki temu dziełu nadałem, stawało się nieco nudném. Przekonałem się później, iż postęp nauki grania na Fortepianie można urozmaicić a tém samém zabawniejszym i więcéj zachęcającym uczynić, jeżeli całość tego Systematu wykładać będziemy wyrywkami, niekoniecznie po kolei rozdział po rozdziale: wszakże te oddzielne części same z siebie złożą się później w całość; a ztąd dwojaka wyniknie korzyść: *Skrócenie czasu i uprzyjemnienie nauki*. Rozkład systematyczny zostawiam ten sam jak dawniej, lecz przeskoki z jednego rozdziału do innego, wskaże stronnica do któréj odsyłam. Oprócz tego Abecadłowy Rejestr nazwisk w tym Systemácie porozrzucanych cząstek, ułatwi w każdém zdarzeniu wszelkie objaśnienie. Na końcu téj Szkoły są pod numerami zebrane przykłady, cwiczenia, i sztuki najznakomitszych Autorów. — Więc prowadźmy naukę w ten sposób. —

Klassa 1.

Poznanie klawiszów (str. 7.) Uczenie się nót klucza basowego (str. 8.) Czytanie nót (str. 8, 9.) W czasie gdy się uczeń wprawia do czytania nót klucza basowego, można mu powiedzieć co to jest *krzyżyk, bemol, i kwadrat* § 3 (str. 9.) poczem niech czyta nóty basowe z krzyżykami, bemolami i kwadratami (str. 9.) w dalszym ciągu takowego czytania można mu powiedzieć co to jest *Gamma* § 4 (str. 10–14) będzie on przez to wprawiał zaraz i palce obu rąk, ale niech poprzestanie na Gammie z C iz G, reszta znajdzie się potrochu. Należy dopóty zatrzymać ucznia w czytaniu nót klucza basowego z krzyżykami itd. dopoki z łatwością nie będzie wskazywał właściwych klawiszów. — W ciągu tego można mu także dać poznać *takt* rożnicę nót, czyli ich *wartość*,

RÈGLES GÉNÉRALES.

L'expérience a montré que l'ordre successif que j'avais donné à cet oeuvre était ennuyeux pour l'élève. Je me suis convaincu plus tard qu'on pourrait varier et par là rendre plus amusante et plus attrayante l'étude du piano, si l'ensemble de ce système était enseigné par passages sans suivre paragraphe par paragraphe; cependant ces parties separées forment plus tard un tout dont le résultat a le double avantage: *d'abréger le temps et de rendre l'étude agréable*. Sans changer l'ordre systématique d'autrefois, j'adopte des passages rapides d'un paragraphe à un autre auquel je renvoie en indiquant la page. En outre le registre alphabétique des noms dans ce système facilite en toute circonstance chaque éclaircissement. A la fin de cette école se trouvent réunis par numéros des exemples, des exercices et des pièces des auteurs les plus distingués. Il résulte donc de procéder à cette étude de la manière suivante.

Classe 1.

Connaitre les touches (page 7). Apprendre les notes de la clef de fa, (p. 8). lire les notes (p. 8, 9). Pendant que l'élève s'exerce à la lecture des notes de la clef de fa, il convient de lui dire ce que c'est que le *dièze*, le *bémol*, et le *bécarré* § 3 (p. 9.) de lui faire lire les notes de la clef de fa, avec les dièzes, les bémols et les becarres (p. 9.) dans la continuation de lire on peut lui enseigner que c'est que la *gamme* § 4 (p. 10–14) il exercera par là les doigts des deux mains; mais qu'il se borne à la gamme de Ut et de Sol; le reste viendra peu à peu. — L'élève devra s'exercer à lire les notes de la clef de fa avec les dièzes etc., jusqu'à ce qu'il indique avec facilité les touches propres. On peut en même temps lui faire connaitre la *mesure*, la différence des

Anstalt für Musikaliendruck (Carl Schuster) in Leipzig.

i *pauzy*, § 6 (str. 20–24) ale poprzestać tylko na takcie pierwotnym. Więc będzie już umiał czytać nóty basowe, znał znaki przy nótach, Gammy z C i G. Takt pierwotny, wartość nót i pauzy. Tak przygotowanemu można napisać jaką sztuczkę na 4ry ręce, w której uczeń będzie grał same nóty basowe, w takim n p. rodzaju № 1. (str. 54, 55). Gdy się tej sztuczki nauczy, rozpocząć naukę klucza skrzypcowego (str. 8) Gdy już uczeń zacznie się wprawiać do czytania nót klucza skrzypcowego, część lekcyi można poświęcić na obeznaniu go z Gammami z F i B, inne trudniejsze Gammy zostawić na poźniej (str. 17). Potém niech gra sztuczkę № 2. w ktorej uczeń będzie miał same nóty skrzypcowe, ale wytłómaczyć mu wprzody jak się uderzają 2 lub 3 nóty razem. Potem niech czyta oba klucze razem № 3. (str. 56). Tym sposobem przeplatając postęp nauki, początki stają się mniej nudnemi: jednak należy się w tym względzie zastósować do pojęcia i zdolności ucznia.

Klassa 2.

Niech będzie ciągła, ale stopniowa wprawa do Gamm ze wszystkich tonów, Major i Minor, z Akordami i kadencyami, jako też do Gammy Chromatycznej (str. 49.). a w ciąga téj wprawy dawać mu stopniami poznać rodzaje taktów z wartością nót (str. 23.) wytłómaczyć mu co znaczy kropka przy nócie, Synkopa, łącznik, zgoła wszystkie znaki i kombinacye nót, a to według sztuczki jaką mu obierzemy. — *) Niech się stopniami uczy № 4,5 aż do № 46.

Klassa 3.

Ćwiczenia. Obok tych ćwiczeń niech się uczy co raz trudniejszych sztuk różnych Autorów, bo poprzestać na tém, co to dziełko w sobie mieści nie można: naszym celem jest okazać jedynie *zasady Muzyki na Fortepian*.

*) Abecadłowy rejestr wszystko wskaże.

notes ou leur *valeur* et les *pauses*, § 6 (p. 20–24) mais se borner à la mesure primitive. Ainsi, il saura déjà lire les notes de la clef de fa, connaitra les signes près des notes, les gammes de Ut et de Sol, la mesure primitive, la valeur des notes et des pauses. — L'élève ainsi préparé jouera les notes seules de la clef de fa, d'une petite pièce à 4 mains écrite à cet effet, telle que celle dans le genre du № 1. (p. 54, 55). Cette petite pièce étudiée, il recommencera l'étude de la clef de Sol. (p. 8). Quand l'élève commence à se familiariser avec la lecture des notes de la clef de Sol, on peut consacrer une partie de la leçon pour le mettre au courant des gammes de Fa et de Si ♭, laisser les gammes plus difficiles, (p. 17) pour plus tard. — Il jouera ensuite la petite pièce № 2. formée seulement de notes de Sol; mais il faut lui expliquer auparavant de quelle manière s'articulent 2 ou 3 notes ensemble. Après on lui fera lire les deux clefs ensemble № 3. (p. 56). De cette manière se succèdent les progrès de l'étude les principes deviennent moins ennuyeux; il convient cependant de se conformer à la portée et aux capacités de l'élève.

Classe 2.

L'exercice des gammes doit être progressif et continuel avec tous les modes majeurs et mineurs, les accords et les cadences, ainsi que les gammes chromatiques (p. 49), et pendant les exercices, lui donner l'explication du genre de mesures, de la valeur des notes (p. 23), de la note pointée, de l'appogiatura ou petite note, de la syncope, du coulé, en un mot de tous les signes et des combinaisons d'après les pièces que l'on choisit. — *) Il étudiera progressivement du № 4,5 au 46.

Classe 3.

Exercices. Outre ces exercices il conviendra de prendre des pièces de plus en plus difficiles, de differents auteurs, car il ne suffit pas de se borner à ce que contient cet ouvrage: notre but est uniquement d'indiquer les principes du Piano.

*) Le régistre alphabétique indique tout.

ABECADŁOWY REJESTR
szczegołów w tem dziele zawartych.

A, ais, as — litery muzyczne
Ton A ..... str. 12.
Ton As ..... „ 13.
Akord pierwotny ..... „ 15.
Arfik ..... „ 36.
B, litera muzyczna
Ton B ..... „ 13.
Bekar (obacz kwadrat)
Bemol ..... „ 9.
Bemol podwójny ..... „ 16.
Bemole przypadkowe ..... „ 24.
C, cis, ces, litery muzyczne
Ton C ..... „ 10.
Czytanie nót ..... „ 7, 54.
D, dis, des — litery muzyczne
Ton D ..... „ 12.
Ton Des ..... „ 13.
E, cis, es — litery muzyczne
Ton E ..... „ 12.
Ton Es ..... „ 13.
F, fis, fes — litery muzyczne
Ton F ..... „ 13.
Ton Fis ..... „ 13.
Fermata (korona) ..... „ 32.
G, gis, ges — litery muzyczne
Ton G ..... „ 12.
Ton Ges ..... „ 13.
Gamma chromatyczna ..... „ 20.
Gammy ..... „ 10.
Gammy z tonu major ..... „ 12.
Gammy z tonu minor ..... „ 17.
H, his, litery muzyczne
Ton H ..... „ 12.
Intonacya ..... „ 14.
Kadencye ..... „ 18.
Klawisze ..... „ 7.
Klucz basowy ..... „ 7.
Klucz skrzypcowy ..... „ 8.
Kolumna nót (obacz liczba nót razem uderzonych) „ 15.
Kombinacye nót ..... „ 7, 8.
Korona (ob: Fermata)
Kropka przeniesiona ..... „ 25.
Kropka przy nocie ..... „ 22, 25.
Kryski, kropki nad nótami ..... „ 33.
Kryski prostopadłe .....

REGISTRE ALPHABETIQUE
des details contenus dans cet oeuvre.

Abréviation ..... page 29.
Accord primitif ..... „ 15.
Apoggiatura, grupetto ..... „ 31.
Arpège ..... „ 36.
Bécarre ..... „ 9.
Bémol ..... „ 9.
Bémol double ..... „ 16.
Bemols accidentels ..... „ 24.
Cadence ..... „ 18.
Clef de fa ..... „ 7.
Clef de sol ..... „ 8.
Colonnes de notes (voir le nombre de notes articulées simultanément) ..... „ 15.
Combinaison de notes ..... „ 7, 8.
Connaissance des touches ..... „ 7.
Coulé ..... „ 26.
Détaché, pointé ..... „ 33.
Détaché perpendiculaire
Dièze ..... „ 9.
Dièze double ..... „ 17.
Dièzes accidentels ..... „ 24.
Embellissement ..... „ 31.
Enseignement des notes ..... „ 7.
Fa, fa ♯, fa ♭
Mode fa ..... „ 13.
Mode fa ♯ ..... „ 13.
Fermate ..... „ 32.
Gamme chromatique ..... „ 20.
Gammes ..... „ 10.
Gammes du mode majeur ..... „ 12.
Gammes du mode mineur ..... „ 17.
Genre de mesure ..... „ 23.
Grupetto ..... „ 31.
Intonation ..... „ 14.
La, la ♯, la ♭
Mode la ..... „ 12.
Mode la ♭ ..... „ 13.
Lire les notes ..... „ 7, 54.
Majeur ..... „ 16.
Mesure et valeur des notes ..... „ 20.
Mi, mi ♯, mi ♭
Mode mi ..... „ 12.
Mode mi ♭ ..... „ 13.
Mineur ..... „ 16.
Mordent ..... „ 32.

Krzyż podwójny ... str. 17.
Krzyżyki ... „ 9.
Krzyżyki przypadkowe ... „ 24.
Kwadrat ... „ 9.
Łącznik (obacz Synkopy)
Liczba nót razem uderzonych ... „ 15.
Linije zwyczajne i dodane ... „ 7.
Łuk nad notamy ... „ 26.
Łuk z punktem nad notą (ob: Fermata)
Major ... „ 16.
Minor ... „ 16.
Mordent ... „ 32.
Nótki dodane (ozdoby) ... „ 30.
Nóty klucza skrzypcowego dla lewéj ręki ... „ 8.
Nóty przedtaktowe ... „ 26.
Nóty przewiązane ... „ 28.
Oktawa ... „ 8.
Ozdoby ... „ 30.
Pauzy ... „ 22.
Pedał ... „ 37.
Poprzednik, posuwnik ... „ 31.
Powtórzenie (ob: repetycya)
Poznanie klawiszów ... „ 7.
Przedtaktowe nóty ... „ 26.
Repetycya ... „ 37.
Rodzaje taktu ... „ 23.
Segno (zwrotnik) ... „ 37.
Siedzenie przy instrumencie ... „ 10.
Skrócenie pisarskie ... „ 29.
Sposób prędkiego dójścia wiele każda intonacya ma krzyżyków lub bemolów ... „ 14.
Synkopy ... „ 25.
Szóstki ... „ 28.
Takt i wartość nót ... „ 20.
Tercya ... „ 15.
Tremolando ... „ 29.
Trojki, Triole ... „ 27.
Tryl ... „ 32.
Uczenie się nót ... „ 7.
Upiększenie ... „ 31.
Volta 1ma, 2da ... „ 37.
Zatrzymanie (ob: Fermata)
Zbiór terminów muzycznych ... „ 109.
Znaki informacyjne ... „ 32.
Znaki przy nótach ... „ 9.
Znaki przypadkowe ... „ 24.
Zwrotnik (ob: segno)

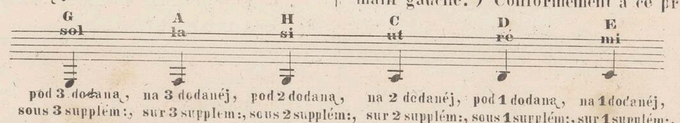
Nombre de notes articulées simultanément ... page 15.
Note pointée ... „ 22, 25.
Notes barrées ... „ 28.
Notes d'agrément ... „ 30.
Notes de la clef de sol pour la main gauche ... „ 8.
Notes qui précèdent les mesures ... „ 26.
Octave ... „ 8.
Ornement ... „ 30.
Pauses ... „ 22.
Pédale ... „ 37.
Point d'orgue (voir fermata)
Point de renvoi ... „ 26, 27.
Portée et les lignes supplémentaires ... „ 7.
Position devant l'instrument ... „ 10.
Prompte manière de savoir combien chaque intonation a de dièzes ou de bémols ... „ 14.
Ré, ré ♯, ré ♭
Mode ré ... „ 12.
Mode ré ♭ ... „ 13.
Recueil de termes de musique ... „ 109.
Répétition ... „ 37.
Segno ... „ 37.
Si, si ♯, si ♭
Mode si ... „ 12.
Mode si ♭ ... „ 13.
Signes accessoires ... „ 24.
Signes d'information ... „ 32.
Signes près des notes ... „ 9.
Six croches ... „ 28.
Sol, sol ♯, sol ♭
Mode sol ... „ 12.
Mode sol ♭ ... „ 13.
Syncope ... „ 25.
Tierce ... „ 15.
Touches ... „ 7.
Tremolando ... „ 29.
Trille ... „ 32.
Triolet ... „ 27.
Ut, ut ♯, ut ♭
Mode ut ... „ 10.
Volta 1ma, 2da ... „ 37.

§ 1. Poznanie klawiszów.

Można uczniowi dać poznać klawisze, w ten sposob: Pokazawszy mu klawisz leżący po lewéj ręce przed dwoma krótkiemi klawiszami powiemy mu, że ten klawisz nazywa się C. i że wszystkie klawisze znajdujace się przed dwomo krotkiemi po lewej ręce nazywają się C. Potém trzeba mu powiedzieć, że po C. postępując w prawo, idą klawisze podług nazwisk liter w Abecadle, C. D. E. F. G. ostatnie zaś dwa A. H. łatwe są do spamiętania, gdyż każdy pojąwszy rzecz mówi: aha! Tu uczeń łatwo postrzeże, że wszystkich liter muzykalnych jest tylko siedm, to jest C. D. E. F. G. A. H. Należy go przytém zaraz nauczyć, że ósmy ton, ktory jest tegoż samego nazwiska co pierwszy, inaczéj nazywa się Oktawa; i tak od C. do C. od D. do D. od E. do E. etc. etc. jest przestrzeń ośmiu tonów czyli oktawy.

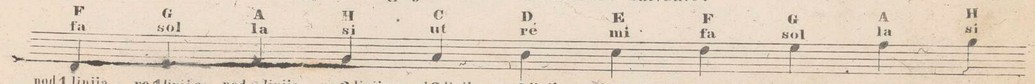
§ 2. Uczenie się nót.

Uwiadomi się ucznia, że każdy klawisz ma swoję nótę: że nóty mieszczą się na linijach i pomiedzy linijami, i że tych linij jest pięć. A że podzielono cała klawiaturę na dwa klucze, to jest; Basowy i Skrzypcowy; klucz Basowy zajmuje połowę klawiatury po lewej ręce, a klucz Skrzypcowy większą połowę klawiatury po prawej, co zależy od obszerności klawiatury. Każdy klucz ma jeszcze linije dodane, inaczej zwane przypisane. Przystąpiemy tedy do uczenia sie nót klucza Basowego, czyli klucza lewej reki. Oto jest klucz Basowy 𝄢 Dalej pokażemy uczniowi cztery linije dodane i przestrzeżemy go, że te linije dodane liczą się od góry, a licząc tym sposobem, znajdziemy nótę na czwartej 𝄢 mówi się tedy, na czwartej dodanej linji w Basie, jest F. jest to najpierwszy klawisz lewéj reki.*) Dalej, stosownie do téj zasady mówi się:

pod 3 dodaną, na 3 dodanéj, pod 2 dodaną, na 2 dodanéj, pod 1 dodaną, na 1 dodanéj,
sous 3 supplém:, sur 3 supplem:, sous 2 supplém:, sur 2 supplém:, sous 1 supplém:, sur 1 supplém:,

Przy wymienieniu każdéj nóty, trzeba żeby uczeń pokazał zaraz klawisz, do którego ta nóta należy. Najlepiej będzie jeżeli mu się tylko po siedm lub ośm nót, to jest po jednej oktawie zadawać będzie, a by je tem łatwiej zatrzymał w pamięci: na tepnie trzeba go uwiadomić, że linije proste liczą się od dołu i mówi się jak następuje:

pod 1 liniją, na 1 linijq, pod 2 linijq, na 2 linią, pod 3 linijq, na 3 linijq, pod 4 linijq, na 4 linijq, pod 5 linijq, na 5 linijq, nad 5 linijq.
sous 1 ligne, sur 1 ligne, sous 2 ligne, sur 2 ligne, sous 3 ligne, sur 3 ligne, sous 4 ligne, sur 4 ligne, sous 5 ligne, sur 5 ligne, au-dessus 5 ligne.

*) Niektórzy Fabrykanci Fortepjanów dodają po za F. kilka klawiszów niżej aż do kontra C, lecz takowe przy nauce nót lepiej jest opuścić, bo mnogość linij dodanych utrudzałaby pojęcie i pamięć uczącego się tém bardziej, że prawie żaden z kompozytorów nie czyni ich potrzebnemi.

§ 1. Connaissance des touches.

L'élève peut apprendre à connaitre les notes de cette manière: quand on lui montre la touche de la main gauche entre deux courtes touches, on lui dit que cette touche se nomme Ut et que toutes les touches qui se trouvent devant les deux courtes à gauche se nomment Ut. Puis il faudra lui dire qu'après Ut en suivant à droite les touches prennent les déterminaisons de Ut, Ré, Mi, Fa, Sol, La, Si. L'élève remarquera qu'il ny a que sept notes, c'est à dire: Ut, Ré, Mi, Fa, Sol, La, Si, il convient de lui enseigner qu'il y a huit tons portant la même dénomination ou Octave, de sorte que de Ut à Ut, de Ré à Ré, de Mi à Mi, etc. etc. il y a un passage de huit tons ou d'une Octave.

§ 2. Enseignement des notes.
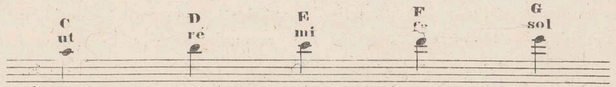
On informera l'élève que chaque touche a sa note: que les notes se placent sur ou entre les lignes, qui composent la portée. Le clavier étant divisé en deux clef c'est à dire en clef de fa et de Sol, la clef de fa embrasse la moitié du clavier à gauche, et celle de Sol, la plus grande moitié de celui de droite, ce qui dépend de l'étendue du clavier. Chaque clef a encore des lignes supplémentaires. Commençons donc par enseigner les notes de la clef de Fa c'est à dire de la main gauche. Voici la clef de Fa 𝄢 Puis nous montrerons à l'élève les quatre lignes supplementaires l'avertissant que ces lignes comptent d'enhaut, et qu'en comptant de cette manière on trouvera une note sur la quatrième ligne Fa on dit donc que sur la quatrième ligne supplémentaire de la basse est Fa, c'est la première touche de la main gauche.*) Conformément à ce principe on dira:

On citant chaque note, l'élève montrera d'abord la touche à laquelle cette note appartient. Il serait à propos de ne lui donner que sept ou huit notes, c'est à dire un octave, pour qu'il s'en souvienne mieux; ensuite il faudra l'informer que la portée se compte d'en bas de la manière suivante.

*) Les luthiers ajoutent après Fa quelques touches plus bas jusqu'au contra Ut mais il vaut mieux les omettre pendant l'étude, car le grand nombre de lignes supplémentaires fatiguerait l'intelligence et la mémoire de l'élève, d'autant plus qu'aucun compositeur presque ne les rend nécessaires.

Linije dodane górne, liczą tak jak proste od dołu, mowiąc tym sposobem:
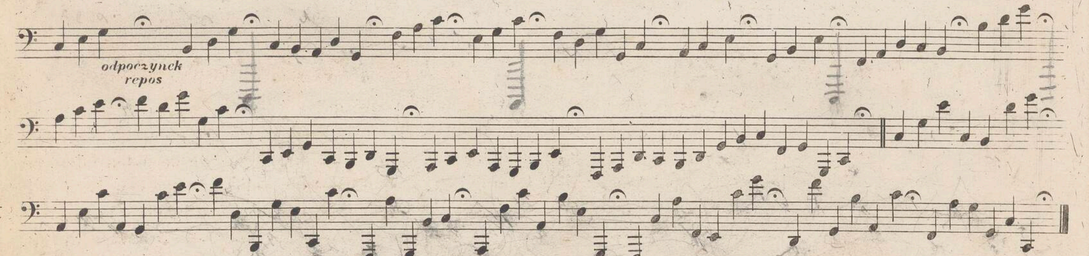
Les lignes supplémentaires au dessus comptent comme la portée au dessous et se lisent.

na 1 dodanej górnej; nad 1 dodan. na 2 dod. górnej, nad 2 dodan., na 3 dod. gornej.
sur 1 suppl. audessus; aud: 1 suppl. sur 2 suppl. aud., aud. 2 suppl., sur 3 suppl. audessus.

Zostawmy uczniowi dosyć czasu aby dokładnie mógł się nauczyć nót klucza Basowego: a gdy go się już dobrze nauczy na pamięć, niech się wprawia w czytanie nastepujacych kombinacyj nót Basowych, i niech klawisze jakiemikolwiek uderza palcami lewéj ręki.

Il faudra laisser à l'élève le temps nécessaire pour apprendre les notes de la clef de Fa, et quand il les saura de mémoire, il pourra s'exercer à lire les combinaisons des notes de la clef de Fa, et les articulera de la main gauche.

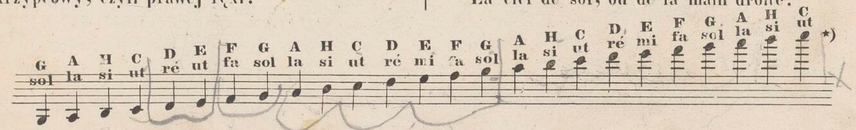

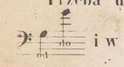
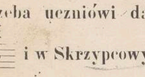
Klucza Skrzypcowego ma się temiż samemi wyrazami i tymże sposobem uczyć, uwiadomiwszy ucznia wprzod, że klucz Skrzypcowy poczyna się z dołu od tego G. jakie jest w Basie pod piątą linją; ale niech się uczy po trochu, po jednéj oktawie, żeby mu się nie mąciły nóty obudwóch kluczów:

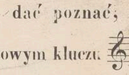
Klucz Skrzypcowy, czyli prawéj ręki.
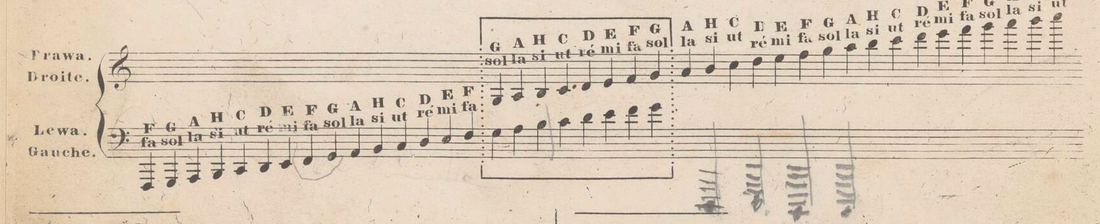
La clef de Sol devra s'enseigner par les mêmes mots, et de la même manière, après toute fois avoir informé l'élève qu'elle commence par le bas, de ce Sol, comme à la basse sous la cinquième ligne, mais il faudra qu'il n'étudie qu'un Octave pour que les notes des deux clefs ne se confondent pas dans son esprit.

La clef de sol, ou de la main droite.

Trzeba uczniowi dać poznać, że w Basie oktawa ta: i w Skrzypcowym kluczu należy wspólnie do klucza Basowego jako też i Skrzypcowego. Najlepiej będzie, jeżeli mu téj wspólności taki obraz wystawiemy.

Il faudra faire connaitre à l'élève qu'à la basse cet Octave et celui de la clef de Sol appartiennent l'un et l'autre à la clef de Fa, aussi bien qu'à cette de Sol. Le meilleur moyen de lui faire connaitre cette communauté, c'est de lui exposer le tableau suivant.
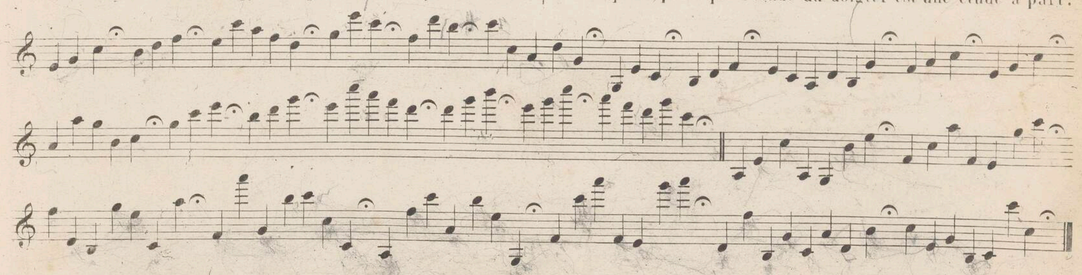

*) Wyższych nót nad to ostatnie C teraz jeszcze nie okazujemy, bo mnogość linij dodanych sprawiłaby nam niepotrzebne zmarnowanie czasu: później łatwo się z tém uczeń obezna.

*) Nous ne montrons pas pour le moment toutes les notes au dessus de l'Ut, car cette surabondance de lignes supplémentaires causerait un temps employé à pure perte: plus tard il sera facile de les faire connaitre à l'eleve.

Po dokładném nauczeniu się na pamięć nót klucza Skrzypcowego, niech czyta następujące kombinacye, uderzając klawisze palcami prawej ręki, i tu dodaję, jakiemi kolwiek palcami, bo nauka ułożenia palców jest oddzielną.

Lorsque l'élève aura une connaissance exacte des notes de la clef de Sol, il lira les combinaisons suivantes, en frappant les touches avec les doigts de la main droite, peu importe lesquels, parceque l'étude du doigter est une étude à part.

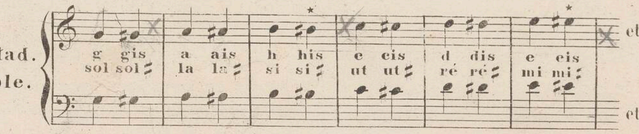
§ 3. Znaki przy tonach.

Na prawéj stronie znajdują się tony górne czyli wysokie, na lewej tony dolne czyli niskie. Klawisz przyległy drugiemu klawiszowi, jest względem niego pół-tonem: n.p. od F do E. jest pół-tonu niżej: od H. do C. jest pół-tonu wyżej F. zaś do G. lu D do E nie są względem siebie pół-tonami, bo się znajdują pomiedzy niemi przyległe krotkie klawisze, o czém zaraz jasniej mówić będziemy. 1. Znak ♯ nazwany krzyżyk (*dièse*) znajdujący się przed jakąkolwiek nótą - podnosi jej brzmienie o pół tonu wyżej, i zakończa jej nazwisko na *is*: przykład. to *fis* jest przyległym krotkim klawiszem po prawéj stronie tona F: i tak dalej:

§ 3. Signes près des notes.

A droite se trouvent les tons majeurs et à gauche les tons mineurs. L'intervalle d'une touche à une autre est d'un demi ton, par ex: de Fa à Mi, il y a un demi-ton inférieur: de Si à Ut il y a un demi ton supérieur; mais de Fa à Sol, ou de Ré à Mi il n'en est pas de même, car ils sont séparés par des demi-touches, ce dont nous allons tout à l'heure éclaircir. Le dièze ♯ placé devant une note quelconque hausse l'intonation d'un demi-ton mineur, c'est à dire d'un demi-ton moins sensible que les demi-tons de la gamme naturelle et que l'on nomme mineur.

Przykład. Exemple.

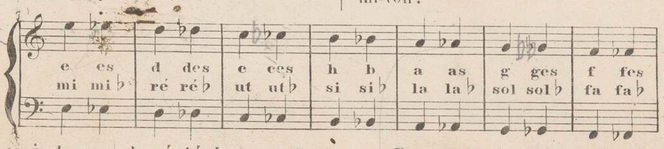
Uwaga. Ponieważ przy H i przy E nie znajduje się po prawéj stronie przyległy krotki klawisz, przeto His zajmuje miejsce C, zaś Eis miejsce F.

Remarque. Comme près de Si et de Mi, il ne se trouve pas du côté de droite de petite touche, Si ♯ remplace Ut et Mi ♯ remplace Fa.

2. Znak ♭ nazwany bemol, zniża brzmienie o pół tonu niżej zakończa nazwisko tonu na *es*.

2. Le bémol ♭ baisse l'intonation de la note d'un demi-ton.

Przykład. Exemple.
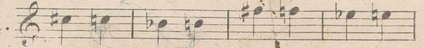

Uwaga. Zamiast *hes* jest zwyczaj mówić *be*, a zamiast *aes* mówić *as*.

Remarque. Au lieu de *si*♭, c'est *si*♭, et au lieu de *des* on dit *ré*♭:

3. Znak ♮ kwadrat przywraca każdy ton na swoje naturalne miejsce i do swego naturalnego nazwiska.

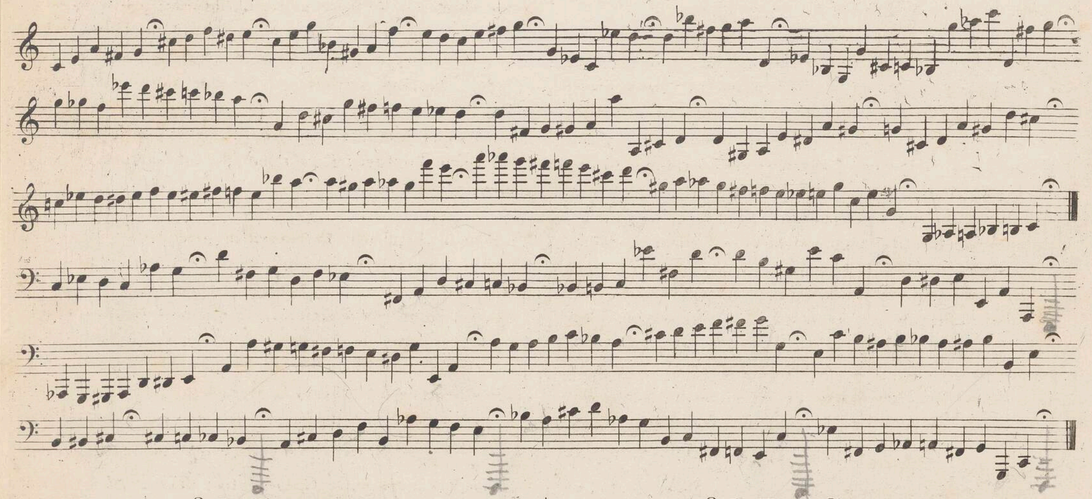
3. Le bécarre ♮ ramène chaque intonation à son ton naturel.

Przykład. Exemple.

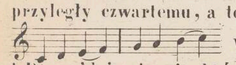
cis c h h fis f es e
ut♯ ut si♭ si fa♯ fa mi♭ mi

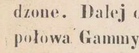
Tu trzeba dać postrzedz uczniowi że w Oktawie licząc wszystkie klawisze, znajduie się tonów dwanaście.

Il faut faire remarquer à l'élève qu'en comptant toutes les touches de l'Octave, il y a douze tons.

§ 4. Gammy.

Muzyka zasadza się na siedmiu tonach, których organ ludzkiego ucha koniecznie wymaga. Tym tonom dajemy nazwiska Gammy: a zatém na zapytanie. Co to jest Gamma? odpowie uczeń: Gamma oznacza siedm sposobnych tonow, z których wynika wszelka melodija i harmonija. Pyt: Jaka jest jéj własność? odp: jéj własność jest ta, ażeby ton trzeci był przyległy czwartemu, a to dwa razy w jednej oktawie n p: wszakże w tej Gammie między C. i D. znajduje się *cis*, które się opuszcza; między D i E. jest jeszcze *dis*, które się także opuszcza; dopiero E i F to jest trzeci z czwartym sa sobie przyległe i niczém nieprzegrodzone. Dalej opuściwszy jeden pół-ton prowadzi się druga połowa Gammy wtenże sam sposob, co pierwsza.*) Teraz dopiero uczniowi trzeba wyłuszczyć, że granie na Instrumencie ułatwia się przez porządne ułożenie ręki i palców. W tym względzie pięć rzeczy znajdujemy do uważania. 1. Jakie ma być siedzenie? 2. Jaka spadzistość ręki od ramienia do łokcia? 3. Jakie zgięcie ręki od łokcia do pięści; 4. Jakie położenie pięści i palców. 5. Jakie ma być przebieranie palcami.

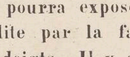
Co do pierwszego: Uczeń usiadłszy przy klawikordzie powinien mieć prosto na przeciw siebie te dwa klawisze przytém trzymać się kształtnie, jednak niewymuszono.

Powtóre: siedzieć w takiej odległości od klawiszów, aby część ręki od ramienia aż do łokcia mogła spadać prostopadle, to jest: żeby łokcie niewychodziły ani na bok, ani w tył, ani na przód, w reszcie na przód mogą sie poddać cokolwiek.

*) Jest to Gamma z tonu C.

§ 4. Des Gammes.

La musique consiste en sept intonations exigées par l'organe de l'ouie humaine. Elles portent le nom de gammes; par conséquent à la demande: qu'est ce que la gamme? L'élève répondra: La gamme désigne sept tons différents des quels résulte la mélodie et l'harmonie. Dem: Quelle en est la propriété? Rép: C'est que le troisième ton soit attenant au quatrième, c'est à dire deux fois dans un octave: p: ex: Dans cette gamme entre Ut et Ré se trouve Ut ♯ que l'on omet; entre Ré et Mi se trouve Ré ♯ que l'on omet aussi; mais Mi et Fa sont attenantes. Ainsi après avoir omi un demi-ton, on amène la seconde moitié de la gamme de la même manière que la première.*) Ce n'est qu'après cela qu'on pourra exposer à l'élève que l'instrumentation se facilite par la façon convenable de poser les mains et les doigts. Il y a donc cinq choses a remarquer. 1. La position du corps. 2. La pente de la main de l'épaule au coude. 3. La fléxion du coude aux doigts. 4. La position du poignet et des doigts. 5. L'articulation.

Pour le premier. L'élève placé au milieu du clavier doit avoir devant lui ces deux touches et se tenir avec grâce et sans gêne.

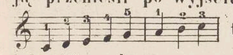
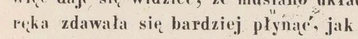
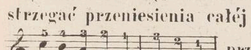
Pour le second. Il doit être à cette distance des touches que la partie des bras depuis l'épaule jusqu'au coude soit perpendiculaire, c'est à dire que les coudes ne ressortent ni de côté, ni en arrière, ni en avant; cependant ils peuvent un peu s'incliner en avant.

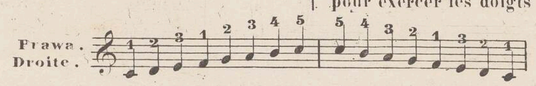
*) C'est la gamme du mode d'Ut.

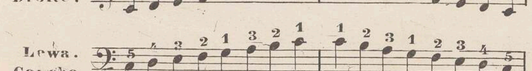
Po trzecie: siedzenie tak umiarkowane, aby oddział ręki od łokcia aż do pięści niebył przymuszony wznosić się do góry, owszem aby mógł nadół cokolwiek spadać.

Po czwarte: pięść w swém zgięciu niepowinna być zwierzchu wklęsła, owszem nieco wzniesioną, a stawianie palców ani kijkowate, ani w stawach pozwijane ani w końcu wygięte, lecz tylko dwa ostatnie stawy mają być miernie zgięte. Pierwszy palec, to jest wielki, ponieważ o jeden staw mniej ma od innych, powinien tylko ostatni staw cokolwiek przygiąć. Słowem, trzeba się w tem wszystkiém wystrzegać natężenia i przesady.

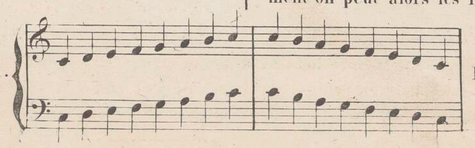
Nareście co do płynnego przebierania palcami, stopniami trzeba ucznia prowadzić: w teraźniejszym stanie jego nauki możemy przestać na następujących wykryciach.

Ponieważ od pewnego tonu do jego Oktawy znajduje się klawiszów ośm, a palcy u ręki mamy tylko pięć; przeto widoczna jest, że położenie ręki, po wybraniu kilku pierwszych kławiszów, musi być przeniesione. Gdybyśmy ją przenieśli po wyjściu wszystkich pięć palcy n p: takowe przenoszenia ręki czyniłyby nieznośne przerwy w ciągu naszego grania. Łatwo więc daje się widzieć, że musiano układać palce tak, aby ręka zdawała się bardziej płynąć, jak przenosić się z miejsca na drugie. Pamiętajmy tedy dobrze, że idąc stopniami do góry przeszedłszy przez trzy pierwsze stopnie, trzeba na czwarty stopień podejść pierwszym palcem, a dopiero po podejściu, stawiać stopniami resztę palców: (powtarzam podejść, gdyż należy się wystrzegać przeniesienia całéj ręki), zchodząc zaś na dół, n p. przeszedłszy przez pięć stopni, przełożemy trzeci palec przez wierzch pierwszego, poczém dokończemy resztę stopni: Więc następujące Gammy powinien uczeń wygrywać już ułożonemi palcami, tak prawą jako też lewą ręką, lecz każdą z osobna, w ten sposób (NB. Może je grać na pamięć, nie koniecznie z nót, bo tu tylko idzie o mechaniczne wprawienie palcy do Gamm ze wszystkich tonów.)

Prawa. Droite.

Lewa. Gauche.

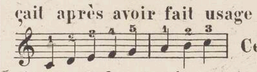
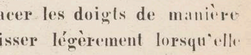
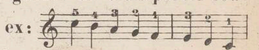
Gdy obiedwie z osobna ręce dobrze wprawi, kazać mu obiema razem robić.

Przykład. Exemple.

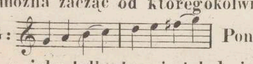
Pour le troisième. Il doit être assis avec cette aisance que la partie de la main depuis le coude jusqu'au poignet, loin d'être obligée de se lever, puisse un tant soit peu se baisser.

Pour le quatrième. Le poignet au lieu d'être baissé, devra être un peu relevé; que les doigts ne soient ni trop étendus, ni trop courbés; que les deux dernières jointures soient tant soit peu ployées. — Le pouce ayant une jointure de moins que les autres doigts, ne devra ployer un peu que la dernière jointure. En un mot il faut en tout éviter la roideur et l'emphase.

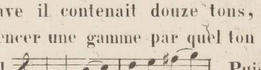
Pour le cinquième. Il faut enfin conduire l'élève progressivement à un doigter coulant; dans l'état actuel d'étude on pourra se borner aux découvertes suivantes.

Comme d'un ton à l'Octave il y a huit touches, et que nous n'avons que cinq doigts à chaque main, il est évident que la position de la main, après avoir pris quelques unes des premières touches doit être changée. Si on la déplaçait après avoir fait usage des cinq doigts comme par ex: Ce changement de la main occasionnerait à notre jeu une interruption désagréable. On voit donc facilement qu'il faut placer les doigts de manière à ce que la main paraisse glisser légèrement lorsqu'elle passe d'un entroit à un autre. — Rappelons-nous bien alors qu'après avois monté graduellement les trois premiers dégrés, il faut mettre le premier doigt au quatrième et suivre avec le reste des doigts (je répète mettre les doigts, car il faut se garder de transporter toute la main) en descendant par ex: quand on aura atteint le cinquième dégré, on posera le troisième doigt en passant par dessus le premier, et on finira ainsi les deux autres. L'élève devra donc pour la gamme suivante avoir les doigts préparés afin d'éxécuter la gamme de la main gauche ainsi que de la droite, mais chacune séparément. NB. On peut jouer les gammes par coeur plutôt qu'avec les notes puisqu'il ne s'agit que du mécanisme pour exercer les doigts sur tous les tons.

Quand chaque main est suffisamment exercée séparément on peut alors les faire jouer ensemble.

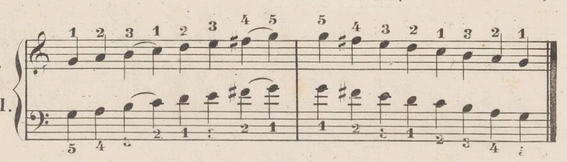
Tym sposobem uczeń nie tylko palce ale razem ucho wprawia, co bardzo wiele nadal stanowi. (Nietrzeba mu zadawać następnych Gamm dopóki poprzednich dokładnie nie zrobi). Powiedzieliśmy już wyżej, że w oktawie, licząc wszystkie klawisze, znajduje się tonów dwanaście: więc Gammę można zacząć od któregokolwiek tonu, niech będzie n. p. od G: Ponieważ własność Gammy wymaga, a żeby tylko trzeci stykał się z czwartym, potrzeba więc w drugiéj połowie téj Gammy opuścić F, à uderzyć Fis przyległe następnemu G, a zatém z przyczyny téj własności, Gamma z G, czyli ton G ma jeden krzyżyk. Z téjże saméj przyczyny Gamma z D ma dwa krzyżyki: z A ma trzy etc. etc.

Chcąc przejść w porządku przez wszystkie Gammy, czyli chcąc, aby nam regularnie przybywało krzyżyków, trzeba zawsze następującą Gammę robić o piąty ton od poprzedzającéj, n. p. poprzedzająca Gamma była z G, piąty zaś ton w téjże Gammie będzie D, a zatém następuje do robienia Gammy z D, i tak się postępuje daléj ze wszystkiemi Gammami. Jest dobrze uważać jeszcze, że krzyżyków będzie przybywać aż do sześciu, to jest do Gammy z *Fis;* obaczmy to jaśniéj.

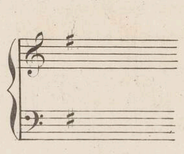
De cette maniere l'élève exerce non seulement ses doigts, mais aussi son oreille, ce qui est un grand point. (Il ne faut pas lui donner d'autres gammes à étudier tant qu'il ne saura pas parfaitement la premiere.) Nous avons déjà mentionné plus haut qu'en comptant toutes les touches d'un octave il contenait douze tons, par conséquent on peut commencer une gamme par quel ton que ce soit: par ex: celle de Sol . Puisque la propriété de la gamme exige que la troisième se joigne à la quatrième, il est donc nécessaire qu'à la moitié de cette gamme on supprime la note Fa et que l'on joue le dièze qui est entre cette touche et la note de Sol. De cette manière la gamme de Sol ou le ton de sol a un dièze, celle de ré en a deux, celle de Fa en a trois et etc.

Pour passer avec ordre par toutes les gammes ou pour savoir comme le nombre des dièzes augmente, il faut toujours prendre pour la gamme suivante le cinquième ton au dessus de celle que l'on vient de jouer, par ex: la gamme précedente étant Sol, le cinquième ton de cette gamme est ré: c'est donc la gamme de ré et ainsi de toutes les autres. Il faut bien observer que les dièzes augmenteront jusqu'au nombre de six, c'est à dire jusqu'à la gamme de Fa ♯.

Gamma z G.
Gamme de Sol.

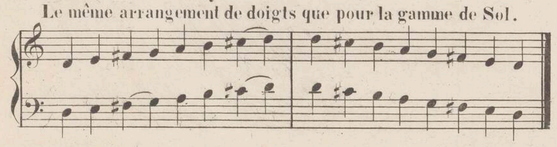

ma 1.
a 1.

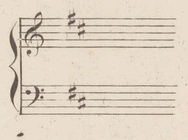

Ten sam układ Palcy co w Gammie z G.
Le même arrangement de doigts que pour la gamme de Sol.

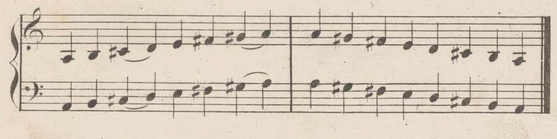
z D.
de Ré.

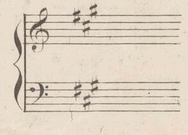
ma 2.
a 2.

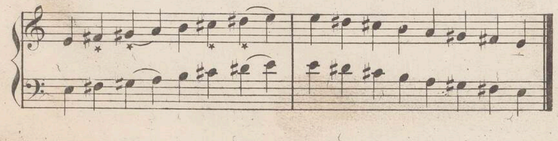
z A.
de La.

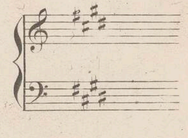
ma 3.
a 3.

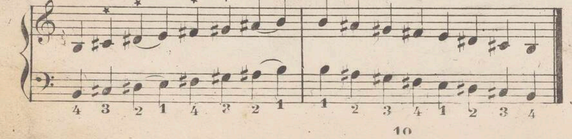
z E.
de Mi.

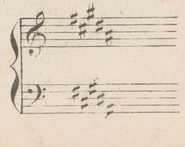
ma 4.
a 4.

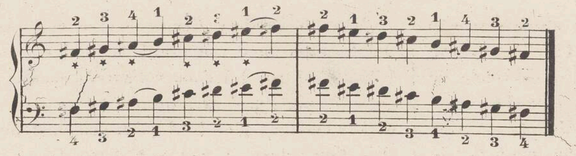
z H.
de Si.

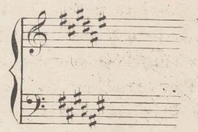
ma 5.
a 5.

z Fis.
de Fa ♯.

ma 6.
a 6.

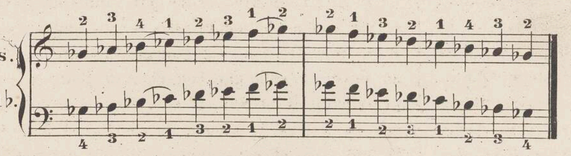
Należy nam się wystrzegać brania pierwszym palcem krótkiego klawisza, bo będąc sam krótkim, staje się niezręcznym w dosięgnieniu onego: wyjątki téj reguły później się okażą.

Ton *Fis*, ponieważ w Oktawie *C* jest środkiem wszystkich tonów, może mieć albo 6 krzyżyków (jakeśmy już widzieli) albo 6 bemolów; i kiedy ma 6 bemolów, już się nie nazywa *Fis*, ale ton *Ges*. Odtąd zaczynają się Gammy bemolowe. Uważajmy teraz, że bemolów będzie ubywać. —

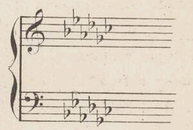
Il faut se garder de se servir du pouce pour les petites touches parceque lui-même étant court, il lui serait difficile d'atteindre ces notes: les exceptions de cette règle seront marquées plus tard.

Le mode *Fa* ♯, puisque dans l'octave d'*Ut*, il sert de règle à tous les autres, peut avoir six dièzes, (comme nous l'avons déjà vu) ou six bémols, et quand il a six bémols, il ne s'appelle plus *Fa* ♯ mais ton la ♭. Delà commencent les gammes de bémols. Faisons attention maintenant que les bémols diminueront.

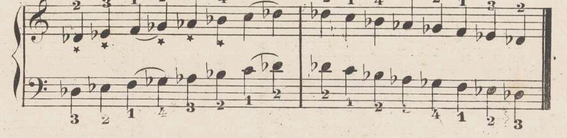
Gamma z Ges.
Gamme de Sol ♭.

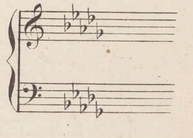
ma 6.
a 6.
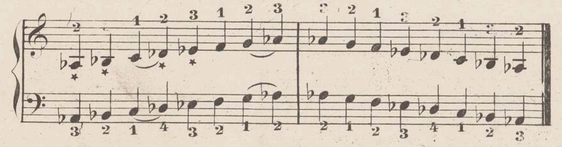

z Des.
de Ré ♭.

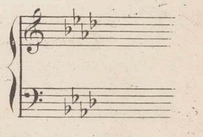
ma 5.
a 5.

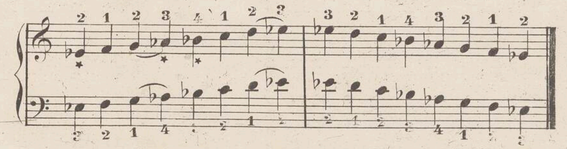
z As.
de La ♭.

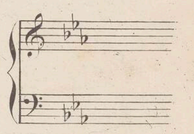
ma 4.
a 4.
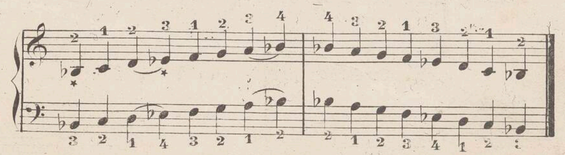

z Es.
de Mi ♭.

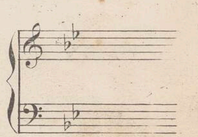
ma 3.
a 3.

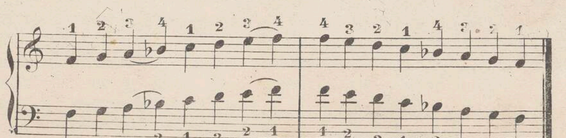
z B.
de Si ♭.

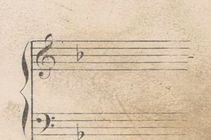
ma 2.
a 2.
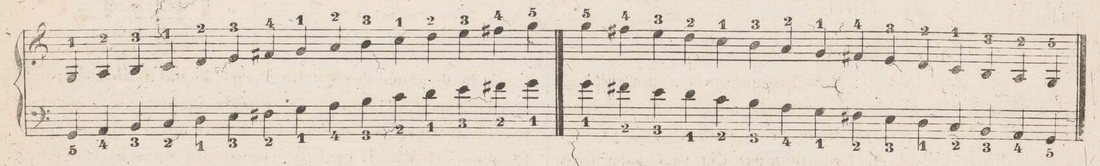

z F.
de Fa.

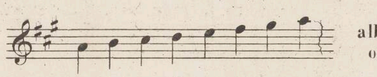
ma 1.
a 1.

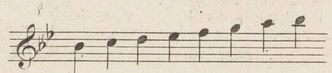
Później można te wszystkie Gammy prowadzić przez dwie oktawy: n. p:

Każdą gammę możemy nazwać: Intonacyja. Każda sztuka do grania jest robiona z-jednej z tych dwunastu Intonacyi, (któreśmy dopiero widzieli). Trzeba tedy uczniowi wiedzieć, że jest zwyczaj w pisaniu nót kłaść zaraz przy kluczu tyle znaków (to jest tyle bemolów, albo krzyżyków), ile się znajduje w Intonacyi tej sztuki, którą mamy grać, a to dla tego aby ich w ciągu tej sztuki przy każdéj nócie nie powtarzać: n. p:

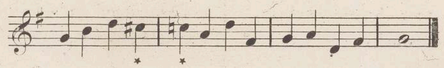

albo

etc. etc.

Te znaki w kluczu, nazwiemy znakami Intonacyjnemi. Inne znaki przypadkowo trafiające się w ciągu sztuki, nazwiemy znakami przypadkowemi; n. p.

W tym przykładzie znaki *Cis* i *C* są przypadkowemi: zaś *Fis* znakiem znajdującym się w kluczu, czyli znakiem Intonacyjnym. *Uwaga;* Gammy czyli Intonacyje z długich klawiszów mają krzyżyki wyjąwszy Intonacyją z F, która ma jeden bemol. Intonacyje z krótkich klawiszow mają bemole, wyjąwszy z *Fis* Intonacyją, która może mieć sześć krzyżykow, albo sześć bemolów. Intonacyja z *C* niema ani bemolów, ani krzyżykow: o liczbie większéj nad sześć krzyżyków i bemolów przypadkiem zdarzającej się niepotrzebnie tym teraz wspominał: później o tém. Niesądziłbym także za rzecz potrzebną, aby zatrudniać ucznia uczeniem się na pamięć, wiele ma znaków każda w szczególności Intonacyja: jest bowiem mechaniczny sposób dowiedzenia się tego w jednéj chwili. Najprzód co do krzyżyków: krzyżyków dochodzi się przez kwinty. (Kwinta jest piątym tonem w Gammie). Zaczynajmy od C wyłuszczając jasno.

On pourra plus tard toucher toutes ces gammes à deux octaves par ex:

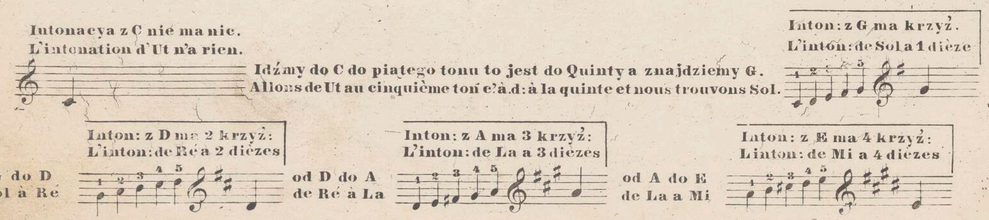
Nous pouvons nommer chaque gamme Intonation ou mode. Chaque pièce de musique est formée d'un de ces douze modes (que nous venons de voir). L'élève devra alors remarquer que lorsqu'on écrit des notes, il est habituel de placer près de la clef autant de signes (c'est à dire autant de bémols ou de dièzes, qu'il s'en trouve dans le mode de la pièce que l'on va jouer et cela afin de les éviter devant chaque note qui se trouve dans le morceau, par ex:

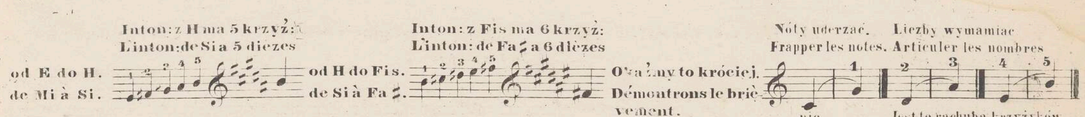
ou

etc. etc.

Ces signes près de la clef sont appélés modes ou Intonations; ceux qui se trouvent par hasard dans le cours de la pièce sont appelés signes accidentels; par ex:

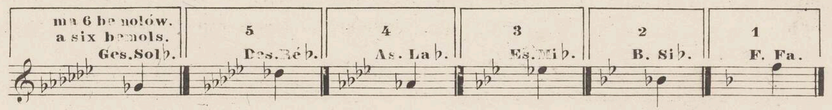
Dans cet exemple les signes de *Ut* ♯ et *Ut* sont accidentels, mais le *Fa* ♯ qui se trouve près de la clef est un signe d'intonation. *Remarque;* Les gammes ou Intonations des longues touches ont des dièzes excepté le mode de *Fa* qui n'a qu'un bémol. Les intonations des petites touches ont des bémols excepté celle de *Fa* ♯ qui peut avoir six dièzes ou six bémols. Le mode d'Ut n'a ni bémols, ni dièzes. Il est inutile de parler maintenant de l'augmentation des signes que l'on peut rencontrer par hasard au dessus des six dièzes ou des six bémols. Il serait aussi inutile d'occuper l'élève à apprendre par coeur combien de signes chaque gamme a en général, car il y a un moyen mécanique de savoir cela en un instant. D'abord pour ce qui est des dièzes: les dièzes se trouvent par la quinte, (la quinte est le cinquième ton de la gamme) Commençons par Ut en nous expliquant clairement.

Na zapytanie tedy: jaka Intonacyja ma naprzykład cztery krzyżyki? Powinien uczeń, licząc tym drugim sposobem od *C* stanąć na tym tonie, który ma cztery krzyżyki, a znajdzie, że to jest *E*. Niechże zaraz dla przekonania się zrobi Gammę z *E*, a postrzeże że tak jest w saméj rzeczy: i tak się dochodzi wszystkich tonów krzyżykowych. Teraz co do bemolów: Przecież uczeń tyle może spamiętać że Intonacyja z *Fis* czyli z *Ges* ma 6 krzyżyków albo 6 bemolów. Niechże zaczyna rachować od *Ges* idąc także przez kwinty. n. p.

A la demande de: Quelle gamme a quatre dièzes? L'élève doit en comptant d'après la seconde manière à commencer par Ut arriver à ce mode qui a quatre dièzes et il trouvera que c'est Mi. Il peut se convaincre de suite en jouant la gamme de Mi et il verra que la chose est telle, et c'est ainsi que l'on procède pour toutes les gammes qui ont des dièzes. Pour ce qui est des bémols; l'élève peut très-bien se rappeler que la gamme de Fa ♯ ou de La ♭ a 6 dièzes ou 6 bémols. Qu'il commence à compter de La ♭ jusqu'à la quinte; par ex:

Okazało się już wyżej, że *F* chociaż znajdujące się pomiędzy długiemi klawiszami, ma jeden bemol: o czém łatwo pamiętać. Otóż w krótkim czasie uczeń pojmie cały Mechanizm Gamm czyli Intonacyi ze wszystkich tonów; nad czém dawniej lata trawiono i niezmiernie obciążano pamięć, co bardzo wstrzymywało bieg nauki.

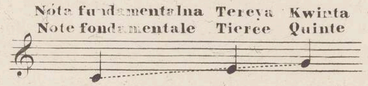
On a déjà vu plus haut que quoique le fa se trouve parmi les longues touches, il a un bemol, ce dont on peut facilement se rappeler. En peu de temps l'élève comprendra tout le mécanisme des gammes ou l'intonation de tous les modes, ce qui autrefois demandait un temps infini et surchargeait la memoire, ce qui retardait beaucoup les progrès.

§ 5. Akord pierwotny.

Pytanie: Co to jest Akord? Odp. Akord, jest to zgodność kilku razem uderzonych tonów. Pyt: z czego się składa Akord pierwotny? Odp. Składa się z trzeciego i piątego tonu w Gammie, inaczej: z Tercyi i Kwinty.

§ 5. Accord primitif.

Demande. Qu'est ce qu'un accord? Rép: C'est un assemblage de quelques tons frappés ensemble. Dem: De quoi se forme l'accord primitif? Rép: Il se forme du troisième et du cinquième ton autrement de la tierce et de la quinte.

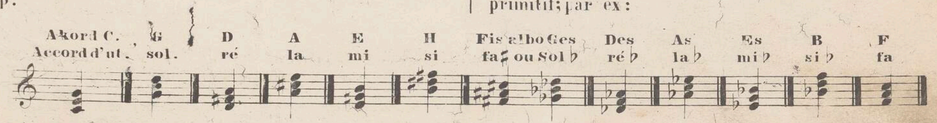
Te wszystkie razem uderzone tworzą Akord n. p.

NB. Liczba nót razem uderzonych pisze się w linii prostopadłej. Widzieliśmy już nieraz, że w Oktawie mamy wszystkich tonów 12, a ponieważ z każdego można zrobić Gammę, z każdego też można zrobić Akord pierwotny. n. p.

Toutes frappées simultanément forment l'accord; par ex:

NB. Un nombre de notes frappées simultanément s'écrivent sur des lignes perpendiculaires. Nous avons plus d'une fois vu qu'un Octave renferme 12 tons et comme de chacun on en peut aussi former un accord primitif; par ex:

Dobrze będzie, jeżeli uczeń zrobi wprzód z tego tonu Gammę, z jakiego chce mieć Akord, a dopiero niech złoży

L'élève pourra faire d'abord une gamme du ton qu'il veut avoir un accord et alors qu'il le forme. Dem: Dequoi
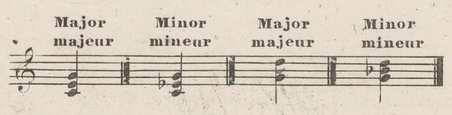
INSTYTUT FIZYKI DOŚWIADCZALNEJ BIBLIOTEKA

ten Akord. Pyt: Co najwięcej stanowi Akord pierwotny? Odp: w Akordzie pierwotnym najwięcej stanowi Tercya, bo ta może bydź wielka albo mała, a zawsze dobrze brzmiąca. NB. wten czas nazywa się mała, kiedy jest o pół-tonu niżej od tej, cośmy powyżej słyszeli. Przeto Akord pierwotny jest dwojaki, to jest:

Major (z wielką Tercyją) i Minor (z małą Tercyją) n p.

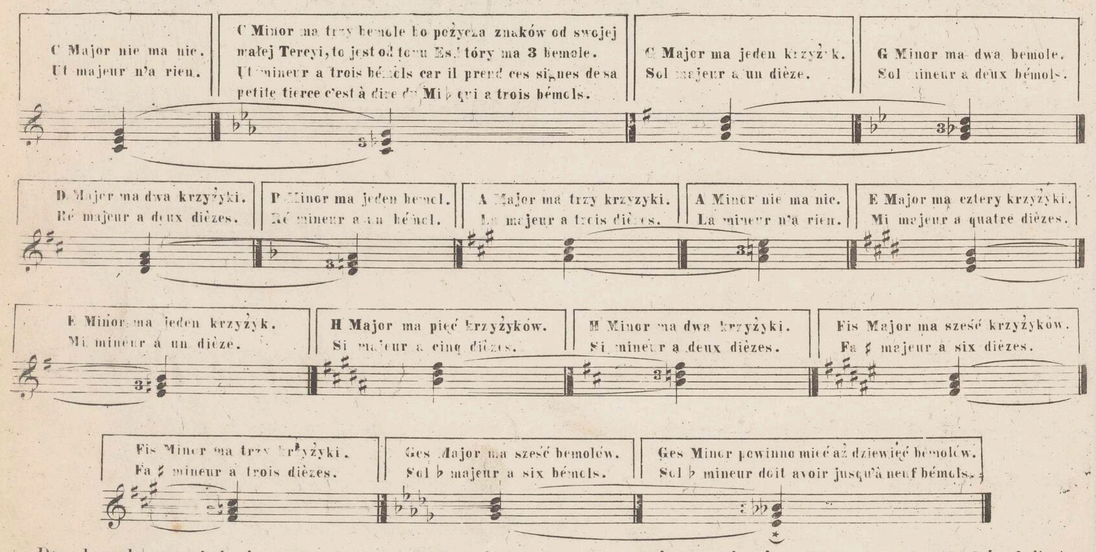
se compose surtout l'accord primitif? Rep: L'accord primitif se forme surtout de la tierce parce qu'elle peut etre grande ou petite et toujours resonnante. NB. Elle s'appelle petite quand elle est d'un demi ton plus bas que celle que nous avons entendue plus haut. Ainsi l'accord primitif est double, c'est à dire:

Majeur (grande tierce) Mineur (petite tierce) par ex:
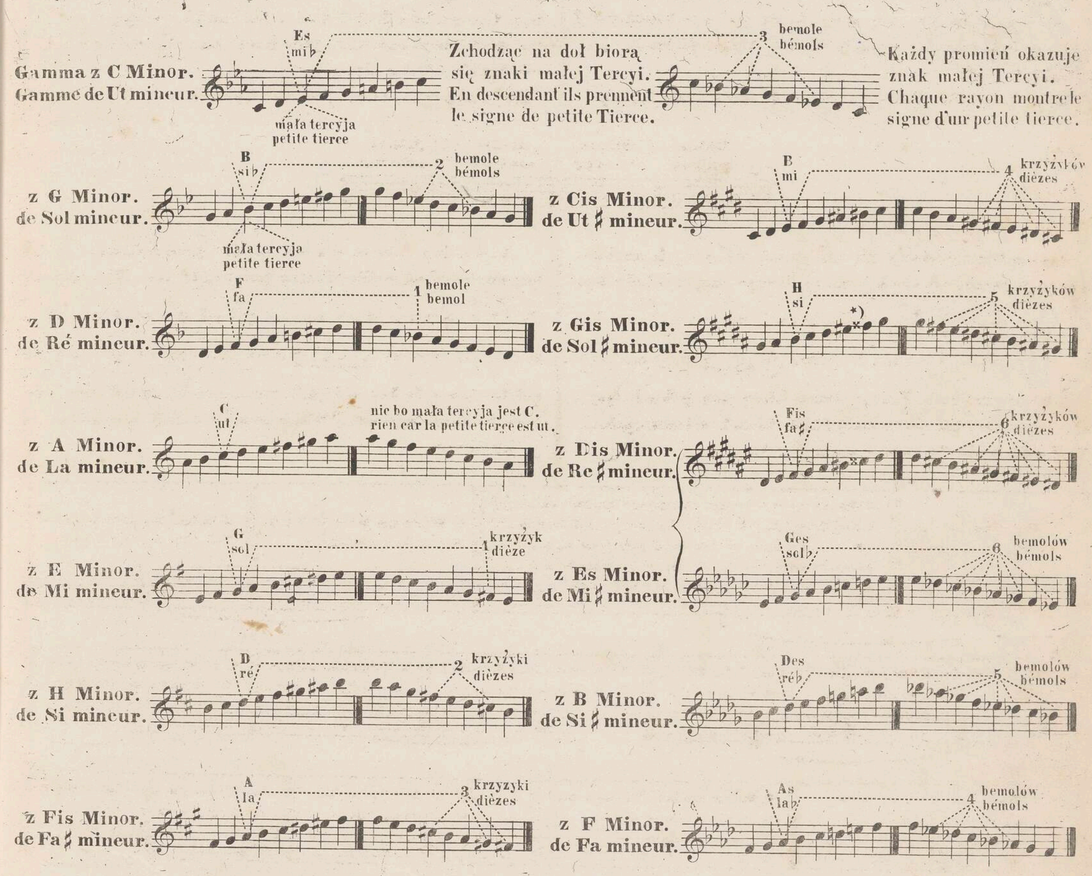

Żaden ton minorowy nie ma swoich właściwych znaków, lecz je pożycza, od swojej małej Tercyi, naprzykład: ton E Major wszakże ma swoje własne znaki, to jest cztery krzyżyki. Lecz ton E Minor ma jeden krzyżyk, bo ma za małą Tercyą ton G który ma jeden krzyżyk. Toż samo rozumie się o wszystkich tonach minorowych.— NB. Liczba 3 daje tu poznać małą Tercyją.

Aucun ton mineur n'a ses signes propres, mais il les emprunte de sa petite Tierce par ex: le ton Mi majeur a son signe propre qui est quatre dièzes. Mais le ton Mi mineur a un dièze parce qu'il a pour petite tierce le ton sol qui a un dièze. Il en est ainsi de tous les tons mineurs. N° Le numéro 3 fait connaitre la petite tierce.
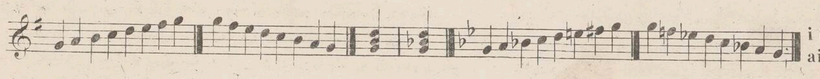

Dwa bemole przy jednej nocie, czyli bemol podwójny, zniża brzmienie tej nóty o cały ton, i tak w tym przykładzie, już zamiast h trzeba brać aż a, czyli podwójne be. To podwójne be wyraża się w pisaniu albo przez dwa bemole razem przy jednej nócie, albo przez jeden wielki i przekreślony bemol 𝄫. Częste bywają zdarzenia, w których Kompozytorowie Muzyki bądź z fantazyi, bądź z istotnej potrzeby, kładą większą liczbę nad 6 krzyżyków i bemolów, ale to się znajdzie poźniej.— Teraz musiemy jeszcze pomówić o Gammach minorowych.— Gamma Minor robi się do góry tak jak Gamma Major, wyjąwszy to, że zamiast wielkiej Tercyi bierze się mała n p:

Deux bémols près d'une note ou le double bémol diminue le son de cette note d'un ton entier, ainsi dans cet exemple, au lieu de si, il faudra prendre jusqu'à La ou le double ♭: Ce double ♭: se désigne par deux bémols ensemble devant une note ou par un grand bémol barré 𝄫. Il arrive souvent que les compositeurs de musique soit par fantaisie, soit par nécessité augmentent au-delà de six, le nombre des dièzes et des bémols, c'est ce que nous verrons plus tard. Parlons encore des gammes mineures. La gamme mineure s'exécute en montant comme la gamme majeure, excepté qu'au lieu de la grande tierce on emploie la petite; par ex:

Poznawszy tedy Akordy i Gammy Minorowe, powinien się uczeń tym porządkiem w prawiać: Zrobić naprzód Gammę Major, po niej uderzyć Akord Major; uderzyć jeszcze Akord Minor, a potém zrobić Gammę Minor; n p:

L'élève ayant pris une connaissance des Accords et des gammes mineurs, devra s'exercer d'après l'ordre suivant: Toucher d'abord la gamme majeure, puis frapper l'accord majeur, frapper encore l'accord mineur, puis toucher la gamme mineure; par ex:

i tak z każdego tonu.
ainsi de chaque ton.

W ciągu wprawy do Gamm należy jeszcze, azeby potrochu uczyć się na pamięć kadencyj z każdego tonu: takowych jest 24 jak następuje.
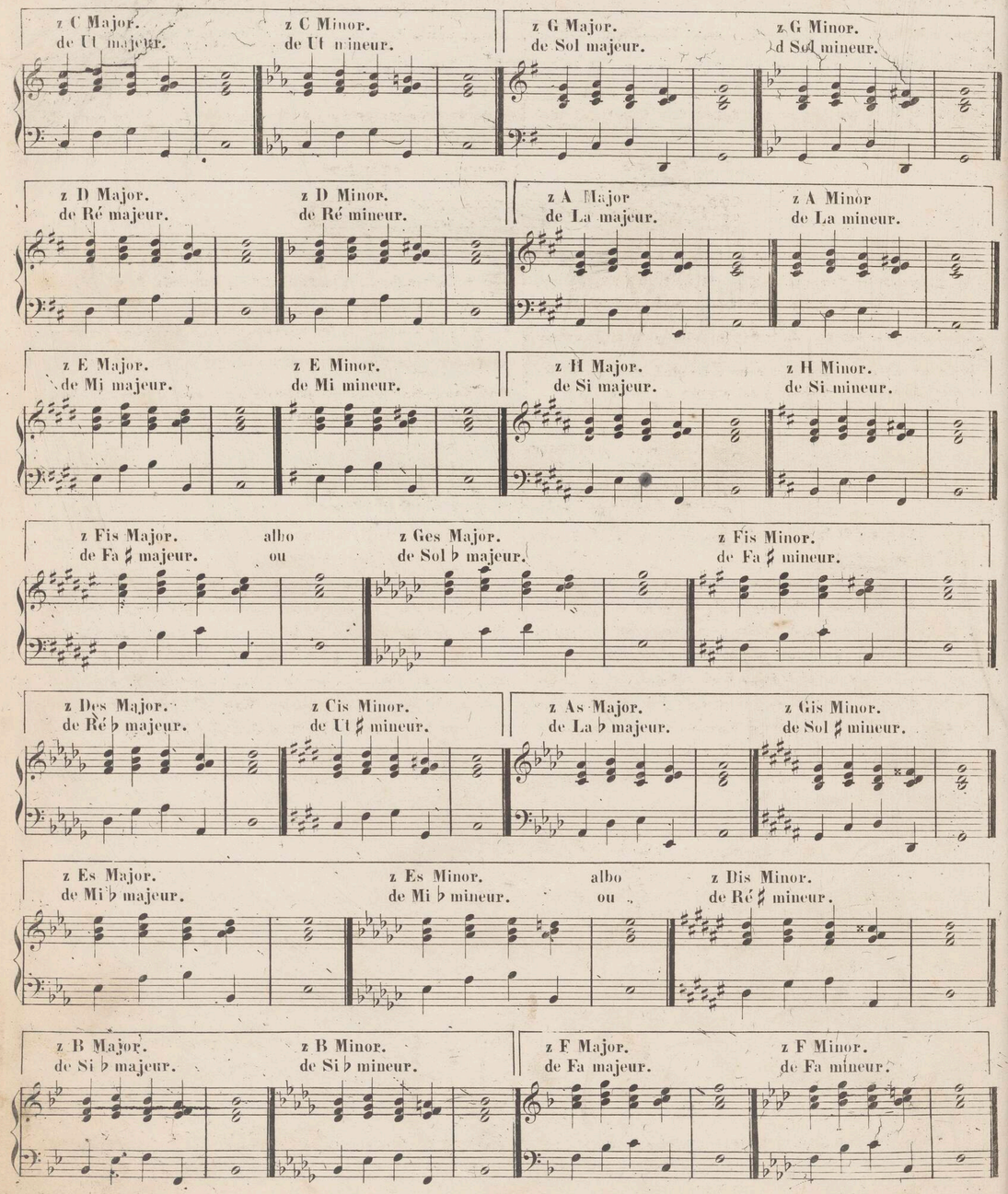
Pendant l'exercice des gammes il serait à propos d'étudier de mémoire la cadence de chaque ton: il y en a 24.

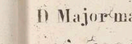
*) Krzyżyk taki × podwyższa o cały ton.

*) Ce signe ×(double dièze) hausse la note d'un ton.

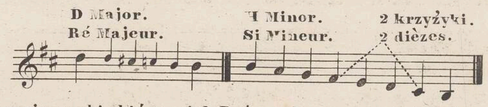
Kadencye.

Cadence.

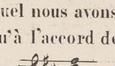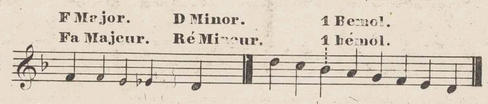

Jeszcze to jest jedno zapytanie: Jakim sposobem znaleść ton Minor, któryby miał te same znaki co Major? n.p. D Major ma dwa krzyżyki. . Jakiż Minor mieć będzie także dwa krzyżyki? Odliczmy cztery pół tony na dół od tego tonu, który ma dwa krzyżyki, to jest od D. a znajdziemy, że to jest H Minor, które ma także dwa krzyżyki, naprzykład.

Encore une demande. Comment trouvera-t-on le mode mineur qui aurait les mêmes signes que le majeur; par ex: Ré majeur a deux dièzes Quel mode mineur aura aussi deux dièzes? Comptons quatre demi-tons en descendant depuis le mode qui a deux dièzes, c'est à dire Ré, et nous trouverons que c'est Si mineur, qui a aussi deux dièzes; par ex:

Gamma na dół z H minor, okazuje znaki, które miał D Major. Przybierzmy do znalezionego H to D, od którego rachowalismy, a będziemy mieć małą tercją do Akordu H minor; kwintę łatwo znajdziemy wszakże w tym Akordzie nie mogę przybrać za Kwintę tonu F bo jest krzyżyk na F, więc przybieram Fis. Weźmy jeszcze inny przykład.

La gamme de Si mineur en descendant a les signes qu'avait le Ré majeur. Ajoutons à la découverte de Si, le Ré depuis lequel nous avons compté et nous aurons une petite tierce jusqu'à l'accord de Si mineur. Nous trouverons facilement la quinte . Cependant dans cet accord je ne puis prendre pour quinte le ton fa parcequ'il y a un dièze sur fa, ainsi je prends fa ♯. Prenons encore d'autres exemples.

Gamma na dół z D Minor, pokazuje ten sam znak, który się znajduje w F Major.

I tak się postępuje w zględem wszystkich Intonacyi.

Uczeń tedy niepotrzebuje uczyć się od razu na pamięć, wiele każdy Minor ma znaków, bo powyższym mechanizmem łatwo tego dojdzie. To tylko jeszcze bywa uczniowi trudnem do poznania, z jakiego tonu jest Sztuka, czy z Tonu Major, czy Minor? Ale jeżeli już dosyć jest obeznanym z Akordami, i jeżeli już ma dosyć wprawione ucho, pozna to zaraz po pierwszem uderzeniu, czyli zaintonawaniu.

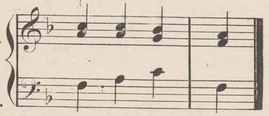
Niech że n. p. uczeń sam pozna z jakiego tonu jest rzecz następująca.

La gamme de Ré mineur en descendant montre le même signe qui se présente à Fa majeur,

Et ainsi à l'égard de toutes les autres intonations.

L'élève n'a pas besoin d'apprendre par coeur combien chaque gamme mineure a dessignes, car par le mecanisme sus mentionné, il y parviendra facilement. La difficulté qu'a encore l'élève, c'est de reconnaitre si la pièce est d'un mode majeur, ou mineur. Mais s'il est assez familiarisé avec les accords et s'il a l'oreille bien exercée, il le reconnaitra à l'intonation.

Que l'élève se convainque par lui-même à quel mode est l'exemple suivant.
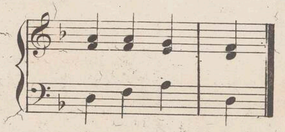

Może się zdaje ze łatwo postrzeże po pierwszym Akordzie, że to jest z F Major.

Następująca zaś łatwo przekona że jest z D Minor.

On remarquera facilement après le premier accord que c'est fa majeur.

Le suivant convaincra facilement que c'est ré mineur.

Przed rozpoczęciem każdej Sztuki powinien uczeń zrobić Gammę i zaraz Kadencyą z tego tonu, z jakiego jest na-

Avant de commencer chaque pièce, l'élève doit toucher les gammes et d'abord la mesure du ton dont il est écrit.

pisana. Winienem jeszcze wspomnieć; że znana już nam jakakolwiek Gamma Major lub Minor, nazywa się Gammą Diatoniczną: a następujący pochód, nazwiemy Gammą Chromatyczną, do której wprawiać palce obu rąk bardzo uczniowi zalecam: najprzód z osobna, potém razem:

Palce prawéj ręki.
Doigts de la main droite.

Palce lewej ręki.
Doigts de la main gauche.

Nóty klucza 8 krzypcowego dla lewéj ręki.
Notes de la clef de sol pour la main gauche.

Gammę Chromatyczną, (wprawiając palce) można zacząć od jakiegokolwiek tonu i na jakimkolwiek tonie można ją skończyć. A nawet można ją zacząć jedną ręką od najpierwszego klawisza w Basie, i przeszedłszy całą klawiaturę, wrócić się na dół tym że sposobem. Tak się mogą wprawiać palce obudwóch rąk.

§ 6. Takt i wartość Nót.

Pyt: Co to jest takt? Odp. Jest to rowne poruszenie. Można to uczniowi dać poznać w ten sposób.

Kazać mu zrobić cztery równe uderzenia ręka o rękę, wymawiając z każdem uderzeniem jedno *a* n p. *a-a-a-a-* Pyt. Jaki jest znak Pierwotnego, czyli całego taktu? Odp: znak poł koła C. w tym pierwotnym takcie poznajemy wszelki rodzaj nót i ich wymiar. Pyt: na wiele części dzieli się takt pierwotny? Odp: na cztery części. Po tej odpowiedzi kazać uczniowi powtórzyć znowu też same równe uderzenia, co po pierwszej. Potem pokazawszy mu Notę biało okrągłą powiemy mu, że ta Nóta nazywa sie Cała Nóta, i dla tego ma takie nazwisko że sama jedna zajmuje cały jeden takt. (Takty w pisaniu oznaczają się przez kreski prostopadłe.) A ponieważ ten takt dzieli sie na cztery części, więc ta cała nóta ma w sobie cztery części. To jest: trzyma się od pierwszego uderzenia do póty, do póki się nie wymówi cztery razy *a-a-a-a-* NB. Należy pierwsze *a* wymówić razem z uderzeniem klawisza tej nóty. Dobrze będzie dla ucznia, gdy jedną ręką uderzy notę na klawiszu, a drugą wybije równe części tej nóty: przestrzegając go, aby pierwsze uderzenie obudwóch rąk było jednoczesne i mocniejsze od drugich. A chcąc aby się w ciąg równego poruszenia wprawił, niech tym sposobem przejdzie przez kilka całych nót: n p:

Il faut encore se rappeler que la gamme majeure ou mineure que nous connaissons en quelque sorte se nomme Diatonique et le passage suivant, gamme Chromatique; que l'élève aura soin de jouer des deux mains d'abord séparément, puis ensemble.

La gamme Chromatique (en exerçant les doigts) pourra être commencée et finie par un ton quelconque, et l'on peut même la commencer avec une main depuis la première touche de Fa, et parcourant toute la claviature, et redescendre de la même manière. Ainsi s'exercent les doigts des deux mains.

§ 6. Mesure et valeur des Notes.

Demande: Qu'est ce que la mesure? C'est un mouvement régulier. On peut la faire comprendre à l'élève de cette manière.

Lui faire faire quatre mouvemens réguliers de la main à la main en prononçant à chaque coup un *A*: Ex: *a, a, a, a*. — Dem: Quel est le signe primitif en toute la mesure? Rép: Le signe d'un demi-cercle C; dans cette primitive mesure nous reconnaissons toutes espèces de notes et leur mesure. Dem: En combien de parties se divise la mesure principale. Rép: En quatre parties. Après cette réponse, on fera répéter à l'élève les mêmes mouvemens que pour la mesure précédente. Puis on montrera la note blanche ronde nous lui dirons que cette note s'appelle note entière, et qu'elle a ce nom parcequ'elle occupe à elle seule une mesure entière. (Les mesures écrites se désignent par des barres perpendiculaires). Et comme cette mesure se divise en quatre parties, c'est à dire, on la tient depuis le premier coup jusqu'à ce qu'on ait compté quatre fois *a-a-a-a*. NB. Le premier A doit se dire en frappant la note sur le piano. L'élève ferait bien de frapper d'une main la note du piano et de l'autre de frapper également les parties de cette note, l'avertissant que le premier coup des deux mains soit simultané et plusfort que le second: Et pour qu'il acquière de la facilité à exécuter ce mouvement, qu'il s'exerce à quelques unes de ces note; par ex:

Pilnować go mocno należy aby jak najrowniej ćwierci wybijał. Białe Noty z kryską u spodu lub na wierzchu

Il faut surveiller de manière à ce qu'il batte également les noires. Les notes blanches avec une queue en bas

nazywają się Poł-noty. Już tedy samo nazwisko daje poznać, że jedna taka nóta zajmuje tylko pół taktu, czyli dwie ćwierci *a-a-* że dla złożenia całego taktu potrzeba dwóch takich nót. A ponieważ jedna ma w sobie dwie ćwierci i druga dwie ćwierci, więc obiedwie dopiero składają cztery ćwierci, czyli cały takt n p:

Dotąd idąc za radą Pestallozzego kazałem wymawiać na każdą ćwierć *a-a-a-a-* bo wymawianie tego *a* mniej jest zatrudniającym i równiejszym w wymawianiu, aniżeli rachowanie, raz, dwa, trzy, cztery. Ale gdy uczeń wprawi się już cokolwiek w równe poruszenie, może sobie zamiast wymawiania tego *a*, rachować każdą ćwierć przez wyrazy, raz, dwa, trzy, czter: (mówię czter: dla uniknienia dwóch syllab, bo jedna syllaba jest niejako uderzeniem taktu)

Nóty czarne nazywają się ćwierć noty. Tych mamy w jednym takcie cztery, to jest: tyle ile jest w takcie: więc na każdą ćwierć taktu uderza się jedna. n p:

Dotąd poznaliśmy nóty powolne. Następujące noty są wiązane: te mogą być raz wiązane, dwa razy wiązane, trzy razy, cztery razy, a nawet pięć razy wiązane. Lecz my mówić będziemy tylko o raz wiązanych i dwa razy wiązanych: reszta objaśni się później, gdy tego potrzeba będzie, ile że progressyja tej rachuby daje się w Teoryi łatwo sama z siebie poznać, lecz w Praktyce staje się trudniejszą przez swoją zdrobniałą szybkość.

Nóty raz wiązane nazywają się Osemki, z przyczyny że ich ośm idzie na jeden takt, czyli po dwie na jedną ćwierć taktu n p:

Nóty dwa razy wiązane nazywają się Szesnastki, z tejże przyczyny, że jeden takt ma ich w sobie szesnaście, czyli po cztery na jedną ćwierć taktu n p:

Powtórzmy to inaczej (patrz na następującą) Tablicę.

ou en haut se nomment demi-notes, et cette seule dénomination fait connaitre qu'une telle note, n'occupe qu'une demi-mesure, ou deux noires, *a-a-*; pour former une mesure entière il en faut deux semblables. Et comme une blanche renferme deux noires, donc toutes deux forment quatre noires ou une mesure entière; par ex:

En suivant les conseils jusqu'ici de Pestalozzi, j'ai voulu qu'on prononçât chaque noire *a-a-a-a*; parceque la prononciation de cet *a* est moins difficile et moins embarrassant que de compter un, deux, trois, quatre. Mais lorsque l'élève se sera habitué en quelque sorte à un mouvement régulier, il pourra au lieu de prononcer cet *a*, compter chaque noire par ces mots: Un, deux, trois, quatre.

Les notes noires s'appellent quart de note. Dans une mesure, il y en a quatre, autant qu'il en faut dans chaque mesure, donc pour chaque noire, il faut frapper; par ex:

raz, dwa, trzy, czter. raz, dwa, trzy, czter. raz, dwa, trzy, czter. raz, dwa, trzy, czter.
un, deux, trois, quatre. un, deux, trois, quatre. un, deux, trois, quatre. un, deux, trois, quatre.

Jusqu'ici nous avons connu les notes lentes; les notes suivantes sont liées, elles peuvent l'être, une, deux, trois, quatre et même cinq fois. Cependant nous ne parlerons que de celles qui ne le sont qu'une ou deux fois, nous parlerons des autres quand cela sera nécessaire, autant que la marche progressive de ce calcul se fait facilement connaitre en théorie; autant dans la pratique elle est difficile par sa minutieuse rapidité.

Les notes liées une fois sont nommées croches parce qu'il en faut huit pour la mesure; par ex:
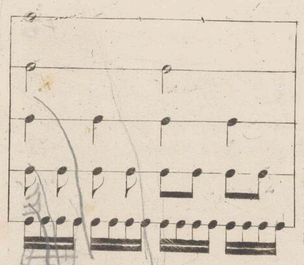
raz, dwa, trzy, czter. raz, dwa, trzy, czter. raz, dwa, trzy, czter. 1 2 3 4
un, deux, trois, quatre. un, deux, trois, quatre. un, deux, trois, quatre.

Les notes liées deux fois s'appellent doubles croches par la raison qu'il en faut seize pour la mesure.

raz dwa trzy czter raz dwa trzy czter 1 2 3 4
un deux trois quatre un deux trois quatre

Répétons cela autrement (voir le tableau suivant.)

Tablica. Pierwotnego taktu czyli całego taktu, dzielącego się na cztery części, z rodzajem nót i ich wymiarem. Niech uczeń uderza jakikolwiek klawisz wymawiając jak duże litery głośno, a małe cicho: tylko jak najrowniej i podług nót: n p.

Raz	dwa	trzy	czter	
Un	deux	trois	quatre	
Raz	dwa	Trzy	czter	
Un	deux	Trois	quatre	
Raz	dwa	trzy	czter	
Un	deux	trois	quatre	
Raz	i dwa	i trzy	i czte-ry	
Un	et deux	et trois	et quatre	
Raz i raz	i dwa i dwa	i trzy i trzy	i cztery i czte-ry	
Un et un	et deux et deux	et trois et trois	et quatre et quatre	

Cała Nóta (powtarzam jeszcze) wytrzymuje zadane cztery równe uderzenia, to jest: zajmuje sama jedna cały czas oznaczony jednym taktem: mieści w sobie poł nótów 2. Ćwierć nótów 4. Raz wiązanych 8. etc. etc.

Pół nóta zajmuje połowę jednego taktu, więc ich potrzeba dwie na cały jeden takt. Każda Pół-nóta mieści w sobie ćwierć nótów 2, raz wiązanych 4, a dwa razy wiązanych 8.—

Ćwierć nóta zajmuje ćwierć taktu, więc ich potrzeba cztery na złożenie jednego całego taktu. Każda ćwierć nóta ma w sobie raz wiązanych 2, a dwa razy wiązanych 4.—

Raz wiązana czyli Ósemka, zajmuje ósmą część taktu, więc takich potrzeba ośm na złożenie jednego całego taktu. Każda raz wiązana ma w sobie dwa razy wiązanych 2.—

Dwa razy wiązana czyli Szesnastka zajmuje szesnastą część taktu, a zatém potrzeba takich szesnaście na złożenie całego taktu: każda dwa razy wiązana mieścić w sobie może trzy razy wiązanych 2 etc.

Tu trzeba dać poznać uczniowi rodzaj Pauzów. Pauza jest to Nóta milcząca, która słyszeć się nie może, tylko rachować. Tyle jest rodzajów Pauzów, ile jest rodzajów Nót: n p. Cała Pauza tyle zajmuje czasu w milczącym ruchu ile go zajmuje Cała nóta: Poł pauzy tyle, ile poł-nota, Ćwierć pauzy tyle ile ćwierć-nota: Raz wiązana pauza tyle ile raz wiązana nóta. etc...

Tableau. La mesure entière se divise en quatre parties avec les différentes espèces de notes et leur valeurs. L'élève frappera une touche quelconque, en articulant la grande lettre haut et les petites bas, mais régulièrement: p. ex:

Raz	dwa	trzy	czter	
Un	deux	trois	quatre	
Raz	dwa	Trzy	czter	
Un	deux	Trois	quatre	
Raz	dwa	trzy	czter	
Un	deux	trois	quatre	
Raz	i dwa	i trzy	i czte-ry	
Un	et deux	et trois	et quatre	
Raz i raz	i dwa i dwa	i trzy i trzy	i cztery i czte-ry	
Un et un	et deux et deux	et trois et trois	et quatre et quatre	

Une ronde, (je le répète) renferme quatre coups égaux, c'est à dire, elle renferme elle-même un temps entier marqué par une seule mesure qui renferme deux blanches, quatre noires, huit croches etc.

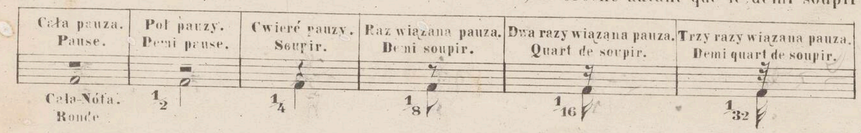
Une blanche contient la moitié d'une mesure; il en faut donc deux pour une mesure entière. Une blanche renferme deux noires, quatre croches, huit doubles croches etc.

La noire contient le quart d'une mesure; il en faut quatre pour une mesure entière. Chaque noire vaut deux croches et quatre doubles croches.—

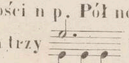
La croche occupe la huitième partie de la mesure, il en faut huit pour former la mesure entière. Chaque croche renferme deux doubles croches.

Les doubles croches renferment la seizième partie de la mesure entière. Chaque double croche peut renfermer deux triples croches. Il en faut donc seize pour la mesure entière.

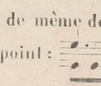
Il faut ici faire connaitre à l'élève les différens genres de pauses. La pause est une note silencieuse qui se compte. Il y a autant de sortes de pauses qu'il y a de sortes de notes; ex: Toute la pause occupe autant de temps dans le mouvement silencieux qu'en contient la note entière; la demi pause autant que la demi note. Le quart de pause autant que la noire, la croche autant que le demi soupir etc.

Kropka przy nocie.

Kropka przy jakiejkolwiek nócie nadaje tej nocie o jednę połówkę więcej wartości n p. Poł nota ma w sobie ćwierć nótów 2. a z kropką ma ich trzy toż samo Cwierć nóta ma w sobie raz wiązanych dwie, a z kropką trzy toż samo rozumie się o raz wiązanych z kropkami i t. d.

De la note pointée.

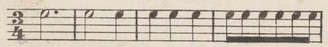
La note pointée, quelle qu'elle soit — ajoute à cette note la moitié de sa valeur; ex: la blanche renferme deux noires et avec le point elle en vaut trois; Il en est de même de la noire qui vaut deux croches et trois avec le point: et ainsi de suite avec les croches.

Takt trzy ćwierciowy.

Z pierwotnego czyli Całego taktu wynikają wszystkie inne, które nazwiemy częściowemi albo ułomkowemi, n p. ten takt ¾, dzielący się na trzy części, nazwiemy trzy ćwierciowym. Cała nóta mieścić się wnim niemoże: największa nóta w tym takcie jest poł nóta z kropką, zajmująca ćwierć nótów 3, raz wiązanych 6, dwa razy wiązanych 12 i t. d.

Mesure de trois quarts.

De la mesure primitive ou entière dérivent toutes les autres que nous appelons partielles ou de fractions: par ex: cette mesure ¾ se divise en trois parties que nous appelons trois quarts. La plus forte note de cette mesure est la blanche avec un point, elle renferme trois noires, six croches et douze doubles croches; ainsi la note entière ne peut s'y mettre.

Wprawa № 4. NB. Przy tej sztuce należy dać poznać spojenie łukiem dwoch nót w jedno uderzenie
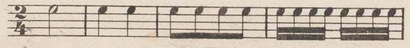
Exercice № 4. NB. En partant de cette pièce, il convient de faire mention du coulé que sont deux notes liées par un trait, mais qu'on ne touche qu'une fois:

Takt dwu ćwierciowy.

Takt ²⁄₄ dzielący się na dwie części nazwiemy dwu ćwierciowym: w takim takcie największa nóta jest *pół-nóta* zajmująca (jak zwyczajnie) ćwierć nótów 2, raz, wiązanych 4, dwa razy wiązanych 8. i t. d.

Mesure de deux noires.

La mesure de deux noires se devise en deux parties appelées ²⁄₄. La plus forte note dans cette mesure est la blanche qui vaut deux noires, quatre croches et huit doubles croches.

Wprawa № 5 albo 6. NB. Obok tej wprawy trzeba dać poznać co są tryole, czyli trójki str. 27.
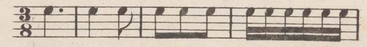
Exercice № 5 ou 6. NB. Outre cet exercice il faut faire connaitre ce que sont les triolets: page 27.

Takt trzy ósemkowy.

Takt ⅜ dzielący się na trzy małe części, nazwiemy trzy osemkowym taktem. W tym takcie największa nóta jest ćwierć nóta z kropką, zajmująca raz wiązanych 3, dwa razy wiązanych 6 i t. d.

Mesure de trois huit.

La mesure de ⅜ se divise en trois petites parties que nous appelons mesure de trois huit. La note la plus forte dans cette mesure est la noire pointée renfermant trois croches ou six doubles croches etc.

Wprawa № 7. Exercice № 7.

NB. Przy téj wprawie zapytać ucznia, z jakiego tonu jest sztuka: niech zrobi z tego tonu Gammę i Akord; powiedzieć mu, co to jest *Allegro*, co znaczą korpki i łuki nad nótami: zwrócić uwagę na grunt-noty w basie, i dać mu poznać znak Repetycyjny. Może się uczyć także № 8.

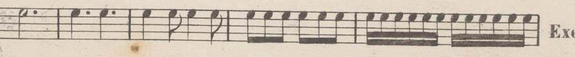
Dans cet exercice, il faut demander á l'élève de quel mode est la pièce; qu'il fasse de ce mode une gamme et un accord; lui dire ce qu'est l'*Allegro*, le pointé, le coulé, lui faire fondamentalement remarquer les notes de la basse et les signes de la répétition. Il pourra aussi étudier le № 8.

Takt sześć ósemkowy.

Takt ⅞ dzielący się na sześć małych części, a raczej na dwa większe podziały, nazwiemy sześć ósemkowym taktem: zajmuje w sobie dwa takie ⅜ takty. Największa nóta wnim jest Poł-nota z kropką, lub dwie ćwierci noty z kropką, raz wiązanych 6. dwa razy wiązanych 12. i t. d.

Mesure de six huit.

La mesure de ⅞ se divise en six petites parties ou plutôt en deux grandes divisions que nous appelons mesure de ⅞; elle renferme deux fois ⅜. La plus forte note est la blanche pointée, ou deux noires chacune pointée, six croches et douze doubles croches.

Wprawa № 9. potem № 10. Exercice № 9. aprés № 10.
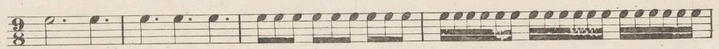
Należy zwrócić uwagę ucznia, czy sztuka jest z tonu Major czy Minor. — Zanim damy uczniowi poznać inne jeszcze rodzaje taktów, niech gra wprzódy rozmaite sztuki w podziałach taktu, jakie dotąd poznał, tłómacząc mu wszelkie nieznane mu jeszcze znaki i zdarzenia; ma do wyboru od № 11. aż do 37. wśród tych Sztuczek można mu przybrać inne,

On fera observer á l'élève, si cette piéce est du mode majeur ou mineur. Avant de faire connaitre à l'élève d'autres espèces de mesure; il touchera auparavant diverses pièces de ces mesures qu'on lui a fait connaitre, lui expliquant les signes et les accidents, il a pour choix du № 11. jusqu'au 37. Parmi ces petites pièces on peut lui en choisir

a dla rozrywki choćby i tańczyki różnego rodzaju, aby tylko były zastósowane do jego dotychczasowego usposobienia, aby nieprzechodziły miary sił jego. Poczem, dać mu też poznać takt $\frac{9}{8}$, $\frac{12}{8}$, $\frac{3}{2}$.

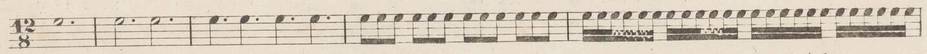
Takt dziewięć ósemkowy.

Takt $\frac{9}{8}$ dzielący się na dziewięć małych, a raczej na trzy wieksze podziały, nazwiemy dziewięć ósemkowym taktem. Zajmuje on trzy takie $\frac{3}{8}$ takty. Mieści w sobie poł nótę z kropką, z ćwierć nótą z kropką, raz wiązanych 9. dwa razy wiązanych 18. i t.d.

Takt dwónasto ósemkowy.

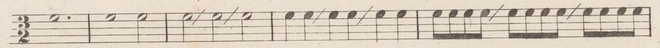
Takt $\frac{12}{8}$ dzielący się na dwanaście małych części, a raczej na cztery wieksze podziały, nazwiemy dwunasto-ósemkowym taktem: zajmuje on cztery takie $\frac{3}{8}$ takty. Mieści w sobie całą nótę z kropką: dwie poł noty z kropką: cztery ćwierć noty z kropką: raz wiązanych 12. a dwa razy wiązanych 24.

w prawa № 39. Poczem niech się w prawia do łatwego czytania nót w sztukach z tonu obarczonego wieloma bemolami i krzyżykami, n. p. № 40. 41. 42. 43. 44.

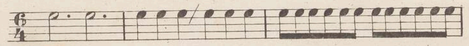
Takt trzy półnótowy.

Trzy pół nótawy takt $\frac{3}{2}$ dzielący się na trzy części, ma w sobie 1 cała nótę z kropką. Pół nótow 3. ćwierć notow 6. raz wiązanych 12. i t.d. wprawa № 45.

Takt sześcio-ćwierciowy.

Sześcio-ćwierć nótowy takt $\frac{6}{4}$ mieści w sobie dwa takie $\frac{3}{4}$ takty n p. (wprawa № 46.)

Są jeszcze inne rodzaje taktów rzadko zdarzające się, które w potrzebie łatwo uczący się porozumie, niebędziemy więc o nich wspominać.

§ 7. Objaśnienie różnych znaków przy nótach: krzyżyki i bemole przypadkowe.

Oprócz krzyżyków i bemolów Gammicznych, są krzyżyki i bemole przypadkowe; takowe mają znaczenie w jednym tylko takcie, w drugim utracają to znaczenie. n p. *)

*) Wszystkie okazane tu przykłady, nie są do grania, one służą tylko do wyjaśnienia różnych znaków, które uczeń napotykać będzie w rozmaitych sztukach.

d'autres pour varier; on lui permettra même de jouer quelques danses pourvu qu'elles soient conformes à ses connaissances et qu'elles ne surpassent pas ses forces. Ensuite on lui fera connaitre le mesures de $\frac{9}{8}$, $\frac{12}{8}$, $\frac{3}{2}$.

Mesure de neuf huit.

La mesure de $\frac{9}{8}$, se divise en neuf petites ou plutôt en trois grandes divisions que nous appelons la mesure de $\frac{9}{8}$. Cette mesure donc en renferme ainsi trois de $\frac{3}{8}$. Elle contient une blanche pointée et une noire pointée. neuf croches et dixhuit doubles croches.

Mesure de douze huit.

La mesure de $\frac{12}{8}$ se divise en douze petites parties, ou plutôt en quatre grandes divisions que nous appelons mesure de douze huit. Elle comprend quatre mesures de trois huit, et renferme une ronde pointée, deux blanches pointées, quatre noires pointées, douze croches et vingt-quatre doubles croches.

Exercice № 39. Il s'exercera ensuite à lire couramment les pièces qui ont beaucoup de bémols et de dièzes. par ex: № 40, 41, 42, 43, 44.

Mesure de trois blanches.

La mesure de trois blanches, $\frac{3}{2}$, se divise en trois parties; elle renferme une ronde pointée, trois blanches, six noires, douze croches etc. Exercice № 45.
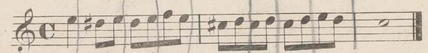
Mesure de six noires.

La mesure de six noires $\frac{6}{4}$ renferme deux mesures de $\frac{3}{4}$, par ex: Exercice № 46.

Il y a encore d'autres espèces de mesure que l'on rencontre rarement, mais que l'on apprend facilement au besoin, nous n'en parlerons donc pas.

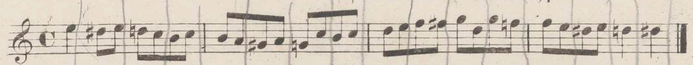
§ 7. Eclaircissement de divers signes près des notes: des dièzes et des bémols accidentels.

Outre les dièzes et les bémols des gammes, il y en a encore d'accidentels, et ils n'ont de valeur que dans une mesure, dans l'autre ils la perdent; par ex:
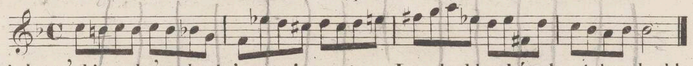

*) Tous les exemples ci-dessous indiqués ne servent qu'à éclaircir les différens signes que l'eleve rencontrera dans différentes pièces.

albo traca znaczenie w tymże samym takcie przez kwadrat: n p.

tóż samo z bemolami n p.

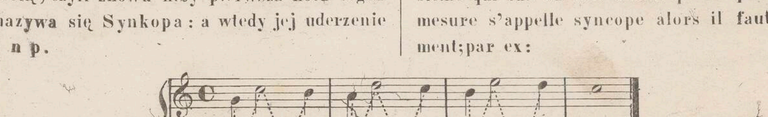
il en est de même avec les bémols; par ex:

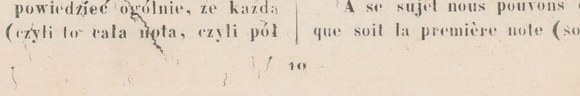
Podwójne bemole i krzyżyki należą do tej samej reguły.

Kropki przy nótach.

Mowiliśmy już o kropce przy nócie, ale często zdarzają się dwie kropki przy nócie, a nawet i trzy: także i przy Pauzach. n p.

Bywają kropki należące do ostatniej nóty w takcie, a które przenoszą się do następującego taktu. n p.

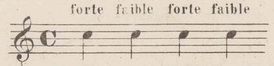

W takowym przypadku przeniesiona kropka do nastepujacego taktu, staje się Synkopą.

Synkopy.
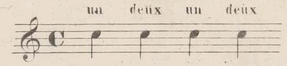
W pierwotnym takcie pierwsza nóta uważa się w uderzeniu za mocną nótę, druga za nótę słabą, trzecia nóta znowu staje się niejako pierwszą, a zatém mocną nótą, czwarta (tak jak druga) staje się znowu słabą nótą. n p.

1. mocna forte — 2. słaba faible — 3. mocna forte — 4. słaba faible

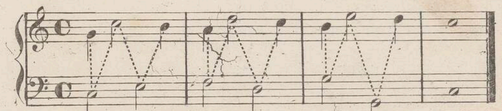

inaczej autrement

raz una — dwa deux — raz un — dwa deux

Jeżeli tedy druga nóta w takcie przetrzymuje się przez następującą trzecią, czyli znowu niby pierwsza nóta tegoż samego taktu, nazywa się Synkopa: a wtedy jej uderzenie musi być mocne n p.

Z tego względu możemy powiedzieć ogólnie, że każda pierwsza jakakolwiek nóta (czyli to cała nota, czyli pół

ou ils la perdent dans la même mesure si la note est précédée d'un bécarre; par ex:

il en est de même avec les bémols; par ex:

Les doubles bémols et les doubles dièzes sont soumis la même règle.

Des notes pointées.

Nous avons déjà parlé des notes pointées, mais il arrive souvent qu'il y a deux points et même trois près d'une note, ainsi que près des pauses; par ex:

Il y a des points qui appartiennent à la dernière note de la mesure et qui se transportent à la mesure suivante par ex:

Dans ce cas le point transporté à la mesure suivante devient syncope.

Syncope.

Dans la première mesure, la première note est considérée dans le toucher comme une note forte, la seconde comme une note faible; la troisième redevient en quelque sorte comme la première une note forte; la quatrième comme la seconde une note faible.

1. mocna forte — 2. słaba faible — 3. mocna forte — 4. słaba faible

inaczej autrement
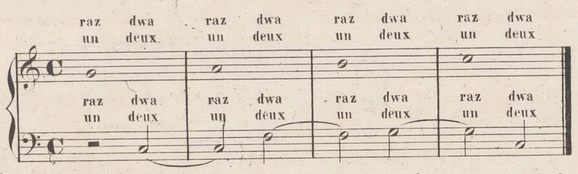
raz una — dwa deux — raz un — dwa deux

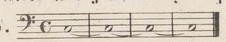
Si la seconde note de la mesure est retardée par le troisième qui suit on soit disant que la première note de cette mesure s'appelle syncope alors il faut la toucher fortement; par ex:

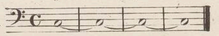
A se sujet nous pouvons dire en général que quelle que soit la première note (soit ronde, blanche, noire ou

nóta, czyli też raz wiązana etc.) mówię jeszcze raz, każda pierwsza jakakolwiek nóta jest mocną nótą, a druga jest słabą: a zatem każda druga nóta przetrzymująca następującą pierwszą nótę jest Synkopą. NB. Synkopa składająca się z dwóch not jednakowych, oznacza się na piśmie przez łuk, który sprawia to, że dwie nóty mają tylko jedno uderzenie, to jest, pierwsza się uderza a druga bez uderzenia przetrzymuje się tylko. n p.

croche,) je dis encore une fois que quelle que soit cette note, la première est forte, la deuxième faible; ainsi chaque seconde note qui retient la première note suivante est syncope. NB. Les syncopes se forment de deux notes égales et se distinguent par une liaison qui fait que deux notes n'ont qu'un seul coup, c'est à dire que la première est frappée et la seconde est seulement retenue; par ex.

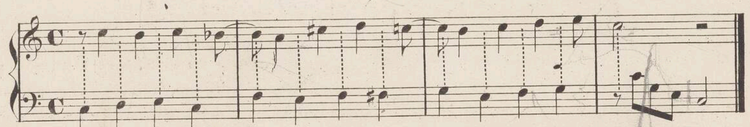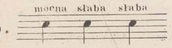

Łuki mogą wiele nót jednakowych spoić na jedno tylko uderzenie. n p. Ale te nóty nie są Synkopami.
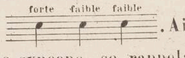
Les coulés peuvent joindre plusieurs mêmes notes par un seul coup. Mais ces notes ne sont pas des syncopes.

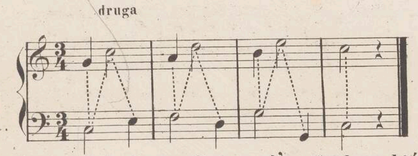
W następującym przykładzie wszystkie nóty prawéj ręki są Synkopami n p.

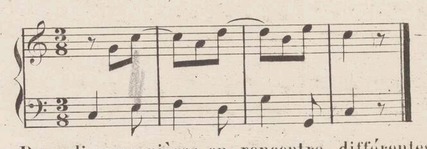
Dans l'exemple suivant toutes les notes de la main droite sont syncopes par ex:

W jakimkolwiek takcie dziekącym się na 3. części, pierwsza nóta jak zwykle jest mocną, druga i trzecia słabą. n p. a zatém druga albo trzecia może być Synkopą (przypominam że Synkopa mocno się uderza.)

Dans quelque mesure que ce soit qui se divise en trois parties, la première note est forte comme à l'ordinaire, la seconde et la troisième faible Ainsi la seconde ou la troisième peut être syncope, se rappelant que la syncope se frappe fortement.

1.

2.

W rozmaitych sztukach napotkamy różne Synkopy, które na zasadzie powyższego wykazania, łatwo będzie można zrozumieć.

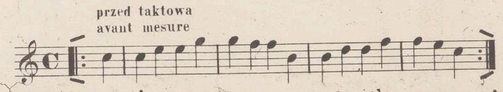
Dans diverses pièces on rencontre différentes syncopes, qui d'après les règles ci-dessus mentionnées peuvent facilement être reconnues.

Przedtaktowe nóty.

Przedtaktowa może bydź jedna nóta, a może bydź przedtaktowych dwie, trzy i kilka nót, aby tylko niedopełniały całego pierwszego taktu n p:

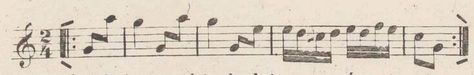
Des notes qui précèdent les mesures.
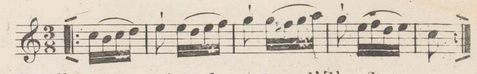
Avant les mesures il peut avoir une, deux, trois, et même plusieurs notes pourvu qu'elles ne remplissent pas entièrement la première mesure; par ex:

Ostatni takt dla tego jest niedopełniony, że w powtórzeniu tej części dołącza się do niego nóta przedtaktowa, przez co staje się uzupełnionym. — Są różne przedtaktowe, n p:

La dernière mesure n'est pas remplie parcequ'à la répétition de cette partie se joint la note qui est avant la mesure, et par la devient accomplie; il y en a de différentes espèces: par ex:

albo ou

Jakiekolwiek insze od tych, łatwo uczeń zrozumie.
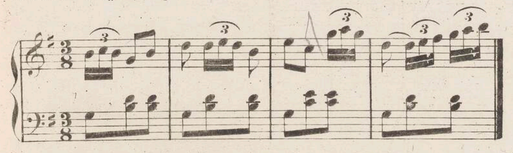
Quelles qu'en soient les autres l'élève les comprendra facilement.
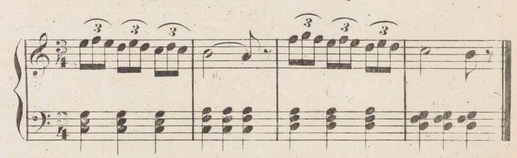
Trójki.
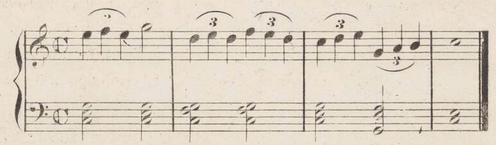
Jeżeli na pewną część taktu zamiast dwóch nót wezniemy aż trzy, nazwiemy je trójką: może ona bydź trójką dwa razy wiązaną, raz wiązaną ćwierćnótną etc. NB. Znak taki 3 oznacza trójkę n p.

Triolet.

Si dans certaines parties de la mesure au lieu de deux notes nous en prenons trois, nous l'appelons triolet, il peut être forme de doubles croches, de simples croches, de noires etc. NB. Ce signe 3 signifie triolet; par ex:

albo ou
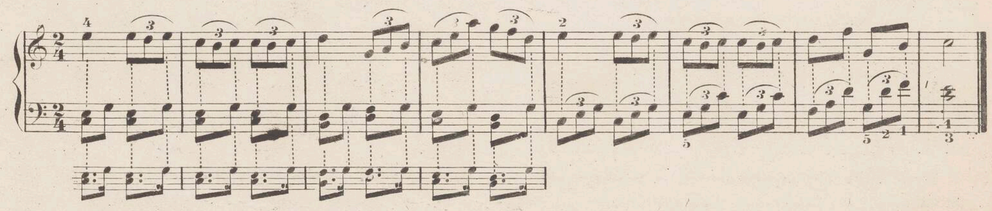
albo jeszcz ou encore

Jeżeli jedna ręka ma trójki a druga dwójki, to jest: gdy Uczeń ma podzielić trzy nóty między dwie nóty, niepodobna mu będzie inaczej postąpić jak tylko, (na pierwszą dwójeczną) odłożyć dwie trójeczne, a na drugą dwójeczną, jedną trójeczną (jak okazuje następujący przykład) i wtedy dwójki muszą dogadzać trojkom aby nie psuć ich równéj płynności.

Nie chcąc zbytecznie rozciągać dzieła, i na próżno zabierać czasu, przestaniemy na krótkich przykładach.

Si une main a un triolet et l'autre deux notes; l'élève devra diviser cette mesure de la manière suivante: pour la première des deux notes il en prendra deux du triolet et pour la seconde des deux notes il lui restera la troisième du triolet, ainsi que l'exemple suivant le prouvera.

Pour ne pas trop étendre cet oeuvre et occuper vainement le temps nous nous bornerons à quelques exemples.
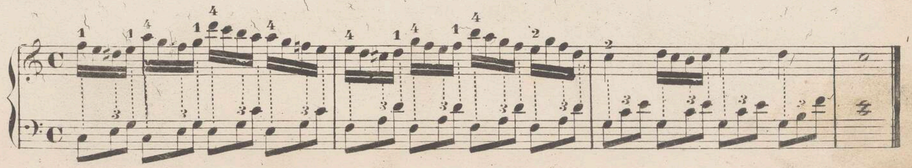

Później powinien się uczeń wprawiać, żeby trojki tak dzielić między dwojki, aby jedne i drugie w swojm sposobie były równemi, to jest: żeby dwójek nie kropłować, jak w tym drugim dopiero widzianym Basie.

Jeżeli jedna ręka ma czwórki, a druga trójki, czyli gdy uczeń ma podzielić cztery nóty, miedzy trzy nóty, niech sobie postąpi według następującego przykładu.
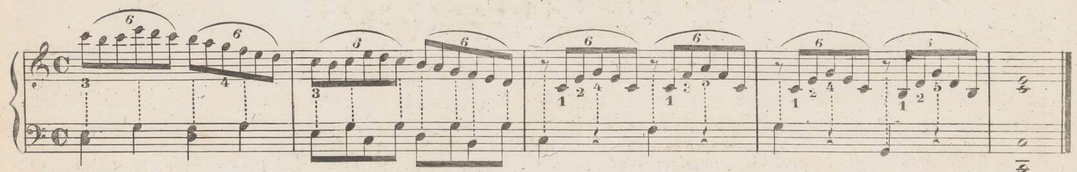
L'élève s'exercera ensuite à diviser d'une manière égale les notes que nous avons tracées dans l'exercice ci-dessus et ne pointera la première des deux notes que dans le second exemple de la basse.—

Si une main a quatre notes, tandis que l'autre a un triolet c'est à dire si l'élève doit diviser quatre notes pour trois, il procédera de la manière suivante.
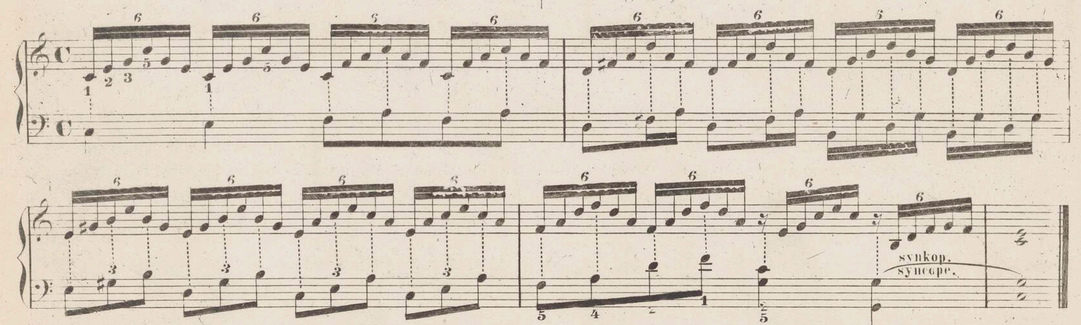

I tu powinien się uczeń starać, aby czwórki i trójki każde w swoim sposobie ile możności były równemi.

Jeżeli dwie trojki złączą się w jedno, w tedy nazywać się będą szóstkami, n p.

Szóstki dzielą się rozmajicie według towarzyszenia jakie mają: jednak trzeba się starać aby były równemi n p.

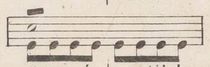
Są także piątki zamiast czterech nót, siódemki zamiast sześciu, dziewiątki, jedenastki i t d. takowe w dalszej nauce tylko według wrodzonego smaku podzielają się w takcie.

Nóty przewiązane.

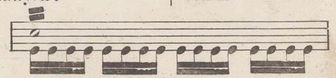
Jakakolwiek nóta przewiązana, uderza się tyle razy ile takich wiązanych w sobie mieści n p. Cała nóta raz przewiązana.
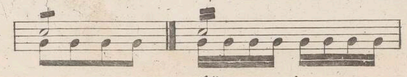

Mieści w sobie raz wiązanych 8, tyle się też razy powinna uderzyć, to jest, uważać się ma zupełnie za ośm nót raz wiązanych:

Jeżeli Cała nóta jest dwa razy przewiązana, uważać się ma za szesnaście nót, dwa razy wiązanych:

I tak w proporcyi swojej, każda przewiązana nóta n p. raz przewiązana poł-nóta uderzy się razy 4. a dwa razy przewiązana, uderzy się razy 8 etc.

L'élève devra autant que possible chercher à rendre égales les quatre notes des triolets.—

Si deux triolets se réunissent en un seul, ils s'appellent sixièmes et s'exécutent ainsi.— ex:

Les sixièmes se divisent de diverses manières, selon qu'elles sont accompagnées; il faut pourtant faire qu'elles soient égales; ex:

Il y a des cinquièmes au lieu des quatrièmes, des septièmes au lieu des sixièmes, des neuvièmes, des onzièmes etc. De pareilles notes dans le cours des études se divisent d'après le gout.

Des notes barrées.
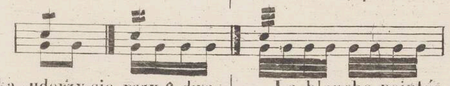
Quelles que soient les croches, on les frappe autant de fois qu'elles renferment en elles de notes barrées: p. ex: Une ronde une fois barrée.

renferme huit croches et l'on en doit frapper autant c'est à dire qu'on la considère comme renfermant huit croches.

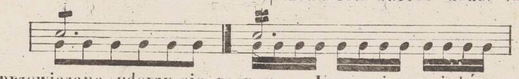
Si la ronde est deux fois barrée on doit l'envisager comme seize doubles croches.

Ainsi dans ses proportions, chaque croche; par ex: la blanche une fois barrée se frappe quatre fois, et lorsqu'elle l'est deux fois, elle se frappe huit fois etc.
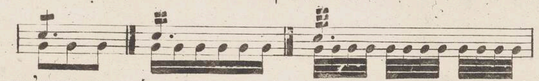
Ćwierć nóta raz przewiązana uderzy się razy 2, dwa razy przewiązana razy 4, trzy razy przewiązana razy 8.

Raz przewiązana poł-nóta z kropką, uderży się razy 6, dwa razy przewiązana razy 12.
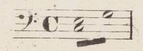

Ćwierć nóta z kropką raz przewiązana, uderży się razy 3, dwa razy przewiązana razy 6, trzy razy przewiązana razy 12. etc.
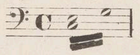

Te wszystkie przewiązania możemy nazwać ruchem wybitym.

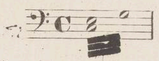
Są jeszcze przewiązania, a raczej zwiazania, któreby się mogły nazwać ruchem wahadłowym, z przyczyny przeważywania się ręki w czasie takowego wykonania. W ruchu wahadłowym, gdy całe noty są raz związanemi, mają w sobie cztery poruszenia. n p.

Jeżeli są dwa razy związanemi, mają w sobie ośm drobnych poruszeń, a cztery znaczniejsze.

Jeżeli zaś są trzy razy związanemi mają szesnaście drobnych poruszeń, a cztery znaczniejsze; wtenczas, ruch wahadłowy nazywa sie trzęsącym (tremolando albo tremando.)

NB. Przez znak taki / lub taki // albo taki /// unika się w pisaniu powtarzania jednychże nót: jest to skrócenie pisarskie, lecz w wykonaniu ten znak każe wygrywać takież same noty jakie są przed znakiem: słowem jest to obraz poprzedzających nót.

Gdy poł nóty są raz związanemi, mają według tej samej proporcyi, dwa poruszenia: dwa razy związane mają cztery poruszenia, trzy razy związane mają 8 poruszeń.
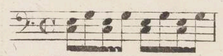
La noire une fois barrée se frappe deux fois, et deux fois barrée, quatre fois, trois fois barrée, huit fois.

La blanche pointée une fois barrée, se frappe six fois; deux fois barrée douze fois.
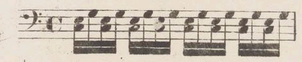
Une noire pointée une fois barrée se frappe trois fois; deux fois barrée, six fois; trois fois barrée, douze fois etc.

Toutes ces notes barrées peuvent être appelées: mouvement expressif.

Il y a encore des notes barrées ou plûtôt des croches que l'on pourrait appeler: mouvement oscillatoire à cause du mouvement donné à la main, pendant l'éxécution. Quand les rondes dans le mouvement oscillatoire, sont une fois barrées, elles ont quatre mouvements; par ex:

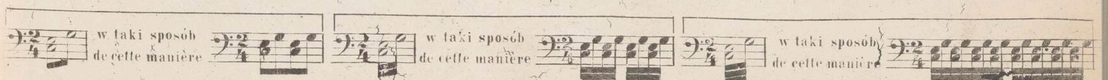
Si elles sont deux fois barrées, elles ont huit petits mouvemens et quatre plus marquants.

Si elles sont trois fois barrées, elles ont seize petits mouvemens et quatre plus marquants, alors ce mouvement s'appelle Trémolando.

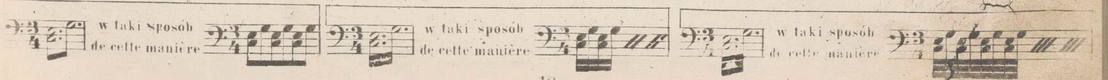
NB. Par ces signes / ou // ou ///, on évite en écrivant de répéter les mêmes notes: c'est une abréviation dans l'écriture, mais dans l'éxécution ce signe indique qu'on doit jouer les mêmes notes qui soit avant ce signe: en un mot c'est la répétition des notes précédentes.

Lorsque les blanches sont une fois barrées, elles ont d'après ces mêmes proportions deux mouvemens; deux fois barrées elles en ont quatre; trois fois barrées elles en ont huit.

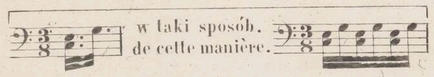

Gdy poł nóty z kropką są raz związanemi, mają trzy poruszenia: dwa razy związane, mają 6. poruszeń: trzy razy związane mają 12 poruszeń. n p.

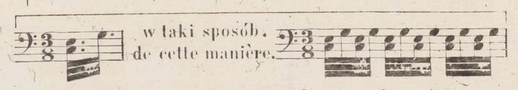
Quand les blanches pointées sont une fois barrées, elles ont trois mouvemens; deux fois barrées elles en ont six; trois fois barrées elles en ont douze.

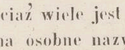
Gdy ćwierć nóty z kropką są dwa razy związanymi, mają trzy poruszenia: trzy razy związane mają 6 poruszeń.

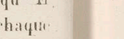
Les noires pointées, deux fois barrées ont trois mouvements; trois fois barrées elles en ont six.
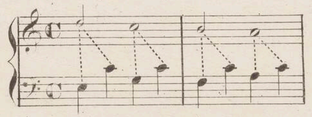

Nótki dodane czyli ozdoby.

Są Nóty zwyczajne i Nótki dodane: te ostatnie służą do ozdoby pierwszych. A chociaż wiele jest rodzajów nótek dodanych, i każdy rodzaj ma osobne nazwisko, wszystkie jednak rodzaje dodatków nazwiemy tymczasem ozdobą. Pół nótka dodana do całej noty zajmuje jak zwyczajna pół nóta dwie ćwierci taktu: a przeto całą nótę zamieni również na pół nótę, z tą tylko w graniu różnicą, że dodana nótka (po włosku appogiatura) uderza się mocniej, a następująca główna nota słabiej i z oderwaniem od klawisza ręki przy końcu jej wartości. n p.

Des notes ajoutées ou d'agrément.

Il y a des notes ordinaires et des notes ajoutées: ces dernières servent d'ornement aux premières, et quoiqu'il y ait plusieurs qualités de notes d'agrément et que chaque espèce ait un autre nom, cependant toutes ces espèces sont appelées ornement. — La blanche ajoutée à la ronde, occupe comme une blanche ordinaire deux quarts de mesure, et par là la ronde change aussi en blanche avec cette différence au toucher que la note d'agrément (appogiatura) se frappe fort et la note principale qui suit, plus faiblement et en ôtant du clavier la main vers la fin de sa valeur: p. ex:

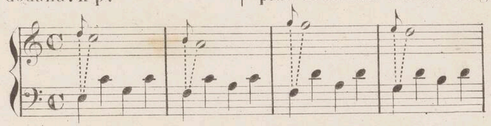

Ćwierć nótka, dodana do całej nóty, staje się zwyczajną ćwierć nótą, a przez to zamienia całą notę na pół notę z kropką to jest: na trzy ćwierciową. n p.

La noire ajoutée à la ronde reste une noire ordinaire, ainsi la ronde se change en blanche pointée, c'est à dire en trois noires; p. ex:
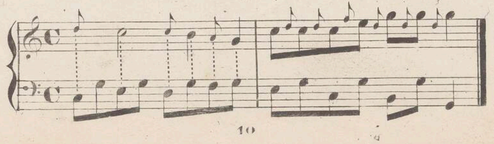
Raz wiązana nótka dodana do całej noty, przytraca się tylko do całej nóty i uderza się z nią ledwo nie razem: tém bardziej dwa razy wiązana nótka dodana. n p.

Une croche ajoutée à la ronde effleure seulement la ronde et se frappe pour ainsi dire simultanement, d'autant plus la double croche d'agrément; p. ex:

To cośmy powiedzieli o dodanych nótkach do całych nót, rozumie się zarówno o nótkach dodanych do poł nótów, ćwierć nótow, raz wiązanych etc — słowem pamiętać tylko tyle potrzeba, że jakiego jest wymiaru nótka dodana, taki też wymiar zajmuje w takcie: i tak, ćwierć nótka dodana uważa się zawsze za ćwierć notę: raz wiązana dodana również za raz wiązaną etc. A w miarę nótki dodanej ujmuje się wartości nócie głównej. NB. Pamiętać zawsze należy, że nótki dodane mocniej się uderzają od nót głównych: wyjąwszy drobne jako to raz wiązane, dwa razy wiązane etc. które jakośmy już powiedzieli, przytracają się tylko do głównych: n p.
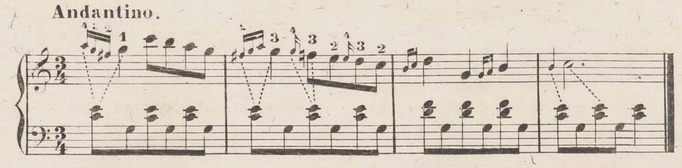
Ce que nous avons dit des notes d'agrément ajoutées aux rondes, s'applique également aux blanches, aux noires, aux croches etc., en un mot il suffit de se rappeler quelle est la mesure des notes d'agrément: quelle valeur elle occupe dans la mesure; ainsi la noire ajoutée est toujours considérée comme une noire, une croche ajoutée comme une croche etc. Dans la mesure, la note ajoutée diminue la valeur de la note principale. NB. Il faut se rappeler que la note d'agrément se frappe plus fort que la note principale, excepté les petites comme croches, doubles croches, etc. qui, comme nous l'avons déjà dit, ne fait qu'effleurer la note principale.

Takowy rodzaj nótek dodanych mogliśmy nazwać Poprzednikiem. Poprzednik może się składać z jednej nóty lub z kilku. NB. Jeżeli poprzednik jest trzy-nótny, lub dwu nótny, wtedy główna nóta uderza się mocniej od niego.

Nous pouvons appeler ces espèces de notes d'agrément (Appogiatura). Elle se compose d'une ou de plusieurs notes. NB. Si l'appogiatura est de trois notes, alors la note principale se frappe plus fort que celle de l'appogiatura.
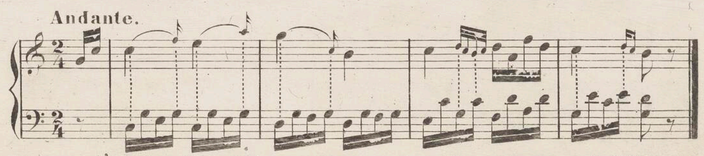
Andantino.

Są także nótki dodane nie przed, ale po głównych nótach, takowe nazwiemy Posuwnikiem, z przyczyny że on posuwa swą główną notę ku dalszej Melodyi lub ku zakończeniu: a poprzednik opierając się na swojej głównej nócie, może z nią pozostać w miejscu (jak okazuje ostatni takt powyższego przykładu) NB. Posuwnik uderza się słabiej od nóty głównej (wyjąwszy posuwnika cztero notnego, który się uderza mocno.) n p.

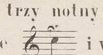
Il y a aussi des notes d'agrément non seulement avant, mais après les notes principales: on les appelle grupetto, parcequ'elles reportent leur note principale sur la melodie suivante ou vers la fin, tandis que l'appogiatura s'appuyant sur sa note principale peut se tenir en place avec elle (voir l'exemple ci-dessus.) — NB. Le grupetto se frappe plus facilement que la note principale (sauf le grupetto de quatre notes qui s'articulent fortement): par ex:

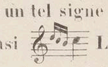
Andante.

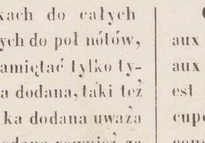
Niemcy dzielą ozdoby na różne nazwiska, które my opuścimy, gdyż w istocie niemasz jak tylko dwa powyższe rodzaje, to jest Poprzednik i Posuwnik: a nawet i te chcielibym nazwać ogólnie ozdobą albo upięknieniem.

Les Allemands donnent différentes dénominations aux notes d'agrément: nous les omettons, vu qu'il n'y en a en effet que deux espèces, c'est à dire l'Appogiatura, et le Grupetto, que je voudrais appeler ornement ou embellissement.

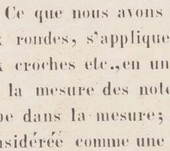
Kompozytorowie mają zwyczaj w pisaniu używać czasem zamiast nótek dodatkowych, znaków wyobrażających te upięknienia, n p. Poprzednik trzy notny wyobraża się przez taki znak położony w górze i wygrywa się tak Posuwnik cztero notny wyobraża się takimże znakiem, lecz położonym po nocie, lub na wierzchu między jedną i drugą nótą.

Les compositeurs ont l'habitude en écrivant, d'employer quelque fois, au lieu des notes d'agrément des signes qui représentent ces embellissemens: par ex: L'appogiatura de trois notes est représentée par un tel signe placé au dessus de la note et se joue ainsi Le Grupetto de quatre notes est représenté par un signe semblable mais placé après la note ou au dessus entre deux notes.
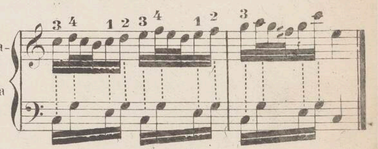
Przykład. Exemple.

Drugi przykł: Seconde ex:
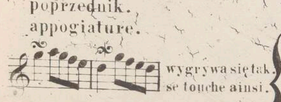

albo jeszcze z basem tak.
ou encore avec la basse ainsi.
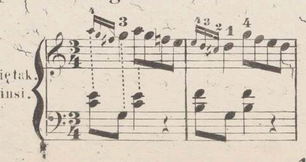

Jeżeli ten znak jest przekreślony 𝄪 lub krzyżykowany ✕, wtedy dolną dodatkowa nótka bierze się jakby z krzyżykiem n p.

Si ce signe est barré 𝄪 ou dièzé ✕ alors la note d'agrément du bas doit être jouée, comme si elle avait un dièze: par ex.

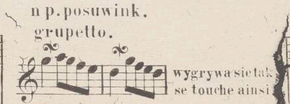
poprzednik. appogiature.
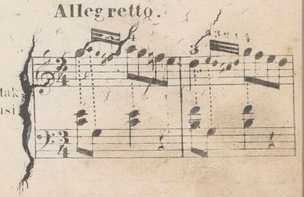

Allegretto.

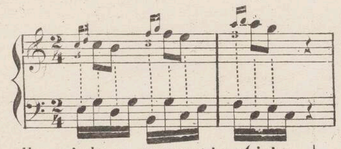
n p. posuwnik. grupetto.
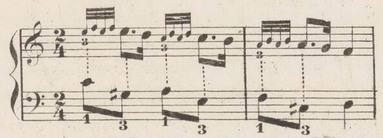

Allegretto.
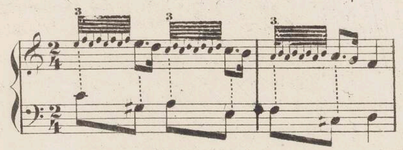

Jest jeszcze jeden rodzaj poprzednika zwanego Mordent, wygrywa się tak.

Mordent jest dwojaki, albo z jednem poruszeniem (jakeśmy dopiero widzieli) albo z kilkoma.

Jeżeli Mordent ma wiele poruszeń, nazywa się Tril; po włosku Trillo: i wykonywa się tak:
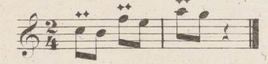

NB. Jeżeli Tempo jest prędkie, wtedy Tril mniej ma poruszeń; jeżeli zaś powolne, ma ich więcej.

Tril jest dwojaki; jeden bez posuwnika (jakeśmy dopiero widzieli), drugi z posuwnikiem, czyli z przykończeniem. n p.

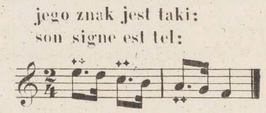
Il y a encore une espèce d'Appogiatura, appelé Mordento, qui se touche ainsi:

Znak wyobrażający go jest taki:
Le signe qui l'exprime est tel:

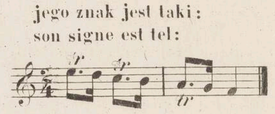
Mordento est de deux ou d'un mouvement (ainsi que nous l'avons vu) ou de plusieurs:

jego znak jest taki:
son signe est tel:

Si le Mordento a plusieurs mouvements, il s'appelle Trille, en italien Trillo, et s'exécute ainsi:
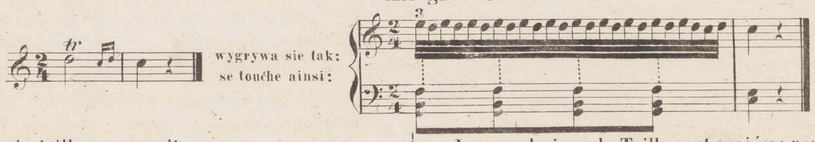
jego znak jest taki:
son signe est tel:

NB. Si le Tempo est vite, le Trille a alors moins de mouvements, si le Tempo est lent, le Trille en a davantage.

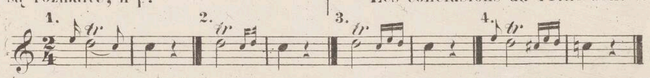
Il y a deux espèces de Trille, l'un sans grupetto (ainsi que nous l'avons vu) l'autre avec le grupetto, ou conclusion.

Allegretto.

Przykończenia trillu są rozmaite; n p:

Les conclusions du Trille sont variées; par ex:

NB. Starać się trzeba aby palce jak najrówniej tril wybijały, wprawiając je naprzód z wolna, potém prędzej, nareszcie bardzo prędko, aby tylko nie na zbyt drobno.

Przy tém pamiętać zawsze, com nie dawno powiedział, że, jeżeli Tempo jest powolne, Tril ma więcej poruszeń, a mniej, jeżeli żywsze. Słowem: Tril nie ma oznaczonej liczby poruszeń: te zależą od Tempa, od wprawności i smaku grającego.

Znaki Informacyjne.

Łuk z punktem taki ◠ nazywamy **koroną**, po włosku *Fermata:* jest to zatrzymanie. Nóta z taką koroną nie ma żadnéj rachuby i wytrzymuje się tak długo, jak się podoba. Również pauzy z koronami są przedłużoném milczeniem.

NB. Il faut s'appliquer à ce que les doigts exécutent le trille le plus exactement, l'exécutant d'abord lentement puis plus vite, enfin tres-vite, mais pas trop légèrement.

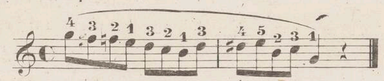
En outre il faut toujours se rappeler ce que j'ai dit que si le Tempo est lent, le Trille a plus de mouvements et moins que le vif. En un mot le Trille n'a pas de nombre marqué de mouvements; ceux-ci dépendent du Tempo, de l'exercice et du gout du joueur.

Des signes d'information.
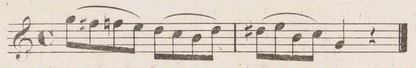
L'arc avec un point ◠ s'appelle point d'orgue, en italien *Fermata*, c'est pour s'arreter. La note avec une pareille figure ne se compte pas et se tient aussi longtemps qu'il plait. Les pauses qui ont une figure pareille ont un silence prolongé.

Lub taki ⁀ zwany po włosku Legatura, Legato, po polsku Zwięźlik, ostrzega, aby nóty nad któremi on się znajduje, wygrywać zwięźle, gładko, bez wybijania. — n p.
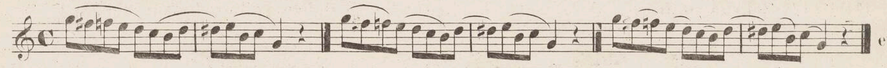
Le coulé ⁀ appelé en italien Legatura, Legato, avertit que les notes sur lesquelles il se trouve, doivent être jouées d'une manière concise, unie, et sans frapper; par ex:

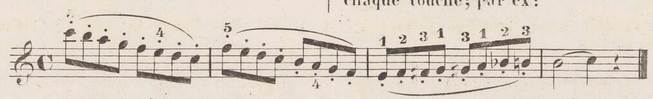
Zwięźliki nadają Melodyi rozmaitą postać według ich odznaczeń; (obacz następujące przykłady) NB. w miejscu gdzie się jeden zwięźlik kończy, a drugi zaczyna, palce powinny się od klawisza odjąć i mocniéj uderzyć pierwszą nótę następnego zwięźlika. n p.

Te zaś, które teraz następują, są zwięźlikami przeciwbitnemi czyli Synkopami, bo poczynają od przeciwnej nóty. n p.

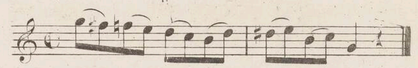

Kropki pod zwięźlikiem nad lub pod nótami takie ..... nazywają się po włosku Staccato, i znaczą miękkie a krótkie wybijanie, czyli lekkie odrywanie palców po uderzeniu każdego klawisza. n p.

Kropki bez zwięźlika nad, lub pod nótami, takie ..... znaczą twarde, a krótkie wybijanie każdej nóty. n p.

Le coulé donne à la mélodie diverses formes selon sa signification (voir la remarque suivante.) NB. A l'endroit ou un coulé finit et un autre commence, les doigts doivent s'ôter du clavier, et frapper fortement la première note qui suit le coulé; par ex:
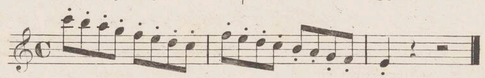

Pour ceux qui suivent ici, ils sont des coulés contraires aux syncopes, car ils commencent par la note opposée; par ex:

etc.

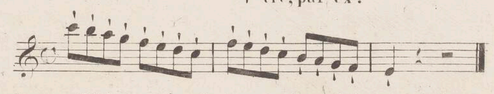
Les points sous le coulé, sur ou sous les notes ..... s'appellent en italien staccato et signifient un mouvement court battement ou un léger doigter après avoir touché chaque touche; par ex:

Les points sans le coulé sur ou sous les notes ..... signifient un frappé dur et court, et s'appelle piqué; par ex:
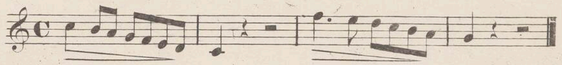

Kryski nad, lub pod nótami takie ,,,,,, znacza twardsze i cięższe wybicie każdej nóty, to jest: mniej krótkie od tamtych. n p.

Le détaché ,,,,,, signifie un toucher de chaque note, lourd et plus dur, c'est à dire moins succinct que l'autre; par ex:
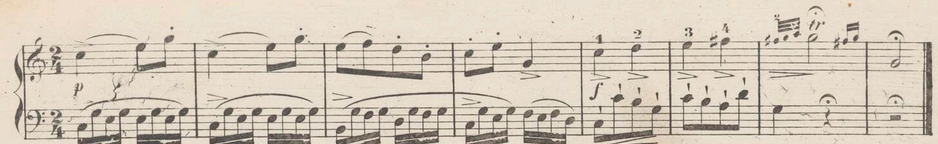

Połączenie i kombinowanie tych wszystkich znaków jest nieskończenie rozmaite, a zatem zostawiamy dalsze ich rozpoznanie własnemu doświadczeniu ucznia. — Znak taki ⟩ jest tem samém co *decrescendo* czyli, zciszanie, to jest: gdy ten znak stoi nad, lub pod kilkoma nutami, wtedy najpierwsza nóta uderza się mocno, a następne co raz słabiéj. n p.

Jeżeli ten znak znajduie się tylko pod, lub nad jedną nótą wtedy ta jedna nóta uderza się mocniej od innych nót. n p.

Les liaisons et les combinaisons de tous ces signes sont d'une diversité infinie, ainsi nous en laisserons le développement à l'expérience de l'élève. Ce signe ⟩ signifie la même chose que *decrescendo* ou en diminuant, c'est à dire quand ce signe est sur ou sous quelques notes, alors la première se touche fortement et les autres plus faiblement; par ex:

Si ce signe se trouve seulement sur ou sous une seule note, cette seule note se frappe plus fortement que les autres; par ex:

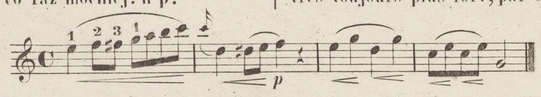

NB. Ten tril trzeba rozpocząć mocno, potem go zciszać podług znaku jaki ma pod sobą: przytém uważyć należy, że nad nim jest korona, a zatém można go przedłużyć według upodobania.

Ten sam znak jeżeli jest przeciwnie obrócony tak wtedy nazywa się *crescendo*, czyli wzmaganie: to jest, jeżeli stoi nad, lub pod kilkoma nótami, wtedy najpierwsza nóta uderza się słabo, a następne co raz mocniej. n p.

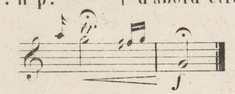
NB. Ce trille doit être commencé avec force puis plus silencieusement selon le signe qu'il a sous lui. Il faut faire attention qu'il est surmonté du point et qu'ainsi on peut le prolonger à volonté

Ce même signe s'il est tourné autrement s'apelle alors *crescendo* ou forte, c'est à dire s'il est sur une ou quelques notes, la première se touche faiblement et les autres toujours plus fort; par ex:

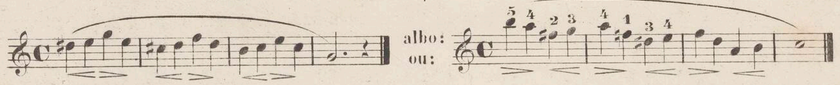
Taki znak pod, lub nad jedną tylko nótą, niczem jest dla klawikortu: lecz jeżeli się ta jedna nóta trilluje, wtedy tril ma bydź z razu cichy, potém co raz mocniejszy. n p.

Un tel signe sur ou sous une seule note n'est rien pour le piano, mais si cette seule note se trille, ce trille doit d'abord être silencieux, puis de plus en plus fort: par ex:

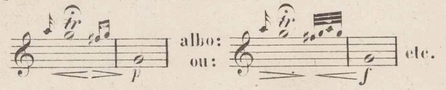
Trafia się często złączenie tych dwóch znaków, ale i w takim zdarzeniu każdy z osobna swoją powinność odbywa.

Il arrive souvent que ces deux signes sont réunis, dans ce cas chacun fait sa fonction à part.

Złączenie tych dwóch znaków pod jedną tylko nótą, również niczém jest dla klawikortu, chyba gdy się ta nóta tryluje, wtedy według tych znaków trzeba trylłem zarządzić. n p.

La réunion de ces deux signes sous une seule note, est nulle pour le piano, à moins que cette note ne se trille, alors selon ces signes il faut diriger ces trilles.
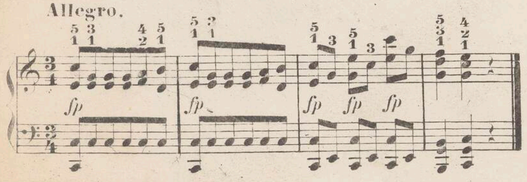

Znak taki ∧ nad nótą, odznacza ją od innych nót elegancką wyrazistością.

Ce signe ∧ sur une note la distingue d'une autre par une élégante expression.

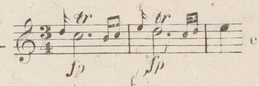
Znak taki *fp* znaczy forte i zaraz piano: to jest, uderzyć mocno tylko ten jeden Akord, lub tę jedną notę pod którą taki znak stoi, a resztę uciszyć. n p.

Ce signe *fp*: signifie forté et piano ensemble c'est à dire qu'il faut toucher fortement la première note sous la quelle se trouve ce signe et le reste silencieusement; p. ex.
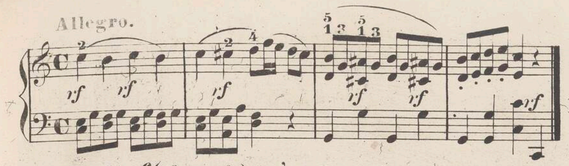

Tril z takim znakiem, tymże sposobem ma się wykonać.

Le trille avec signe doit s'exécuter de cette manière.

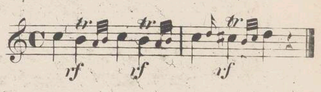
Również znak taki *zf* (rinforzando) ostrzega, aby tylko ten jeden Akord, lub tę jedną notę, pod którą stoi wzmocnić, to jest mocniej od innych uderzyć. n p.

De même ce signe *rf* (rinforzando) prévient que cet accord seul ou cette note seul sous laquelle il se trouve renforce, c'est à dire qu'il faut le toucher plus fort que d'autres.

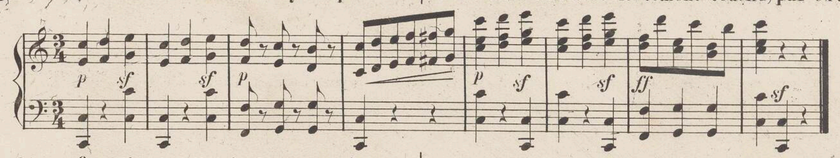
Toż samo a Trillu z takim znakiem n p.

De même du trille avec un tel signe; par ex.

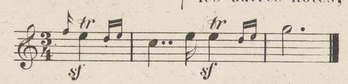
Znak taki *sf* (sforzando) każe tylko ten jeden Akord, lub tę jednę notę, pod którą stoi bardzo silnie uderzyć. n p:

Ce signe *sf* (sforzando) indique que ce seul accord ou cette seule note doit être fortement touché; par ex:
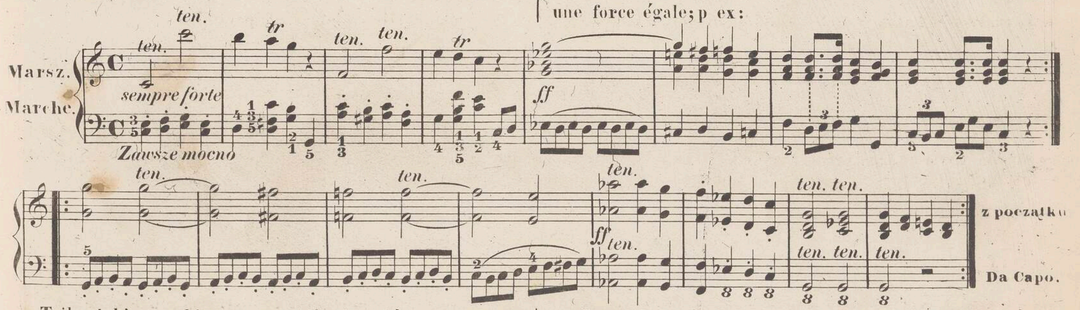

Tril ze znakiem *sf* wybija się silniej od innych nót n p:

Le trille avec le signe *sf* se touche plus fortement que les autres notes; par ex:

Znaki *sf. sf.* mają czasem przy sobie *p* to jest *sfp. sfp.* wtedy ich wykonanie jest podobne do wykonania *fp.* (o którym dopiero mówiliśmy) nareszcie znak taki *ten.* (tenuto) wymaga, aby Akord lub nótę, nad którą stoi, uderzyć mocno i przez całą jej wartość z równą mocą wytrzymać. n p:

Les signes *sf. sf.* ont encore quelque fois un *p*, c'est à dire *sfp. sfp.* Alors leur exécution est semblable à celle de *fp.* (dont nous venons de parler;) enfin ce signe *ten.* (tenuto) exige que l'Accord ou la note sur laquelle il est, soit frappée fortement et pendant tout le temps de sa valeur, la tenir avec une force égale; p ex:

Tril z takim znakiem *ten.* wybija się z równą mocą przez cały jego czas. n p.

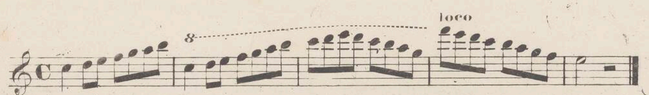
Le trille avec ce signe *ten.* se touche avec une égale force pendant toute sa durée.

Zdaje mi się, że już uczeń wie o tem, że znak *f. forte*, i znak *p. piano*, równie jak *crescendo, decrescendo*, nie do jednej lecz do wszystkich następnych nót władze swoją rozciągają. Co do wielu innych znaków Informacyjnych, takowe uczeń w zbiorze Terminów Muzycznych znajdzie z objaśnieniem. Wspomnę tu jeszcze tylko o niektórych.

Znak taki 8va ..... stojący nad nótami prawej ręki, każe grać oktawą wyżéj te wszystkie noty, nad któremi jest przeciągniety, dopoki się nie napotka napisu *loco*, który znowu każe grać nóty na ich właściwém miejscu. n p.

Il me semble que l'élève sait déjà que le signe *f*; (*forté*) et celui de *p* (*piano*) de même que *crescendo, decrescendo*, exercent leur pouvoir non sur une seule mais sur toutes les notes qui suivent. Quant à beaucoup d'autres signes de ponctuation l'élève en trouvera la signification dans le recueil des termes de musique. J'en mentionnerai ici encore quelquesuns.

Ce signe 8va ..... se trouvant sur les notes de la main droite, signifie qu'il faut toucher toutes les notes un octave plus haut que celui sur lequel il est prolongé jusqu'à ce qu'il rencontre le mot *loco*, qui fait retourner les notes à leur place naturelle.

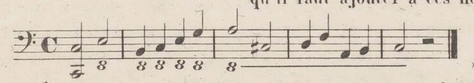

a nawet tam gdzie znaku 8 nie ma, aby tylko linijka była oznaczająca, do jakiego punktu mają się oktawy dobierać.

Liczby 8 pod nótami w basie, znaczą przybranie do tych nót oktawy niższej. n p.

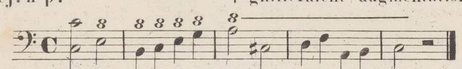
et même ou il n'y a pas de signe 8, pourvu seulement qu'il y ait une ligne marquée jusqu'au point ou l'on doit prendre l'octave.
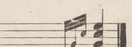
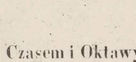
Les nombres 8 sous les notes de la clef de fa signifient qu'il faut ajouter à ces notes un octave plus bas.
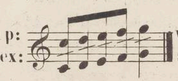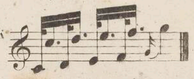

Gdyby zaś takowe ósemki były nad nótami basowemi znaczyłyby przybranie oktawy wyższej. n p:

Si ces 8 etaient placés sur les notes de la clef de fa, ils signifieraient augmentation d'octaves plus haut; par ex:

Akord (Zgodnik) uderza swe nóty albo razem, albo cokolwiek nierazem: jeżeli uderza nierazem, wtedy się nazywa uderzeniem Arfikowanem (Arpegio) NB. Arfikowanie poczyna się od dołu, wytrzymując zarowno wszystkie przybywające do Akordu noty: a znak Arfiku jest taki lub taki n p. wygrywa się tak . Jeżeli w obudwóch razem rękach są Akordy Arfikowane, lewa jako mająca dolne nóty, poczyna cokolwiek wprzódy od prawej, n p.

L'accord touche ses notes simultanément ou presque simultanément; dans ce second il prend le nom d'Arpège. NB. L'arpège commence d'en bas, retient de même toutes les notes de l'Accord, et le signe Arpège est ou se joue ainsi . Si l'accord d'arpège se trouve ensemble pour les deux mains, la gauche ayant les notes d'en bas commence tant soit peu avant celle de la droite.
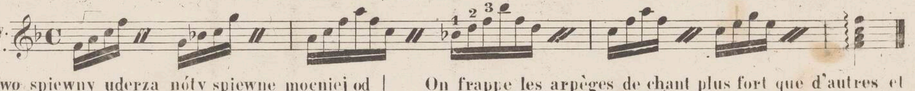
Czasem i Oktawy są Arfikowane. n p: wygrywają się tak

Les octaves sont q: fois arpegiés p. ex: se touchent ainsi

Arfik wyraża się w rozmaitej postaci; jest albo Arfikiem Akordowym, albo Akordowo śpiewnym, czyli Gammicznym.

L'arpège se présente de diverses manières; c'est un Arpège d'accord, ou un accord de chant ou de gamme.
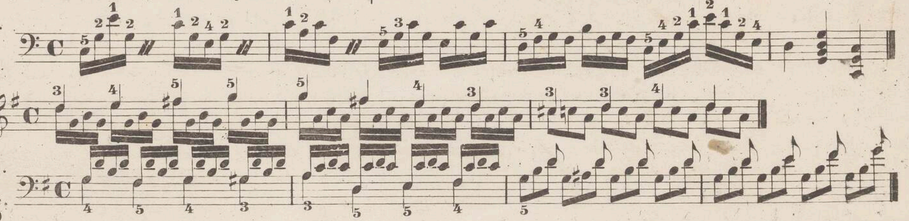
Arfik Akordowy.
Arpège d'accord.

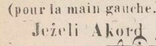
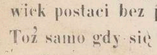
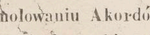
Arfik Akordowo śpiewny uderza nóty śpiewne mocniej od innych, i z przytrzymaniem dłuższym od innych n p:

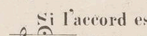
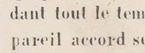
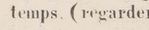
On frappe les arpèges de chant plus fort que d'autres, et se retiennent aussi plus longtemps.

Drugi przykład.
(na lewą rękę.)
Second exemple.
(pour la main gauche.)

Tymże sposobem.
(w lewej ręce.)
La même manière.
(pour la main gauche.)

Jeżeli Akord jest napisany po prostu z podpisem Arpegiando tak wtedy trzeba go arfikować w jakiejkolwiek postaci bez przestanku przez cały czas jego trwałości. Toż samo gdy się taki Akord wydarzy z podpisem Tremolando lub Tremando tak wtedy trzeba go Tremolować przez cały czas (obacz o Tremolowaniu Akordów na stronni: 29). Gdyby przy takich zdarzeniach znajdowały się jeszcze znaki Expressyjne, jako to n p: *tf: sf: fp:* etc. wtedy podług nich głosem zarządzić.

Si l'accord est écrit simplement sous le titre d'Arpège il faut alors l'Arpégier sans interruption pendant tout le temps de sa durée. Il en est de même lorsqu'un pareil accord se présente sous le titre de Tremolando ou de Tremando , il faut le trémoler pendant tout le temps. (regarder à l'accord du trémolo page 29. S'il se trouvait encore des signes Expressifs, dans de pareils cas, comme par ex: *tf: sf: fp:* etc., on suivra l'instruction de ces signes.

Znak taki: lub taki: nazwany Repetycyja (Powtórnik). znaczy powtórzenie jednej części: zaś tak :‖: lub taki: :‖: znaczy powtórzenie jednej i drugiej części: taki ‖: znaczy Repetycyja czyli powtórzenie pewnej liczby taktów.

Taki znak 𝄋 lub taki 𝄌 albo jeszcze taki 𝄎 nazwany po Włosku Segno, po Polsku *Zwrotnik*, znaczy powrócenie do podobnego znaku. Znak przy powtorniku taki $1^{ma\ volta}$:‖: $2^{da\ volta}$, znaczy aby za drugiem przegraniem pierwszej części, opuścić oddziałkę z podpisem 1ma Volta, a wziąść zaraz oddziałkę z podpisem 2da Volta.. Znak taki ‖ znaczy podzielenie sztuki na części, bez powtarzania onych. Nareszcie: Znak taki *Ped. pedal* znaczy przycisnienie pedału szumnego, czyli Pedału forte; lecz w tedy grający powinien delikatnie i bardzo ostrożnie przebierać, aby fałszywych tonów nie trącał; bo w takim razie zrobiłby się szum nieznośny. Takowy podpis *ped.* służy aż do znaku takiego ✱ który znaczy odjęcie nogi od pedału.
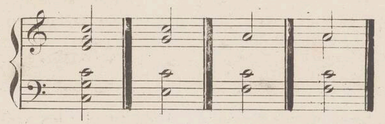
Nierówne Odmiany Nót w pochodzie Akordów i Pauzy w Akordach.

Wiemy że Akord jest to zgodność kilku razem uderzonych tonów. W Akordzie *każdy ton* będziemy odtąd uważać za osobną cząstkę Akordu: powiemy więc, że ten lub ów Akord składa się z tylu cząstek. n p. następujący 1^{wszy} Akord składa się z sześciu cząstek: 2^{gi} z czterech cząstek, 3^{ci} z trzech cząstek, etc.

Un signe tel :‖ ou tel :‖ appelé répétition signifie répeter une partie; mais un tel :‖: ou tel :‖: signifie la répétition d'une partie et de l'autre; un tel ‖: signifie répétition ou répéter certains nombres de mesures. Cette figure 𝄋 ou celle-ci ‖ ou bien encore celle-ci ‖ appelée en italien *Segno*, signifie revenir à un signe semblable. Le signe près de celui de la répétition comme $1^{ma\ volta}$:‖: $2^{da\ volta}$ signifie que lorsqu'on joue la seconde fois la première partie, il faut omettre la partie intitulée $1^{ma\ volta}$ et prendre de suite celle qui est intitulée $2^{da\ volta}$. Un signe ainsi ‖ signifie diviser la pièce par parties sans les répéter. Enfin le signe *Ped.* signifie presser le *ped:* bruyant ou *pedale forté*; cependant quand on joue, on doit toucher avec délicatesse et attention pour ne pas prendre de faux tons, car dans ce cas, il produirait un bruit désagréable. Ce signe *péd:* sert jusqu'à la figure ✱ qui signifie lever le pied du *pédale*.

Changemens irréguliers des Notes dans le passage des accords, et pause dans les accords.

Nous savons que l'accord est l'assemblage de plusieurs tons touchés ensemble. Dans l'accord, chaque ton sera dès à présent considéré comme une partie à part de l'accord: nous dirons donc que l'un et l'autre accord se compose de tant de partie, par ex: le premier accord suivant se forme de six parties, le second de quatre et le troisième de trois etc.

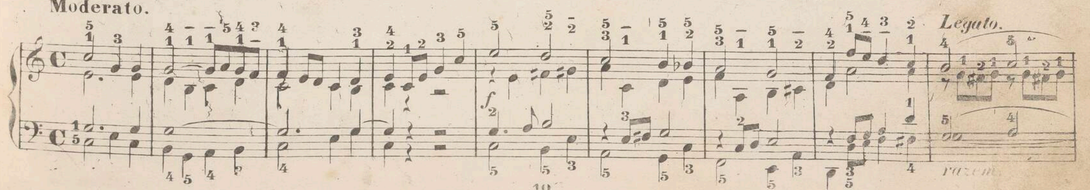
Ten ostatni Akord jest także złożony z czterech cząstek, bo nóta w skrzypcowym kluczu a jest podwojona przez kryskę w dole i w górze. — Trzeba nam teraz wiedzieć, że w pochodzie wielu Akordów, niektóre cząstki mając wielkie nóty, zostają na miejscu, gdy tymczasem w innych cząstkach znajdują się nóty prędsze. Więc te wielkie noty trzeba wytrzymać wiernie przez cały czas ich wartości, podczas których innemi palcami wygrywają się nóty prędsze.
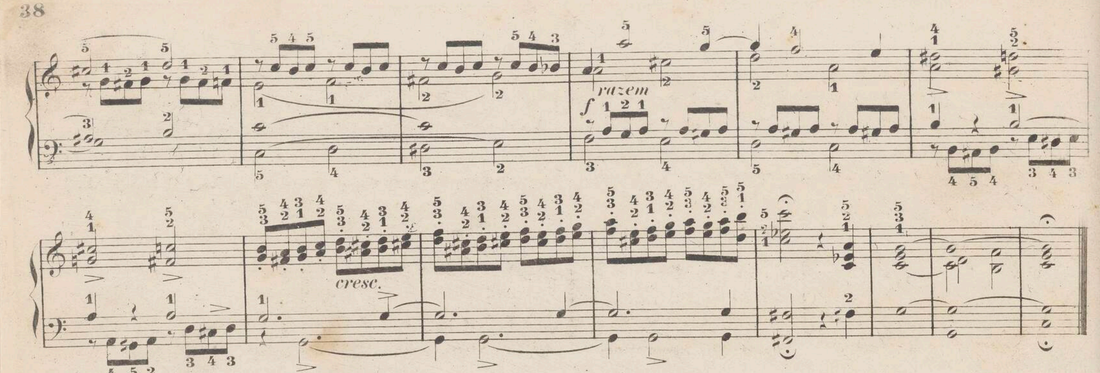
Oprócz tego każda cząstka może mieć swoje Pauzy, gdy inne cząstki pracować będą. W kompozycyi takiego rodzaju bardzo trzeba uważać na Synkopy, a palce układać ile się mogą dać najlepiej.

Ce dernier accord est aussi formé de quatre parties, parce que la note de la clef de fa est doublée par une trace en bas et en haut. Il faut donc savoir que dans l'exécution de beaucoup d'accords quelques parties ont de grandes notes, restent à leur place, tandis que dans d'autres parties il se trouve des notes plus accélérées. — Donc ces grandes notes doivent être retenues fidèlement pendant tout le temps de leur valeur, tandis que d'autres doigts touchent les notes plus vite.

Outre ce la chaque partie peut avoir ses pauses lorsque d'autres parties éxécutent. Dans la composition d'un tel genre, il faut faire bien attention aux syncopes et placer les doigts aussi bien que possible.
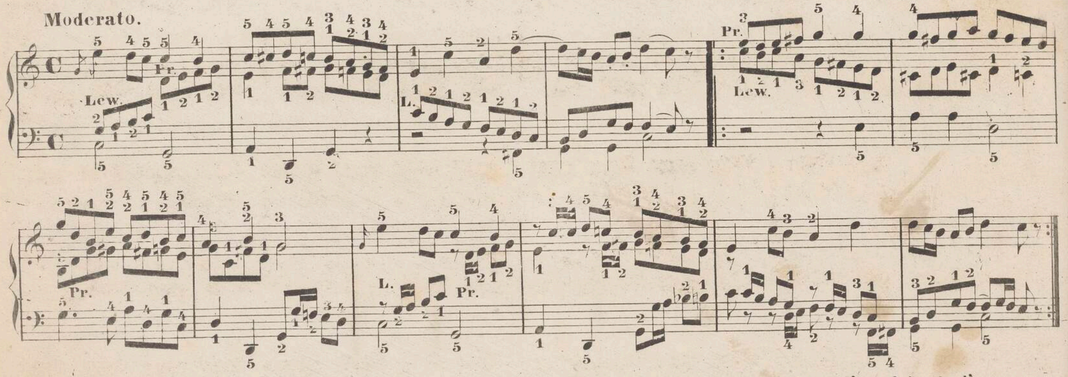
Moderato.

Na ostatek, znajdują się sztuki, w których pochody środkowe kombinują się rozmaicie, przeto też rozmaicie się chwytają: to jest raz palcami prawej ręki, drugi raz lewej.

A la fin, il se trouve des pièces dans lesquelles la marche intermédiaire se combine de diverses manières, aussi se saisit-elle différemment, c'est à dire tantôt avec les doigts de la main droite, tantôt de ceux de la gauche.

Wszelkich kombinacyj w użyciu i złożeniu palców wyczerpnąć w tem dziełku nie podobna; w dzisiejszych czasach tyle jest piszących na Fortepiano, a każdy z nich stara się odznaczyć czemśeis oryginalnem!.. któżby więc mógł wszystko przewidzieć? —

Lecz teraźniejsi kompozytorowie mają ten chwalebny zwyczaj, że kładą liczby, oznaczające jakiemi palcami wykonać należy miejsca mniej zwyczajne: więc uczący się łatwe za temi skazówkami postępować może. Oprócz tego, wiele teraz wychodzi dzieł na Fortepiano w dobrym smaku, tak w rodzaju łatwym jako też wyższym i bardzo wysokiem, iż za poradą biegłejszego znawcy łatwo można z nich utworzyć sobie następstwo ćwiczeń (exercises) do najwyższego stopnia. —

W naszem zaś dziełku, staraliśmy się jedynie o wyłuszczenie Zasad muzyki, i poprowadzenie pierwszych kroków w sztuce grania na Instrumencie tyle upowszechnionym i tyle przyczyniającym się do rozrywek lepszego wychowania.
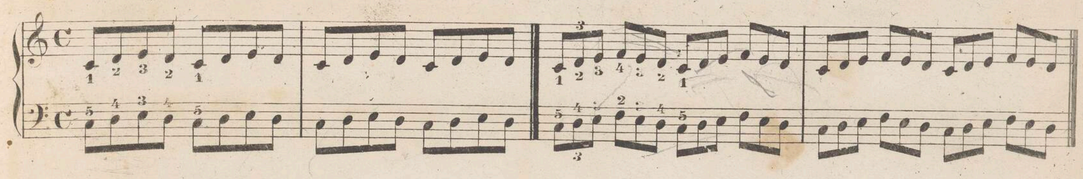
Toutes les combinaisons dans l'emploi et l'arrangement des doigts ne peuvent être traitées dans cet ouvrage. De nos jours il y a tant de personnes qui écrivent pour le piano, et chacune d'elles s'efforce de se distinguer d'une manière originale. Qui serait donc en état de tout prévoir.

Mais les compositeurs d'à présent ont la bonne habitude d'indiquer par des chiffres les doigts que l'on doit employer dans certains passages plus ou moins difficiles. Au moyen de pareilles indications, ceux qui apprennent peuvent donc facilement se diriger. Outre cela il y a tant d'ouvrages de bon goût qui paraissent à présent pour le piano, tant pour le genre facile que pour le difficile ou élévé et très-élévé, qu'avec l'aide des connaissances habiles on peut facilement exécuter les exercices suivants jusqu'au plus haut degré. —
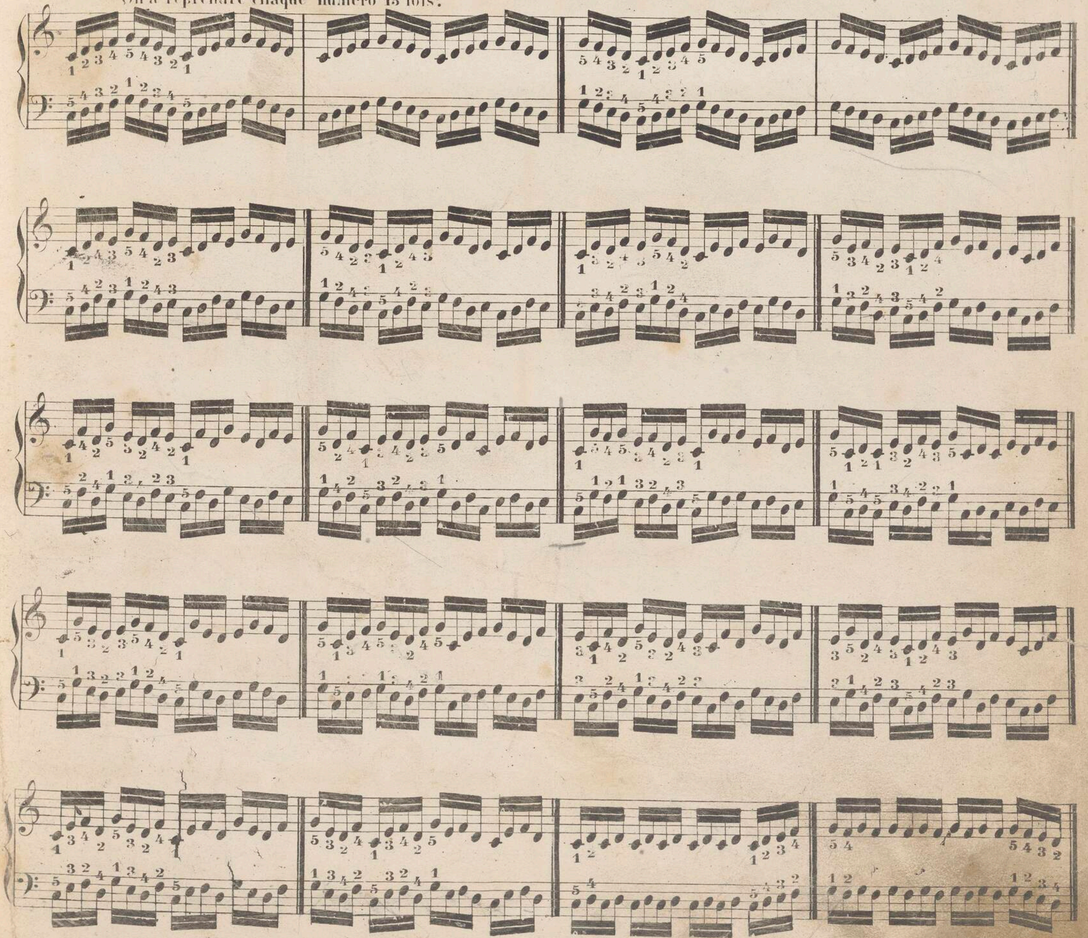
Dans cet ouvre nous n'avons eu pour but que d'exposer les Principes fondamentaux de la musique et de diriger les premiers pas dans l'art de jouer d'un instrument si répandu, et qui contribue si puissamment aux délassemens d'une meilleure éducation.
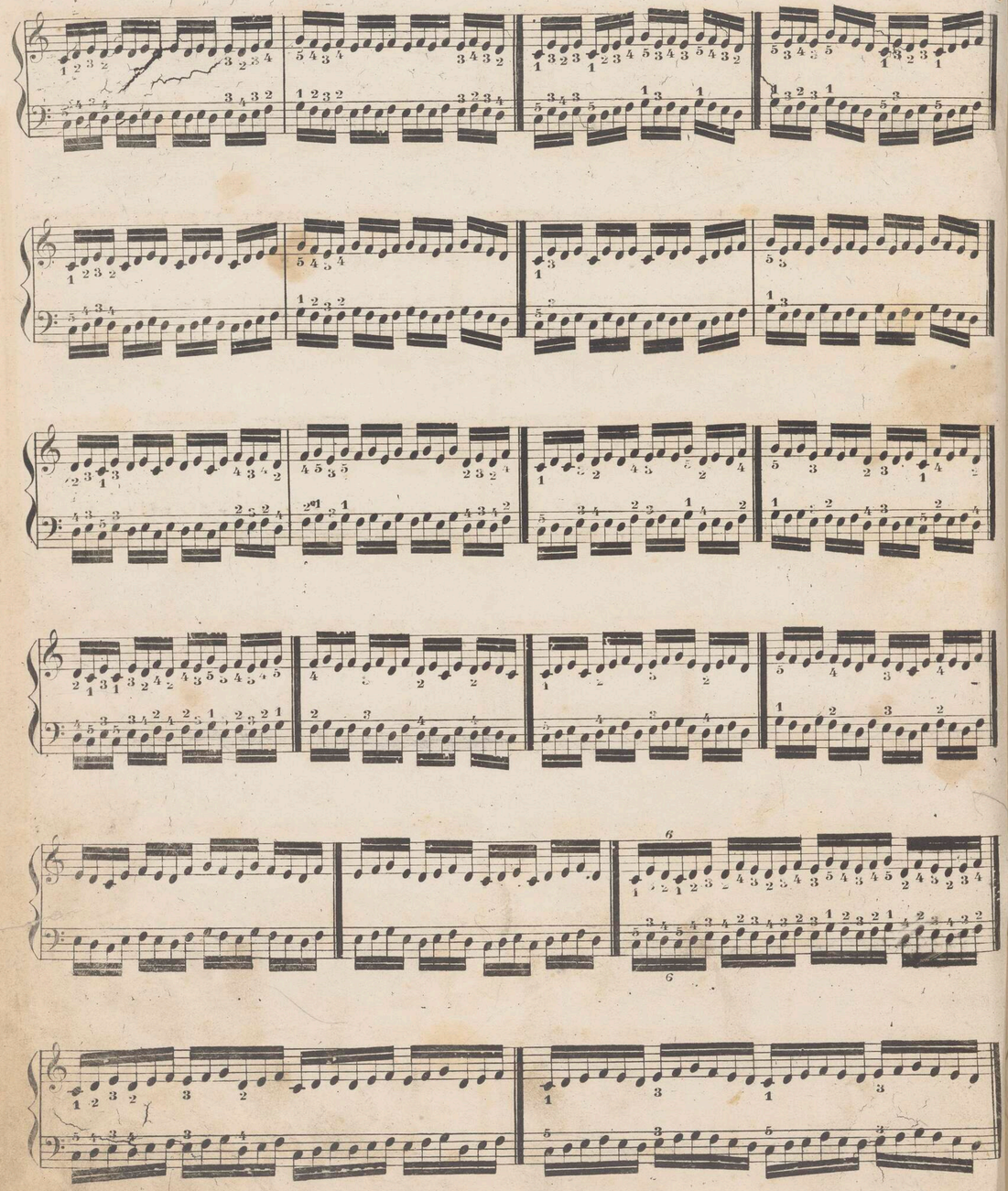
Następująca ćwiczenia, powinny być grane, z początku wolno i równo. Można przyspieszyć ruchu wtedy czas, jeżeli palce padają śmiało i pewno na swoje właściwe klawisze. Uczeń niech pomni, że na tych ćwiczeniach pierwszych i gammach następujących, zależy piękna i równa gra. —
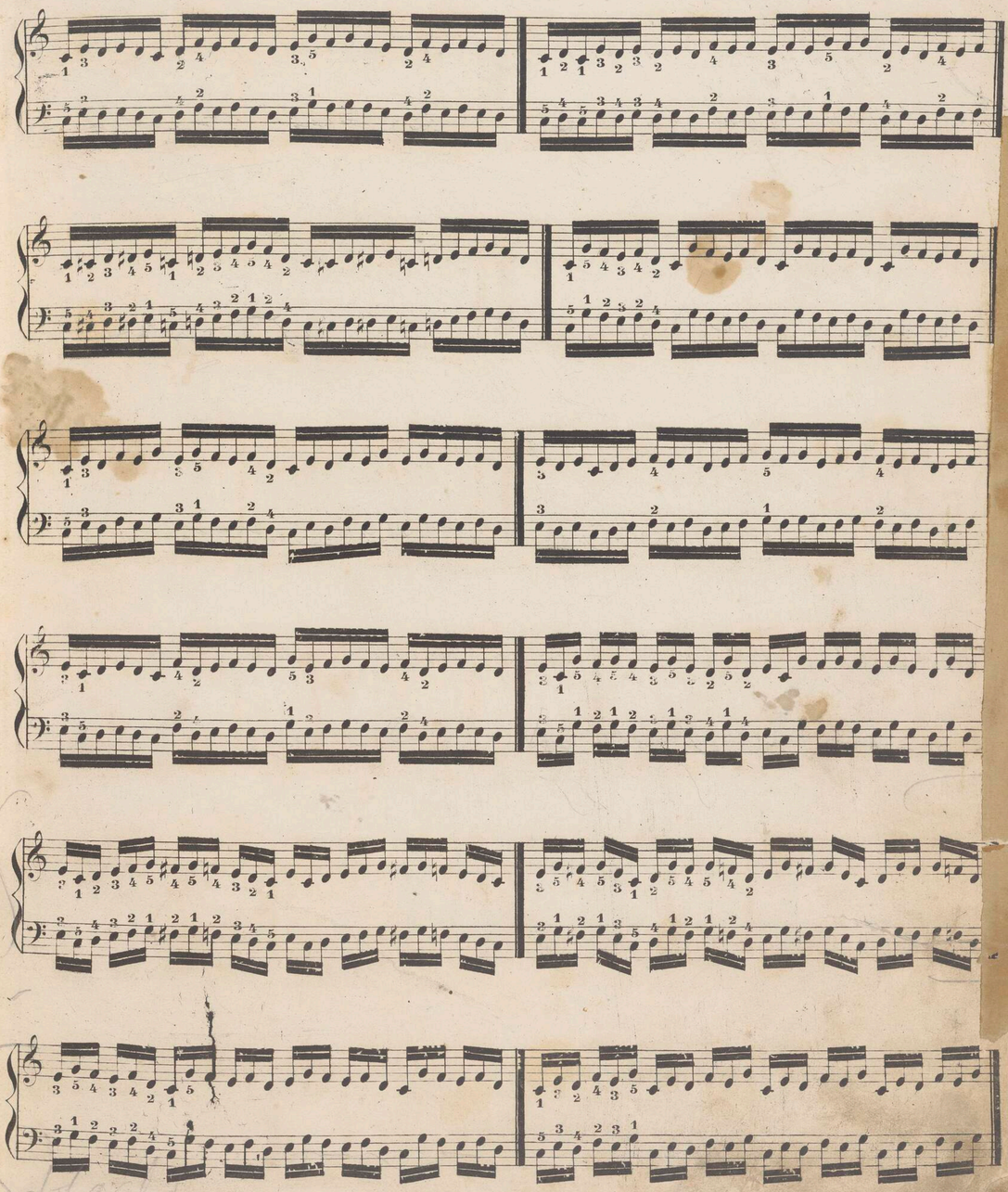
Les exercices suivants doivent être joués d'abord lentement et également. On pourra accélérer le mouvement quand les doigts se poseront avec assurance et précision sur chaque touche propre. L'élève ne devra pas oublier que de ces exercices primitifs et des gammes suivantes dépendent la beauté du jeu.
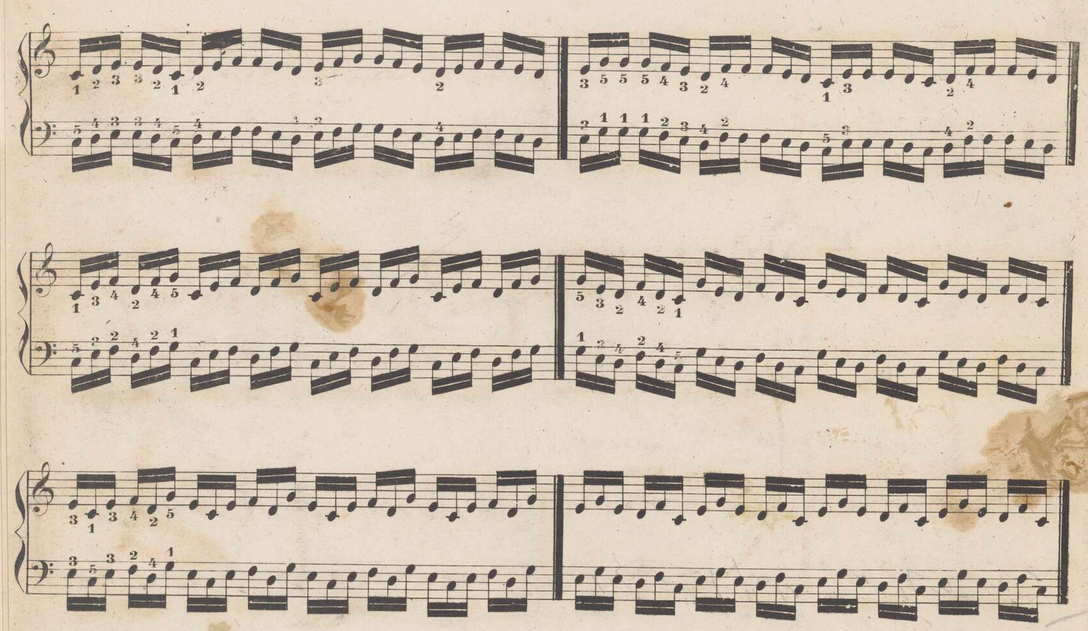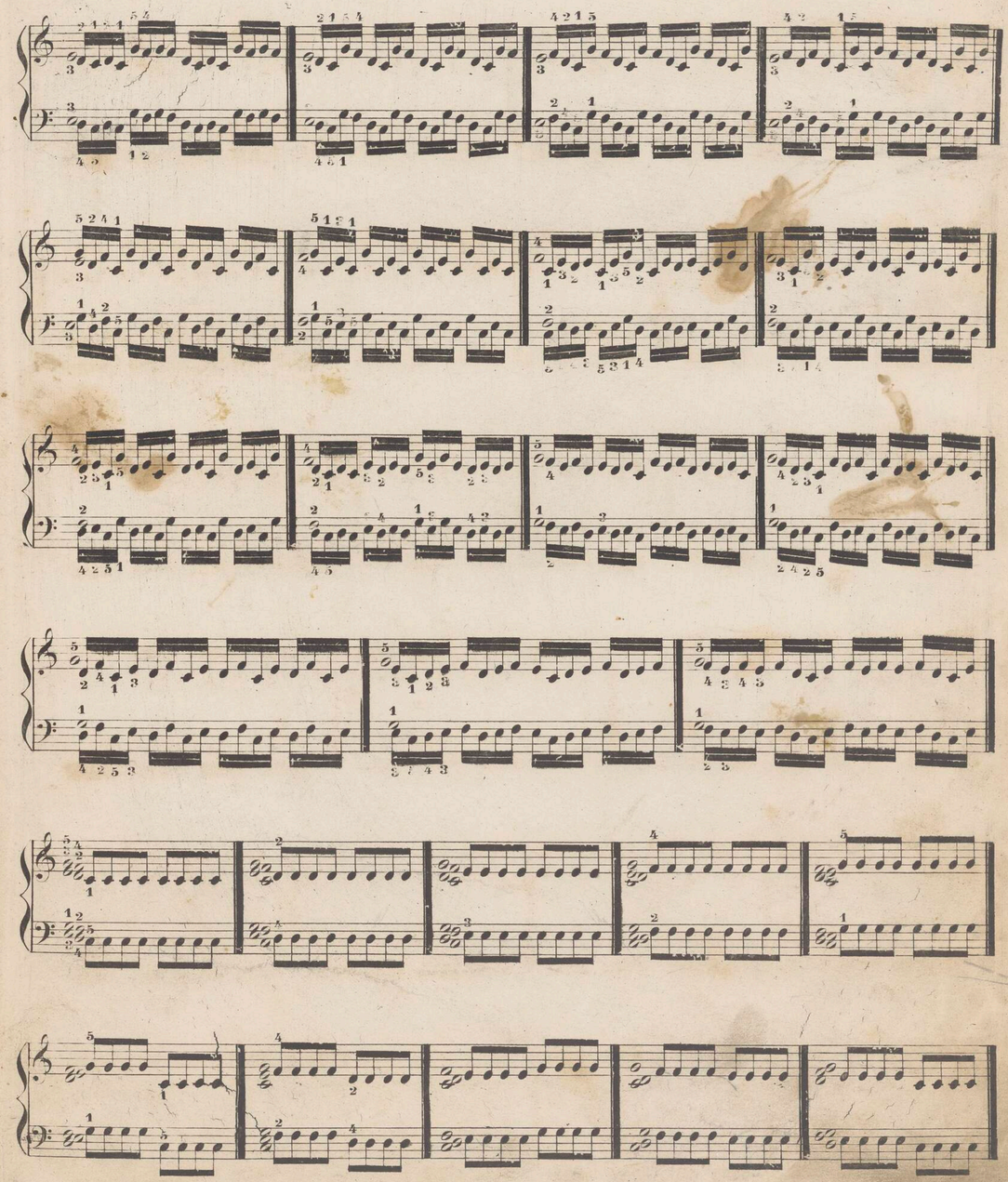

Każdy numer powtarzać 15 razy.
On a reprendre chaque numero 15 fois.
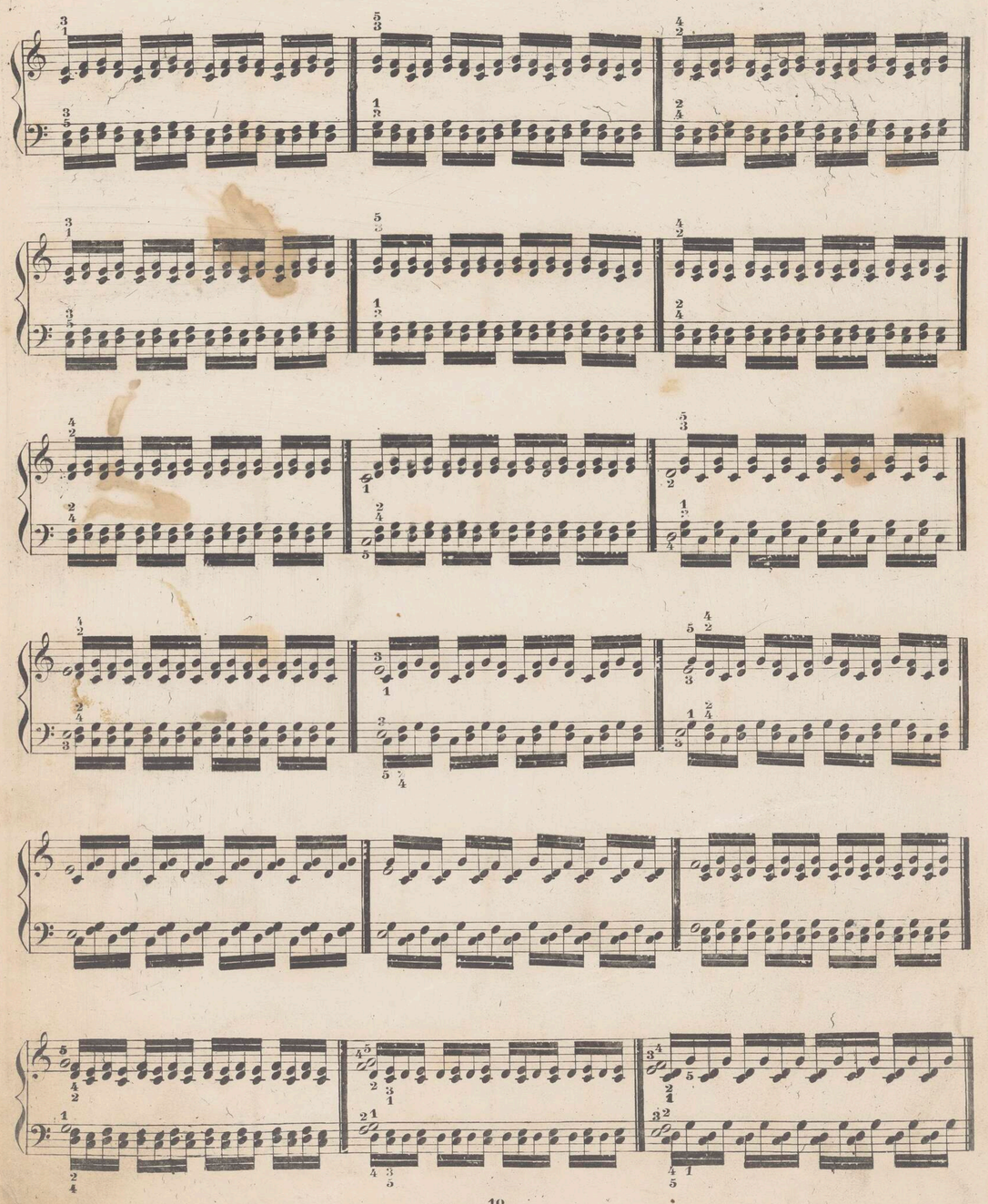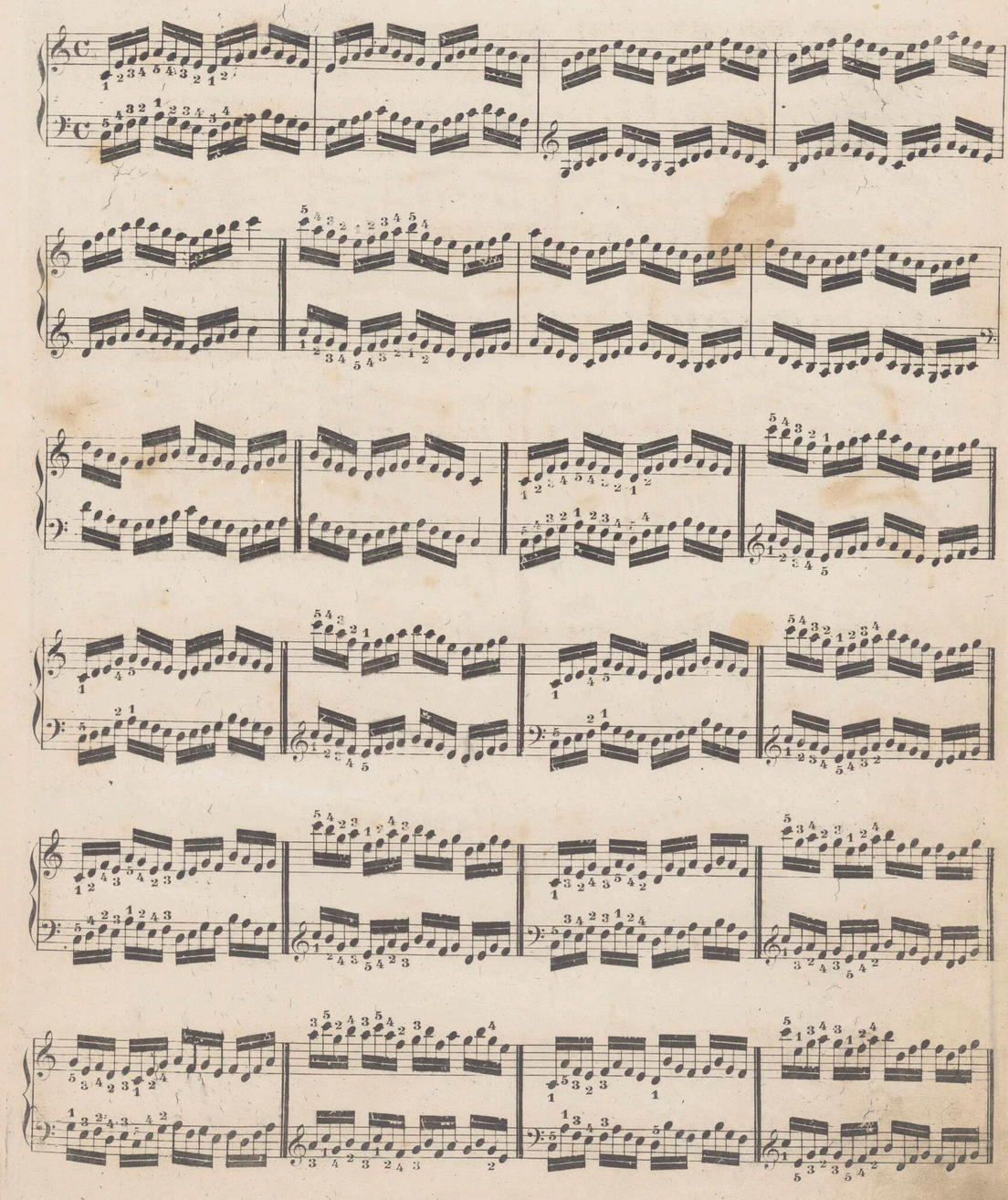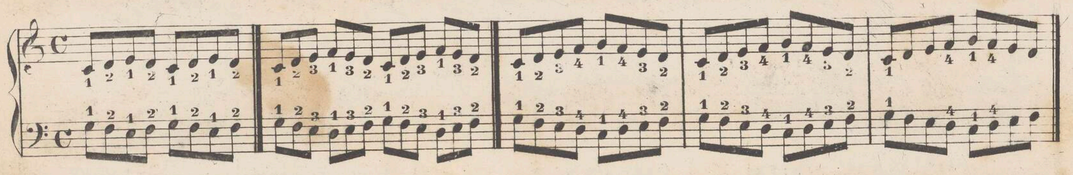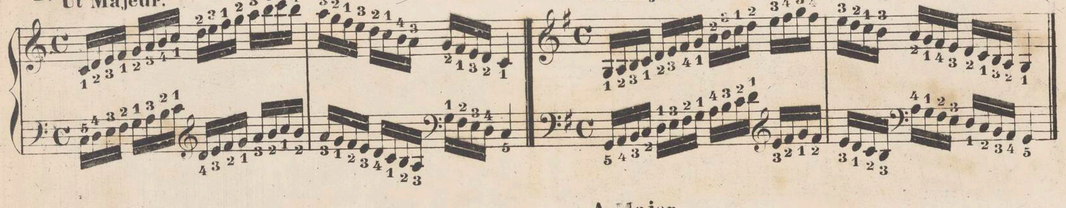

Nim przystąpicmy do grania gamm, powinien grający dobrze nauczyć się następujących trzech podłożeń palcem pierwszym, a to podług objaśnień już wyżej wymienionych. —
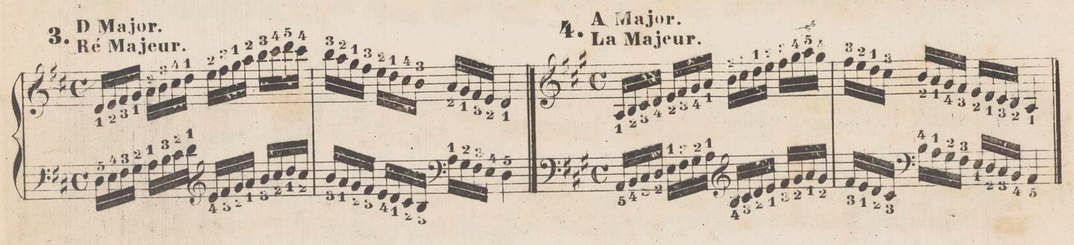
Avant de commencer à jouer les gammes l'élève doit apprendre exactement les trois mouvements du premier doigt, suivant les explications ci-sus mentionnées.

1. C Major.
Ut Majeur.
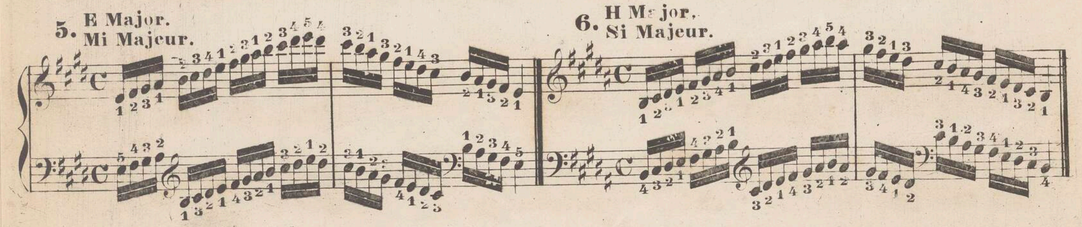

2. G Major.
Sol Majeur.
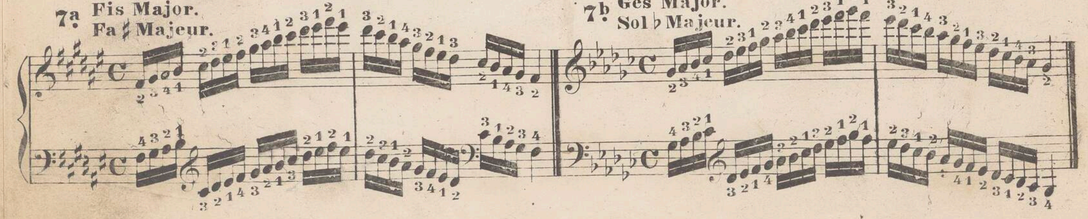

3. D Major.
Ré Majeur.

4. A Major.
La Majeur.
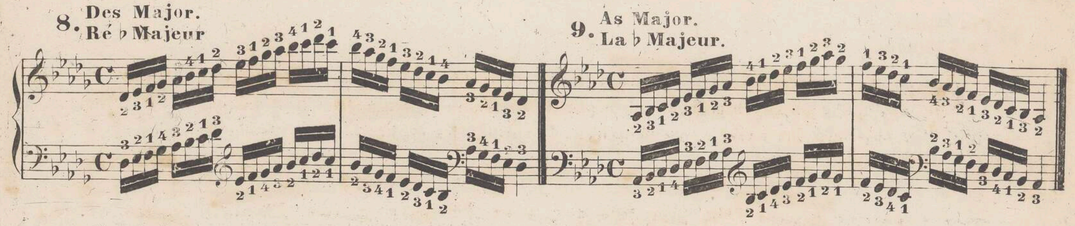

5. E Major.
Mi Majeur.

6. H Major.
Si Majeur.
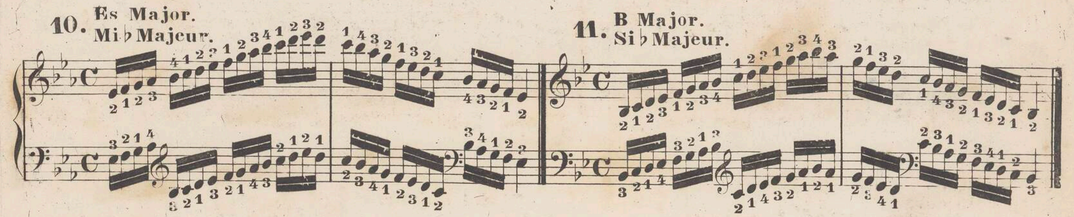

7a Fis Major.
Fa ♯ Majeur.

7b Ges Major.
Sol ♭ Majeur.
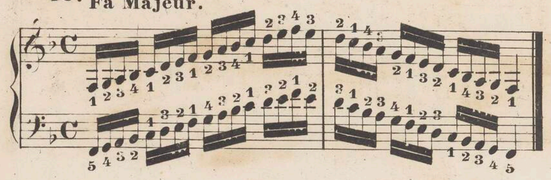

8. Des Major.
Ré ♭ Majeur

9. As Major.
La ♭ Majeur.
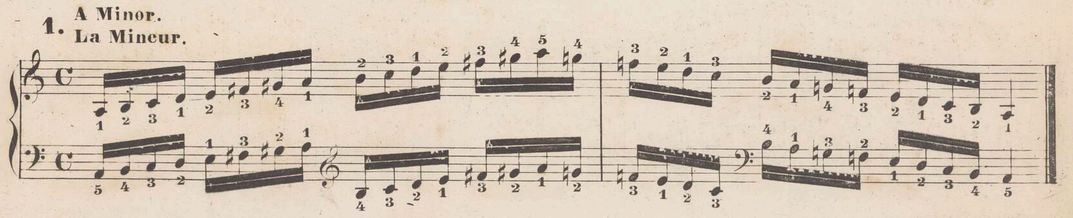

10. Es Major.
Mi ♭ Majeur.
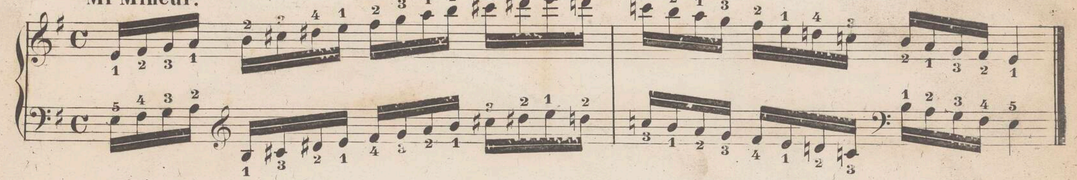
11. B Major.
Si ♭ Majeur.
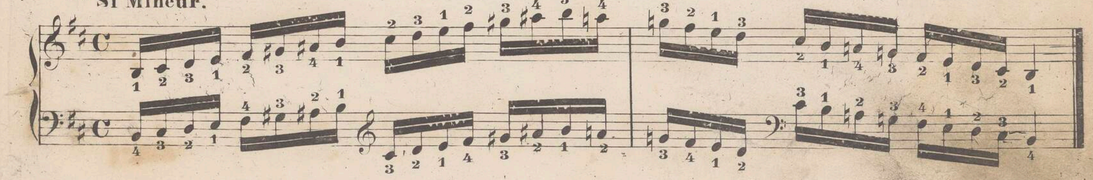

12. F Major.
Fa Majeur.

1. A Minor.
La Mineur.
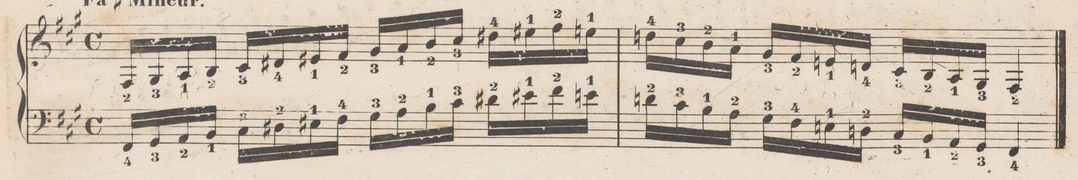

2. E Minor.
Mi Mineur.
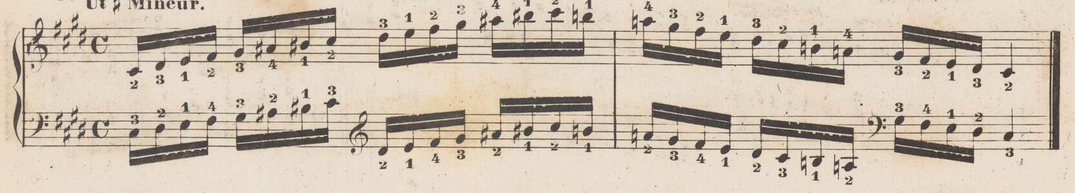

3. H Minor.
Si Mineur.
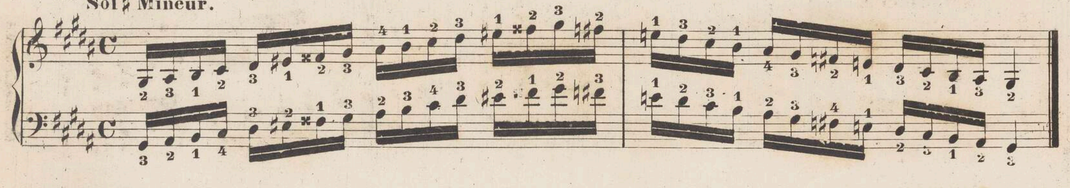
4. Fis Minor.
Fa ♯ Mineur.
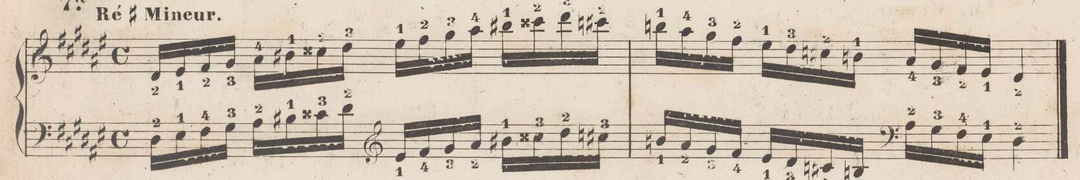

5. Cis Minor.
Ut ♯ Mineur.
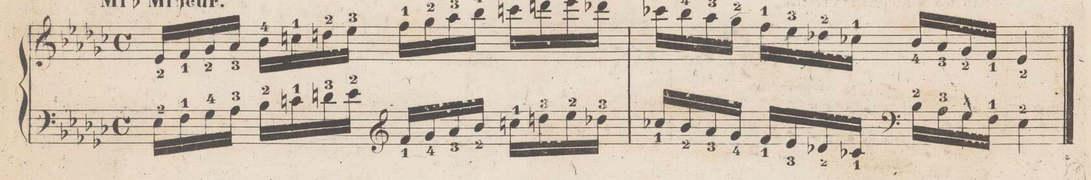

6. Gis Minor.
Sol ♯ Mineur.
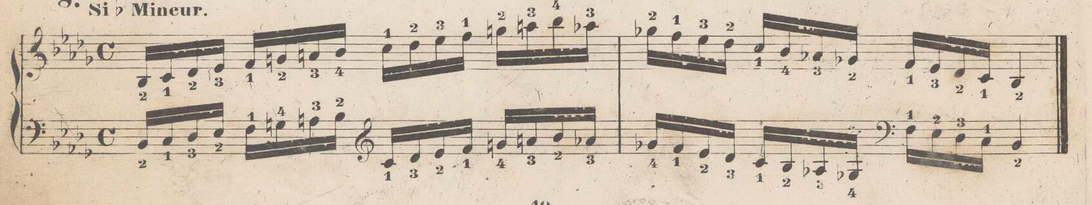

7a Dis Minor.
Ré ♯ Mineur.
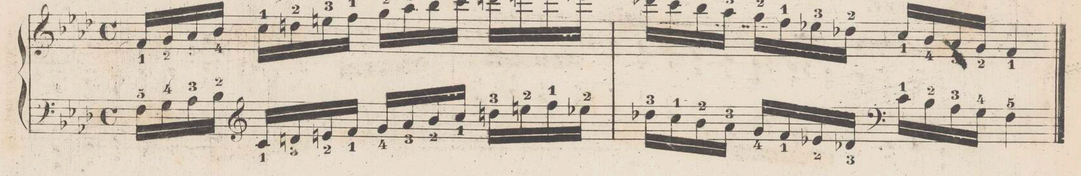

7b Es Minor.
Mi ♭ Mineur.
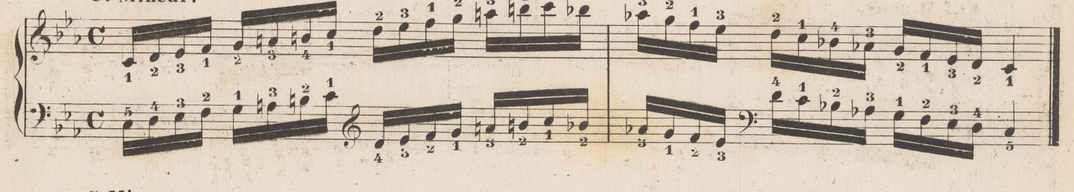

8. B Minor.
Si ♭ Mineur.
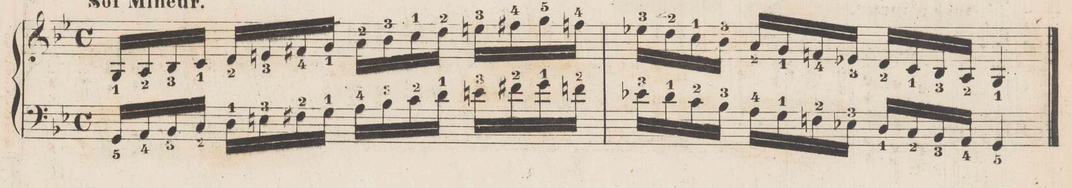

9. F Minor.
Fa Mineur.
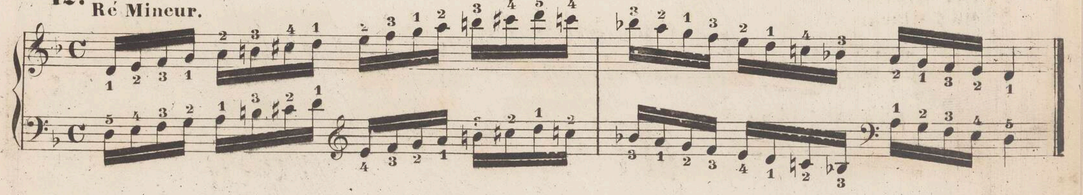

10. C Minor.
Ut Mineur.
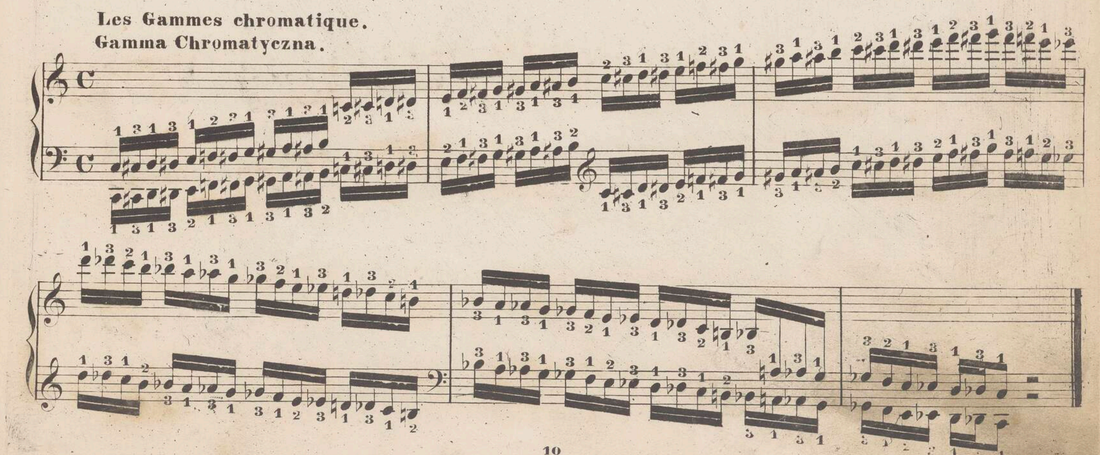

11. G Minor.
Sol Mineur.
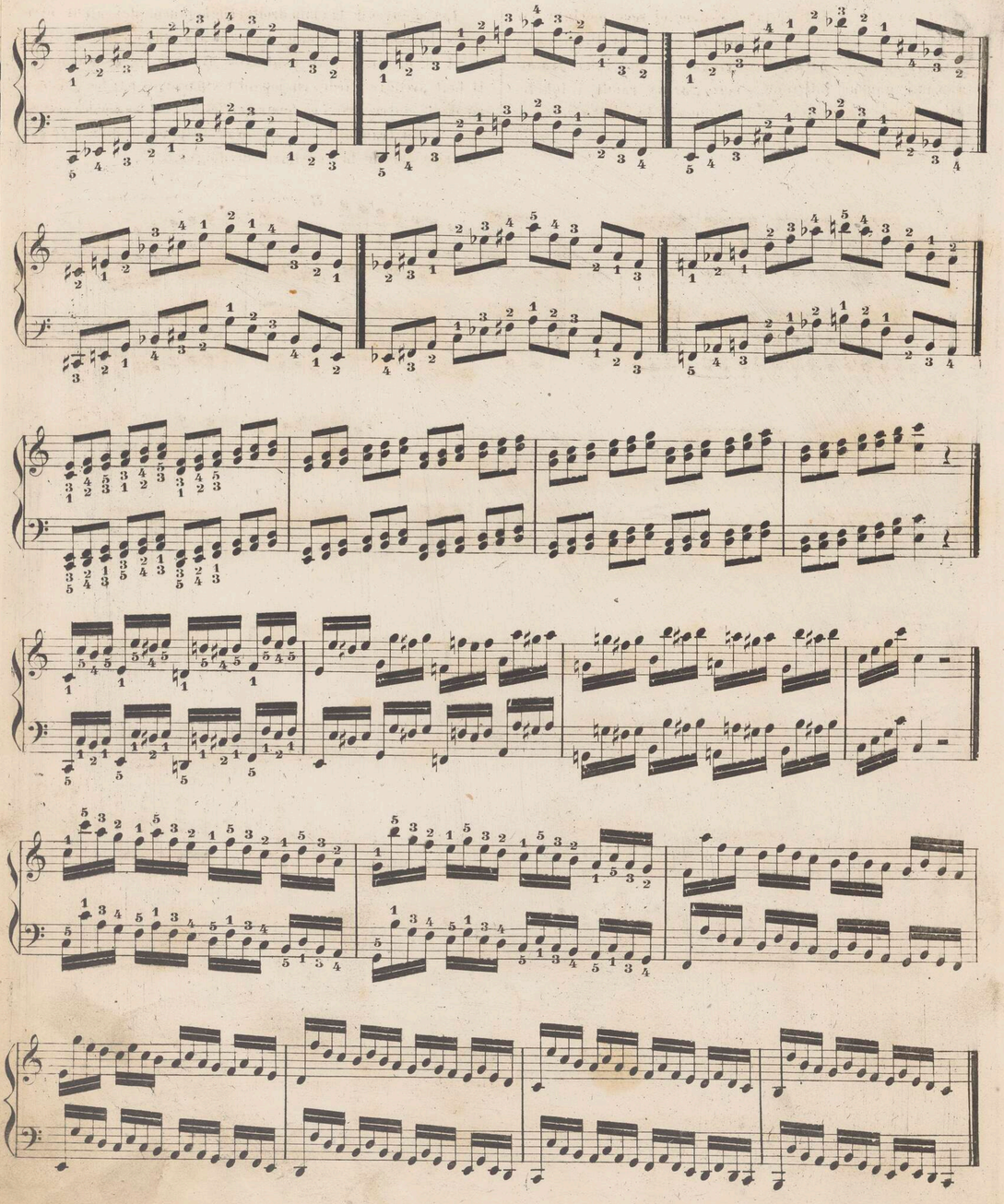

12. D Minor.
Ré Mineur.
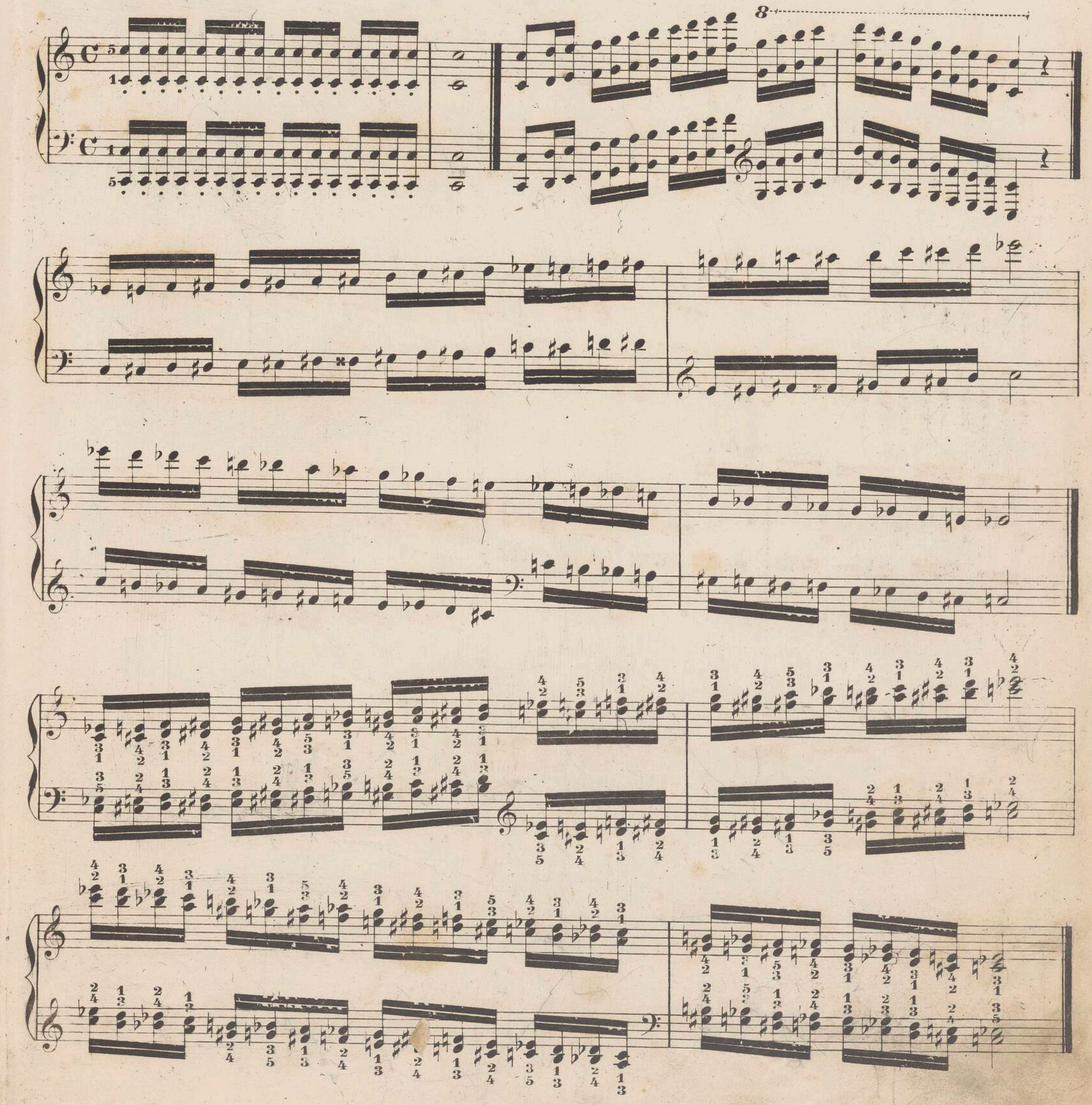

Les Gammes chromatique.
Gamma Chromatyczna.

Oktawy, tak w jednej jak i w drugiej ręce powinny być grane wolno. — Skoro ręka nabierze nieco siły i wprawy, można przyspieszać ruch. Wystrzegać się potrzeba graiąc oktawami gammę lub inne pasaże, ażeby ramię i łokcie były zupełnie spokojne. — Uderzenie ma być tylko ze zgięcia kostki. —

Les octaves de la main droite et de la gauche devraient être joués doucement. — Quand la main a gagné un peu de force et d'habilité, on peut faire avancer les mouvements. Il faut prendre garde, en jouant les passages par les gammes ou d'une autre manière, pour que les bras et les coudes restent tout-à-fait tranquilles. L'action de frapper ne doit être entreprise que de la courbure du doigt. —

Nº 1. **Andante.**

Prawa.
Droite.

Lewa.
Gauche.

Nº 1. **Andante.**

Prawa.
Droite.

Lewa.
Gauche.

Ped.

loco

ff

Allegretto.

Miller.

№ 2.

Moderato.
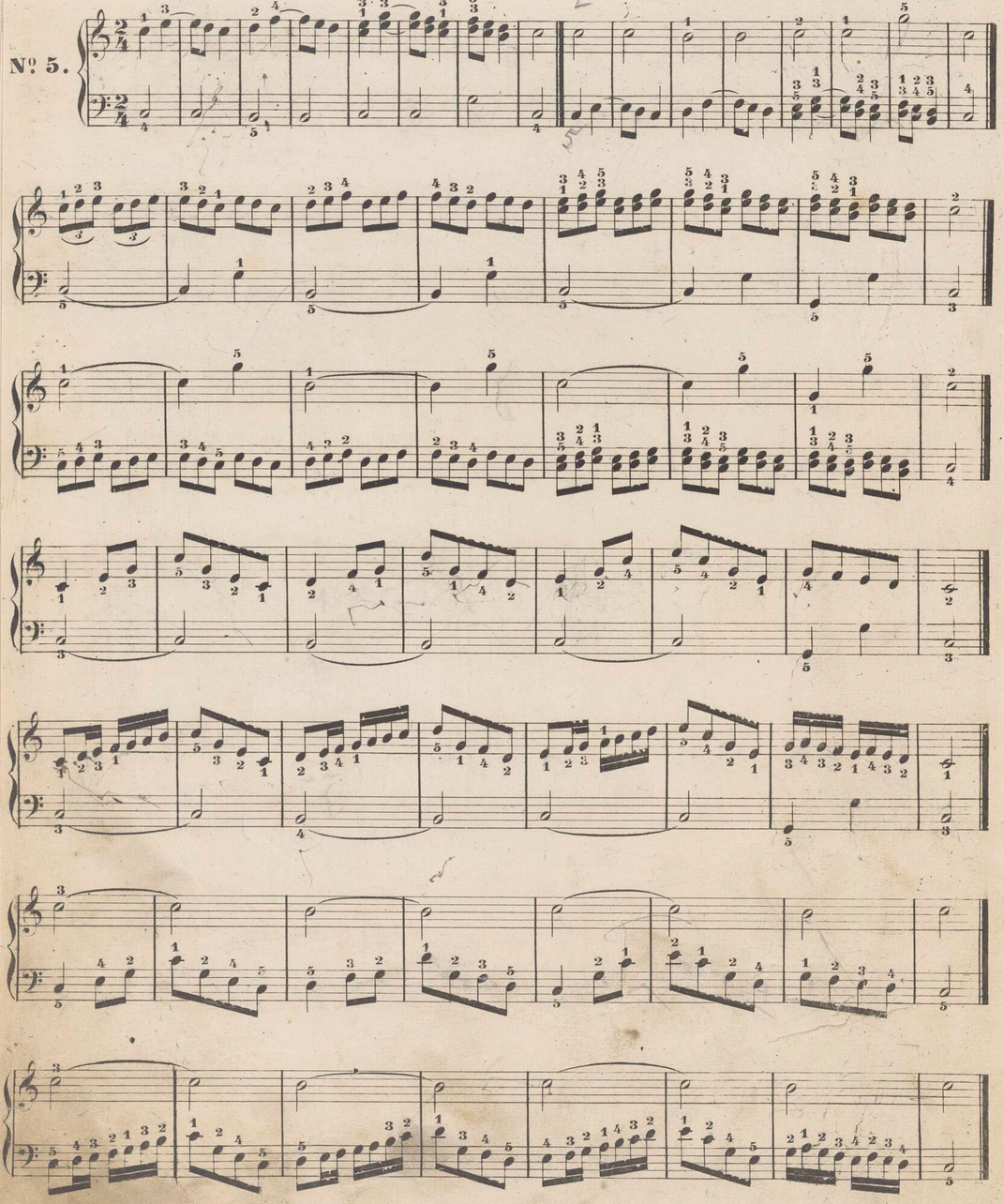
№ 3.

Miller.

№ 4.

Miller.

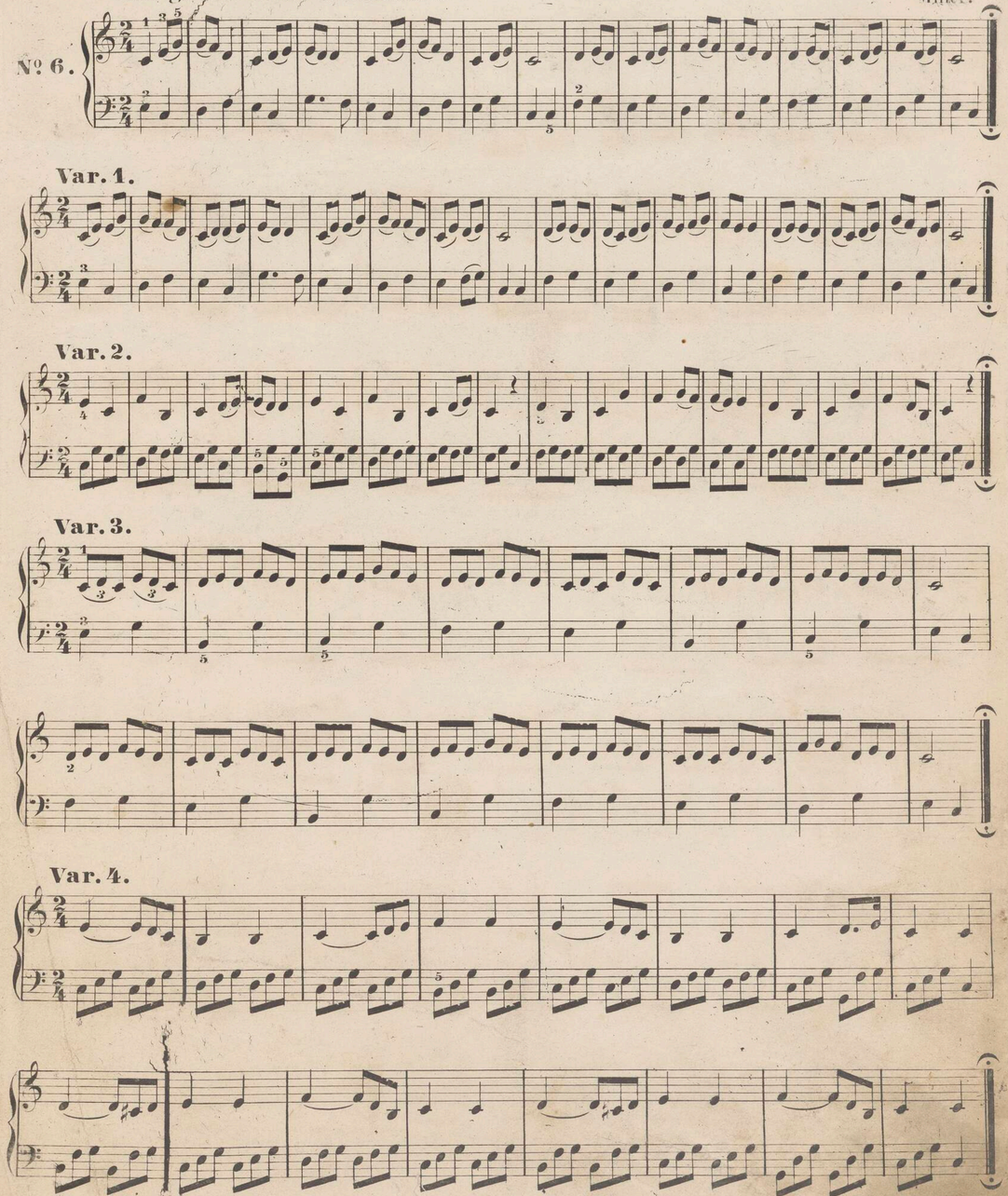
No. 5.
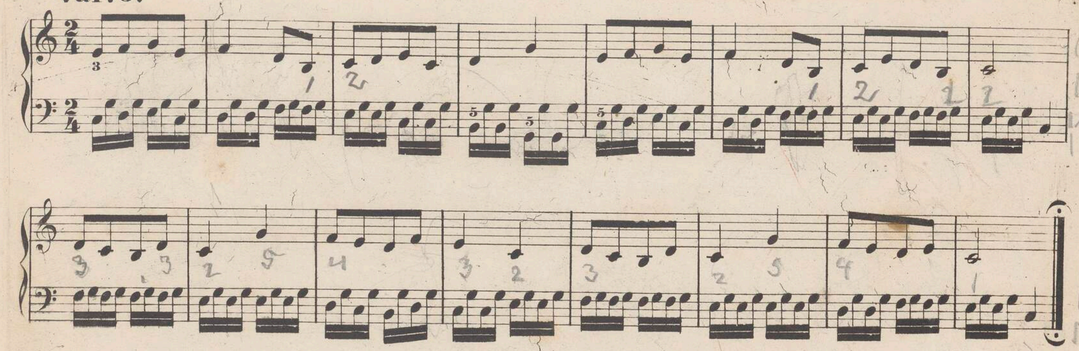

Allegretto con Variazione.

Miller.
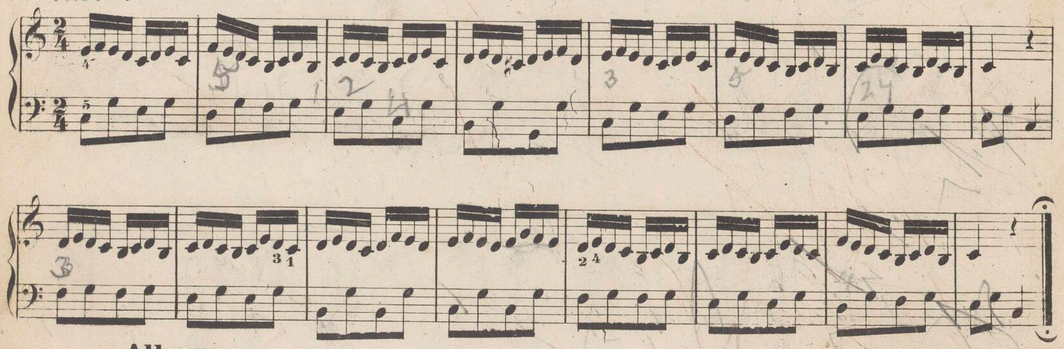
No. 6.

Var. 5.
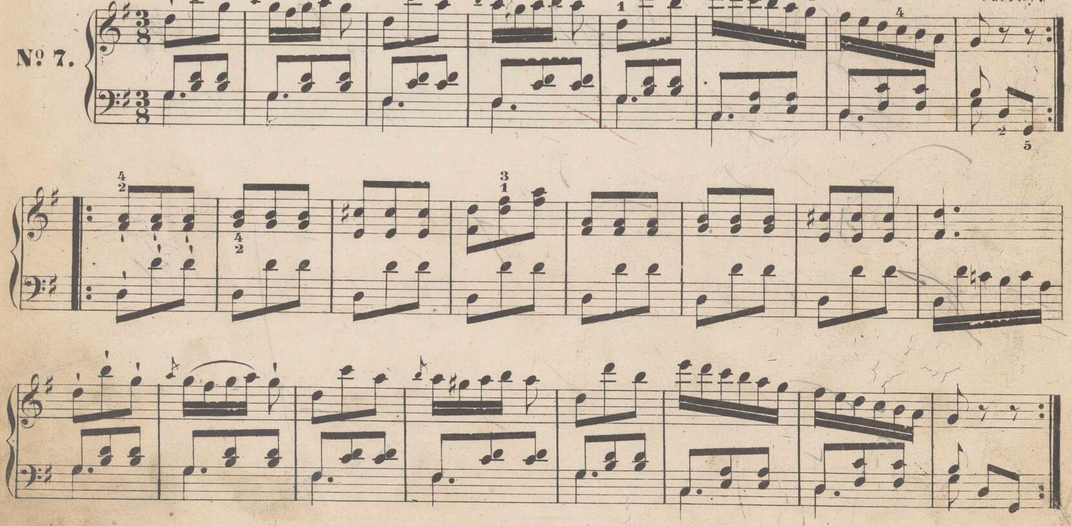

Var. 6.

Allegro.

Nº 7.

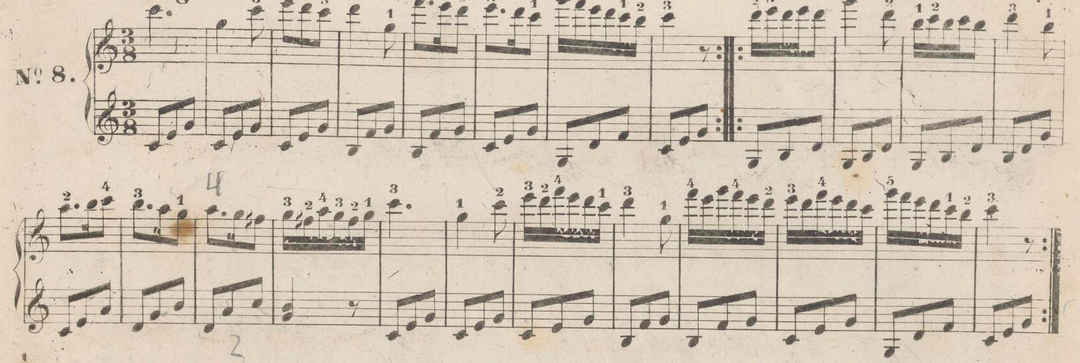
Czerny.

Allegro.

Nº 8.
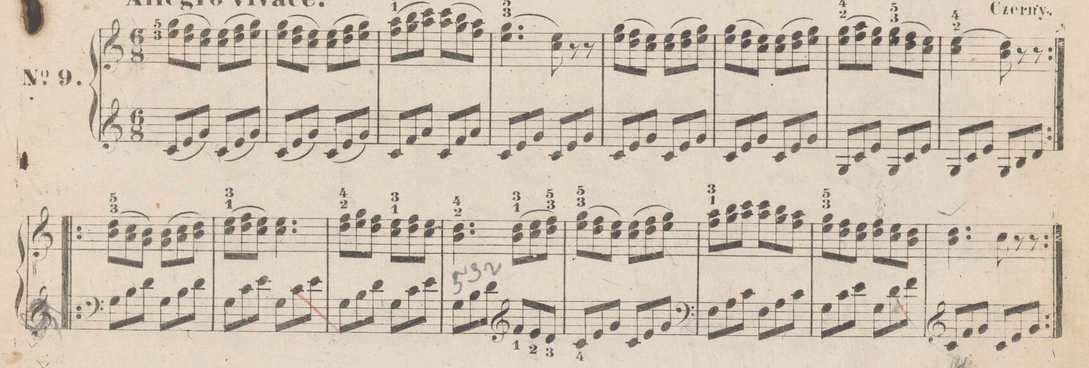
Czerny.

Allegro vivace.

Nº 9.

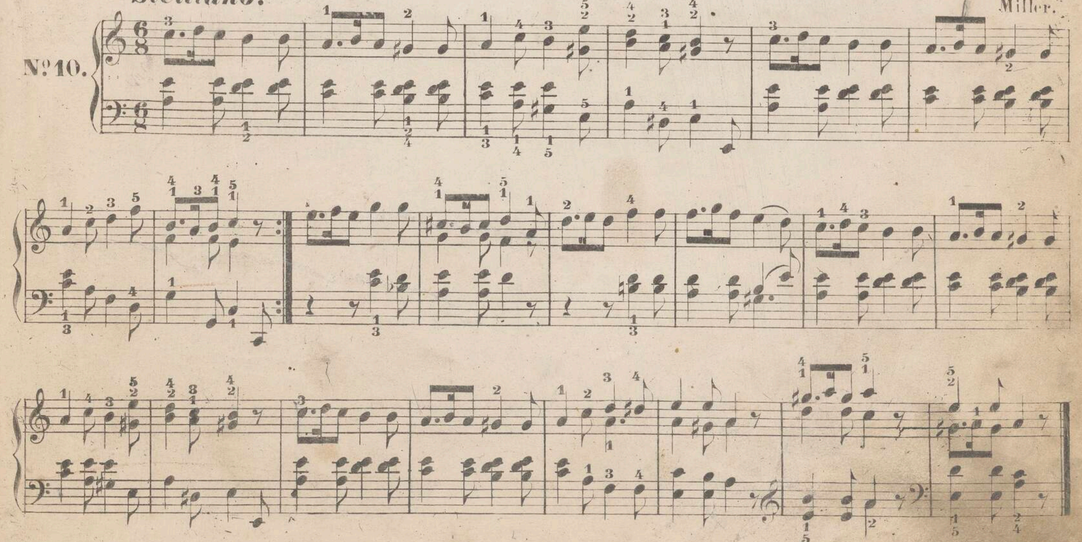
Czerny.

Siciliano.

Nº 10.

Miller.

Andante.

Miller.

№ 11.

pf *f* *pf*

Andantino.

Czerny.

№ 12.

Moderato.

Czerny.

№ 13.

Moderato.

Czerny.

№ 14.

p legato

Moderato.

№ 15.

f legato *fz* *fz* *ff*

Sonatine.

Tempo di Menuetto, moderato assai.

Haslinger.

№16.

p *dolce* *cresc.* *f*

p *dolce* *f*

TRIO.

p

p

sf *p* *cresc.* *f*

Menuetto D.C.

Allegro.

Czerny.

№17.

cresc. *sf sf* *p* **Fine.**

1. **2.** **D.C.**

Allegro moderato.

Czerny.

№18.

Scherzo.

Miller.

№19.

p *f* *p* *f* *p*

f

p *f*

dim.

Fine.

Allegro veloce. Czerny.

№ 20.

8 ..... *loco*

8 ..... *loco*

Allegro molto. Czerny.

№ 21.

Allegretto moderato. Czerny.

№ 22.

rallent. *f* *dim.*

Allegro. Czerny.

№ 23.

dim. *cresc.*

8 ..... *loco*

Moderato.

№ 24.

p

cresc. *dim.*

Allegretto vivace.

№ 25.

p *p* *dolce*

f *sf*

sf *pp*

Allegro.

№ 26.

f *fp* *fp*

8 *loco*

p *cresc.*

8 *fp dim.* *pp*

8 *loco*

Lewa. *cresc.*

f

8 *loco*

ff

Allegro vivo.

№ 27.

8 loco

sf sf

8 loco

Allegro.

№ 28.

cresc.

8 loco

f p

cresc.

8 loco

Allegro vivo.

№ 29.

p dol.

1. 2.

dim.

cresc.

f

pp

loco

f

p

dim.

pp

p

Allegro.

Czerny.

№ 33.

Moderato a la Marcia.

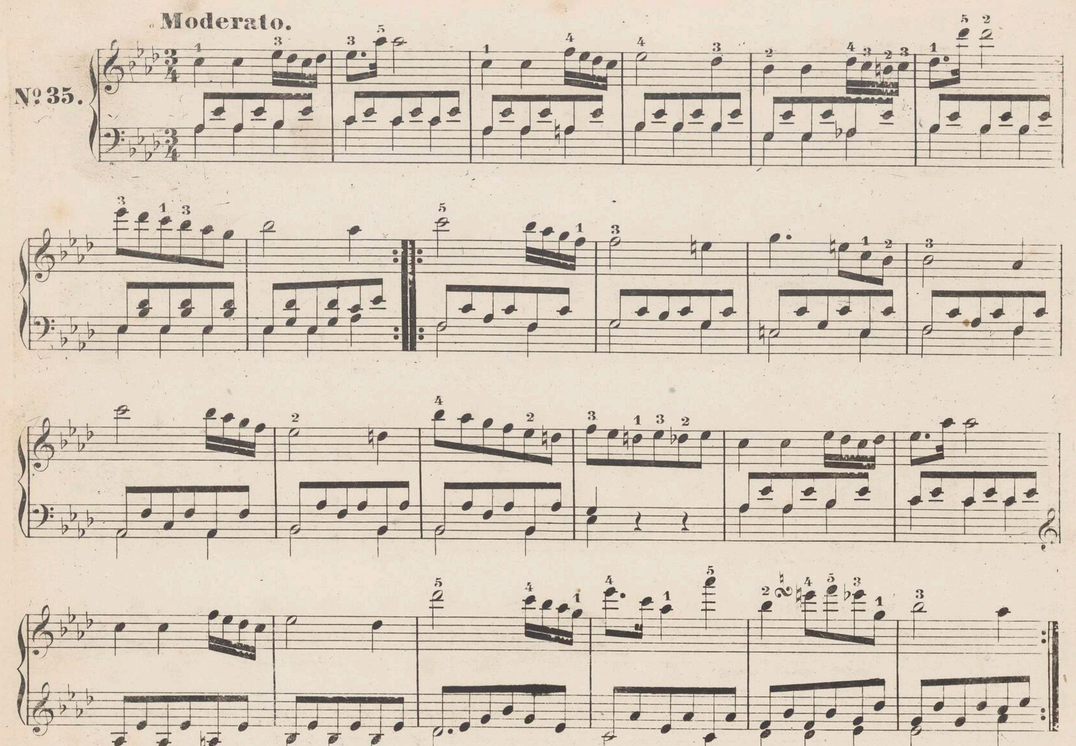
№ 34.

f

f
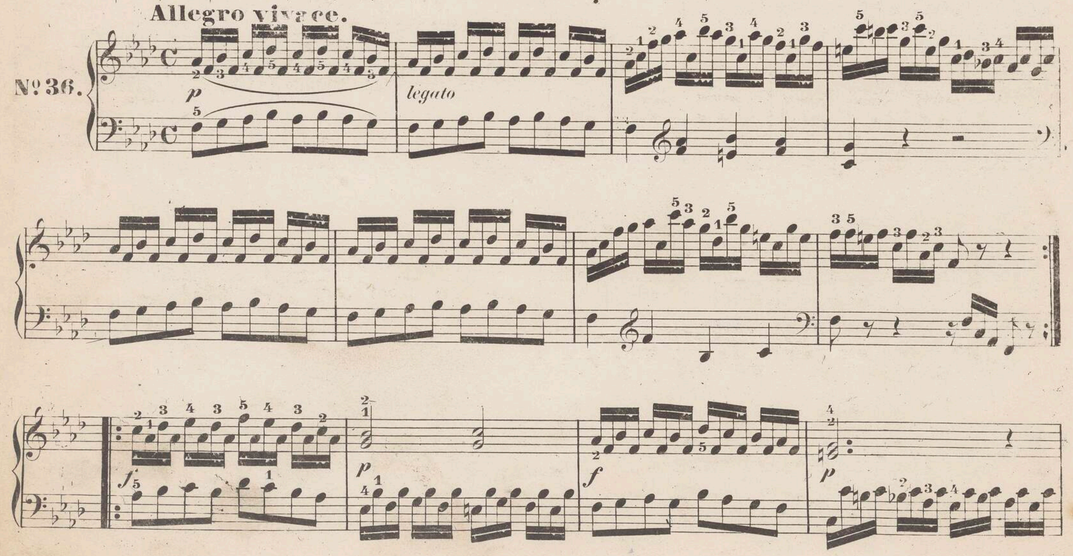
Moderato.
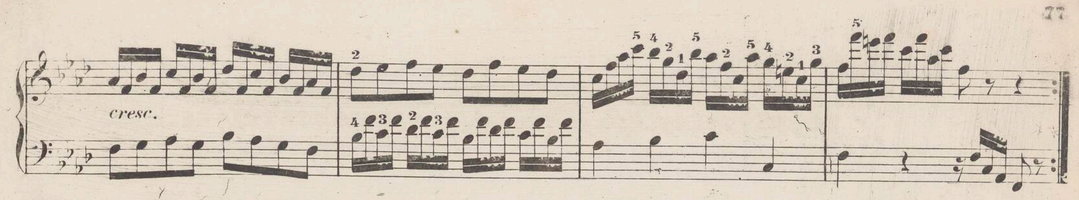
№ 35.

Allegro vivace.

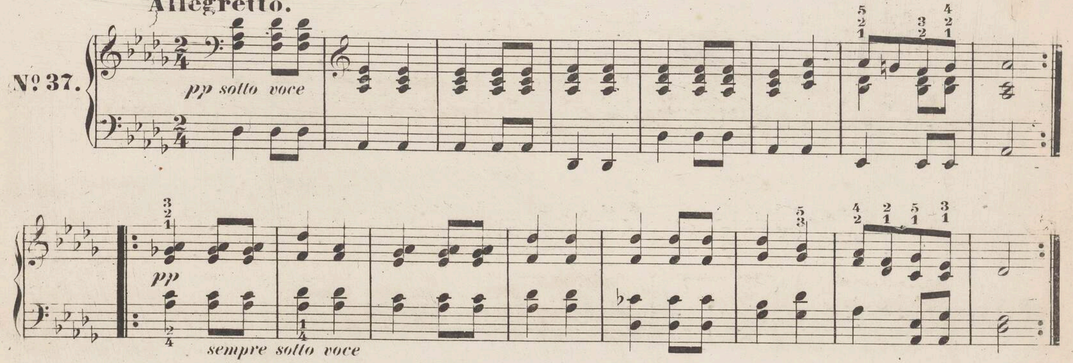
№ 36.
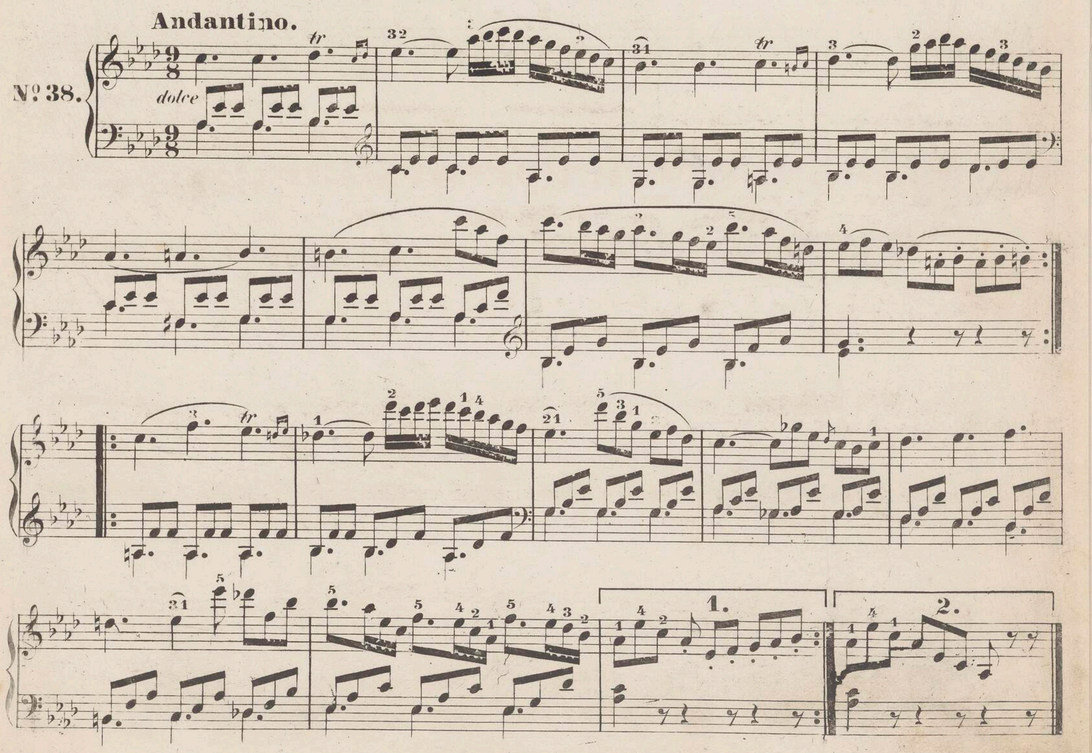

Allegretto.

№ 37.

Andantino.

№ 38.

Allegro molto.

№ 39.

Andantino.

№ 41.

Allegretto.

№ 40.

Allegro.

№ 42.

p leggiero scherzando

loco

f

p

loco

Andante a la Marcia.

№ 43.

pp

f

cresc. *sf* *dim.*

pp

pp

Adagio con moto ed espressivo.

№ 44.

p

pp

pp

Allegro moderato.

№ 45.

p sempre legato

loco

f *p*

sf

Allegretto.

Hummel.

№ 46.

DODATEK.

Uczeń winien pracować nad ćwiczeniami następującemi, nie tylko aby obznajmić się z pewnym rodzajem odcieni, które napotkać można w każdym postępie muzyki nowoczesnej, aby przyzwyczajać palce do tercyi i kwart we wszystkich majorowych i minorowych tonach.

Zauważać tak że układ palcy w akordach w trzech pozycyjach, i powtażać kilkakrotnie każde ćwiczenie i urozmaicać je pod rożnemi kształty w skazane podług C major.

SUPPLÉMENT.

L'élève devra insister sur les exercices suivants non seulement pour se familiariser avec un genre de traits qu'on rencontre à chaque pas dans la musique moderne, mais aussi pour habituer ses doigts aux ecarts des Tierces et des Quartes dans tous les tons majeur et mineur. Il y verra en même temps le doigter des accords parfaits plaqués dans leurs trois positions.

Exécutez chaque exercice à plusieurs reprises et variez-le sous toutes les formes indiquées ci-après, au ton d'Ut majeur.

1. C Dur.
Ut majeur.

Pierwsza Pozycija.
Première Position.

druga Pozycija.
deuxième Position.

trzecia Pozycija.
troisième Position.
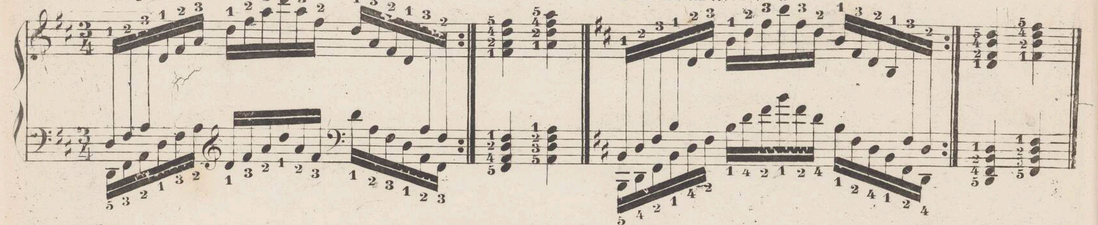
2. A mol.
La mineur.

3. G Dur.
Sol majeur.

E mol.
Mi mineur.
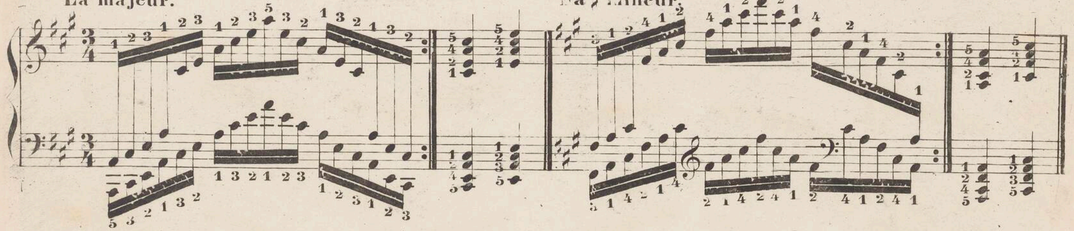
4. D Dur.
Ré majeur.

H mol.
Si mineur.

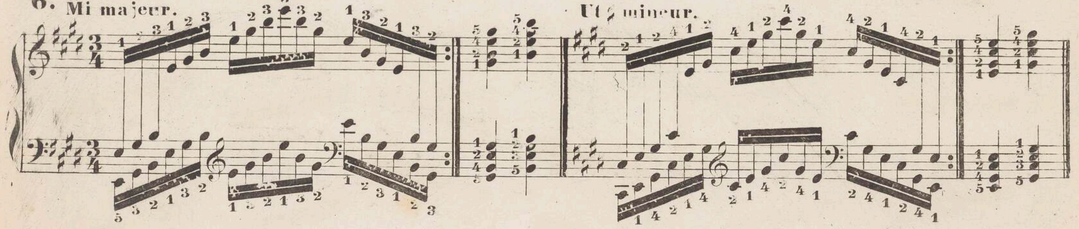
5. A Dur.
La majeur.

Fis mol.
Fa ♯ mineur.
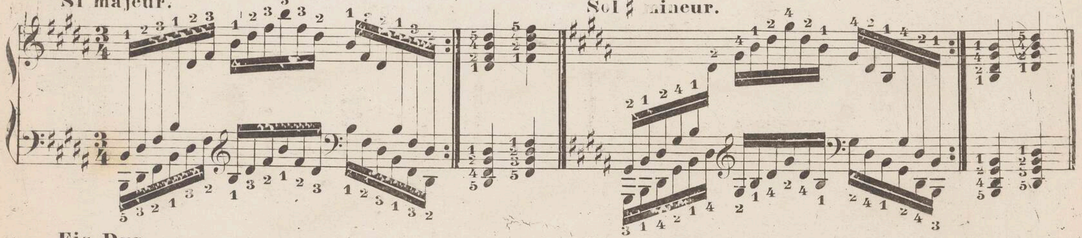

6. E Dur.
Mi majeur.

Cis mol.
Ut ♯ mineur.
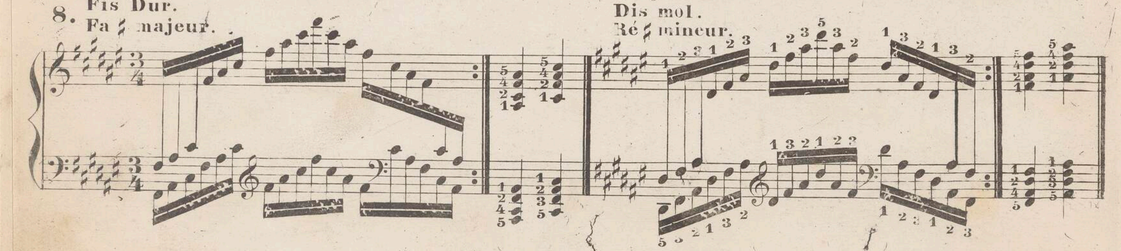

7. H Dur.
Si majeur.

Gis mol.
Sol ♯ mineur.
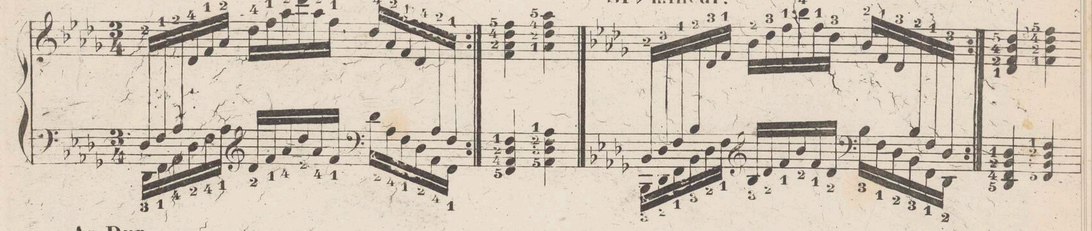

8. Fis Dur.
Fa ♯ majeur.

Dis mol.
Ré ♯ mineur.
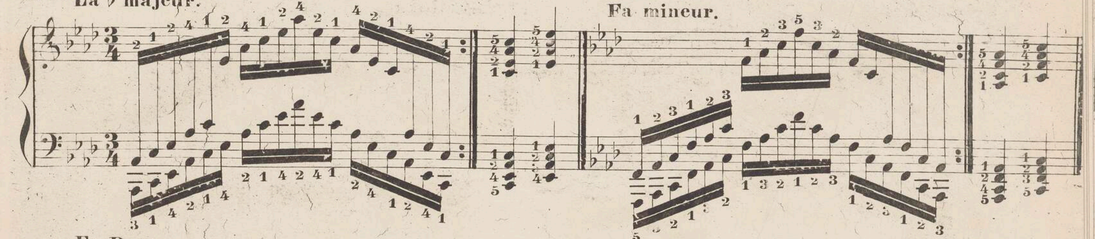

9. Des Dur.
Ré ♭ majeur.

B mol.
Si ♭ mineur.
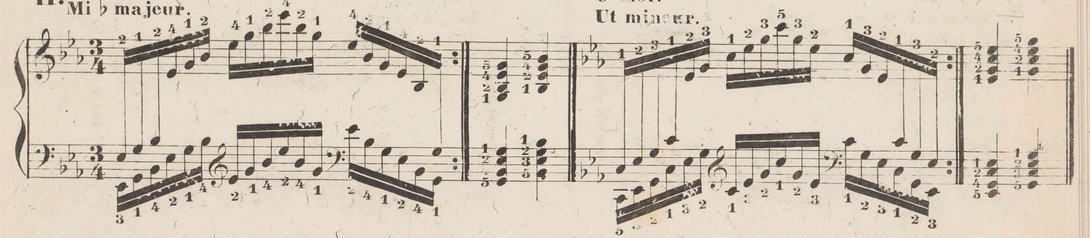

10. As Dur.
La ♭ majeur.

F Dur.
Fa mineur.
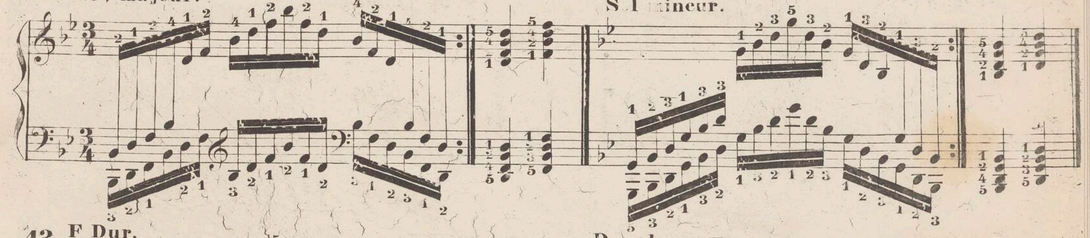

11. Es Dur.
Mi ♭ majeur.

C mol.
Ut mineur.

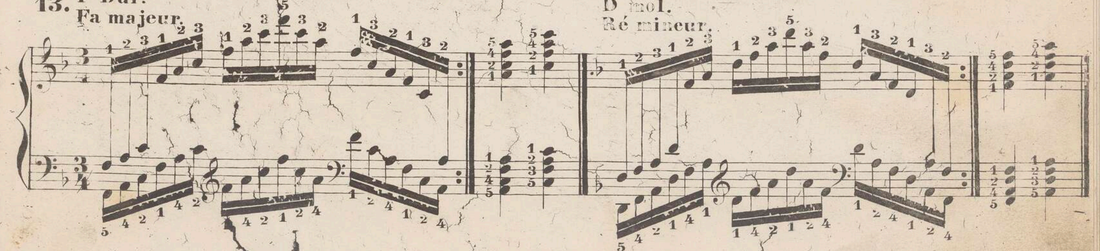
12. B Dur.
Si ♭ majeur.

G mol.
Sol mineur.

13. F Dur.
Fa majeur.

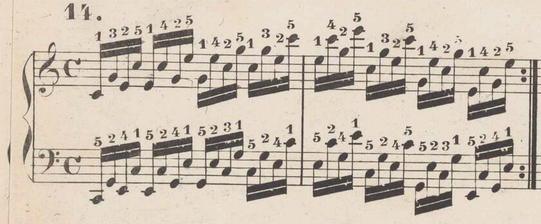
D mol.
Ré mineur.
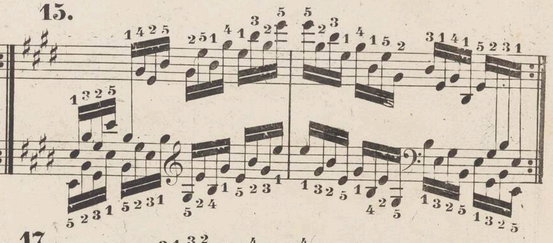

Ponieważ układ palcy następnego ćwiczenia mało ma odmian i przejść z tonu w ton, podaję tu małą liczbę podług których to ćwiczeń, łatwo będzie oznaczyć rozbiorem układ palcy wszystkich odcieni tegoż rodzaju i tonów.

Comme le doigter des exercices suivants ne varie que fort-peu d'un ton à un autre, je n'en donnerai qu'un petit nombre à l'aide desquels il sera facile de déterminer, par analogie, le doigter de tous les traits de même espèce, et dans tous les tons.
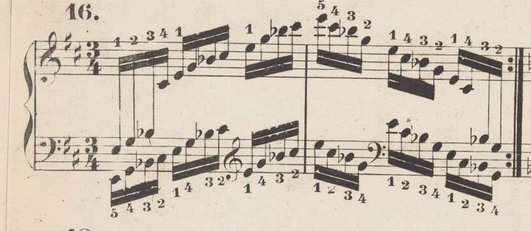
14.
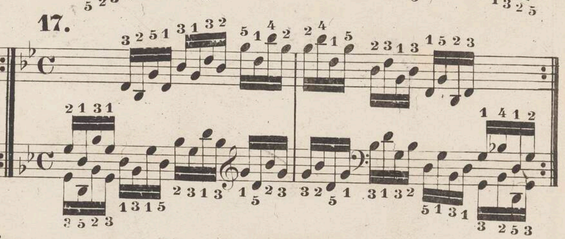

15.
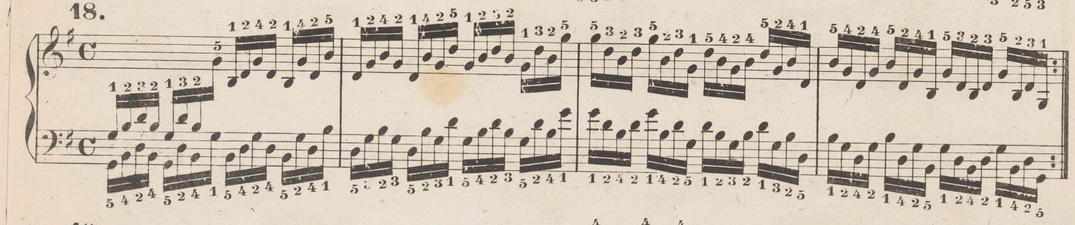

16.
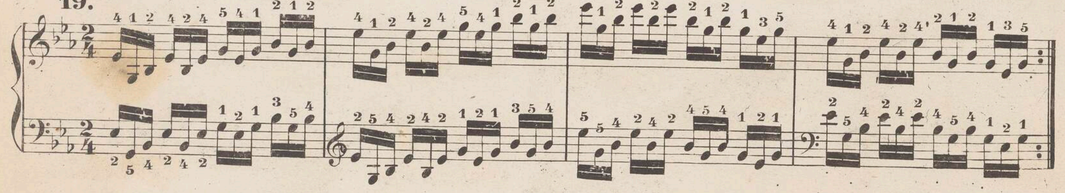

17.
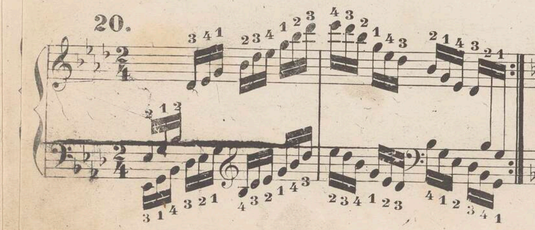

18.

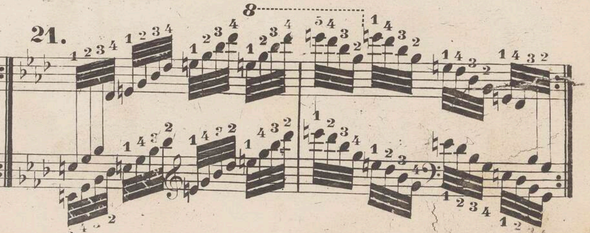
19.
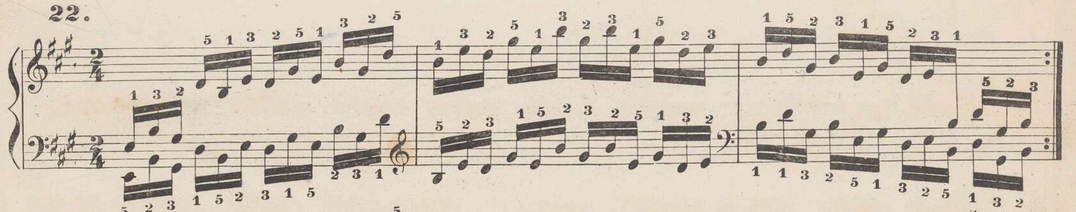

20.
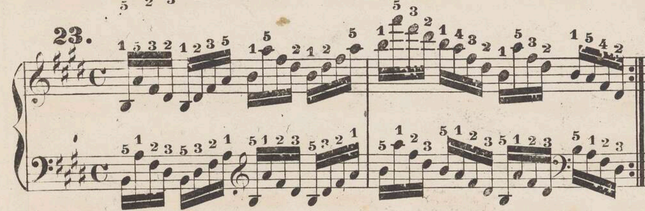

21.
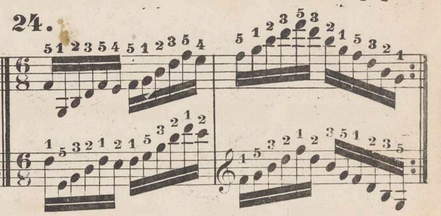

22.

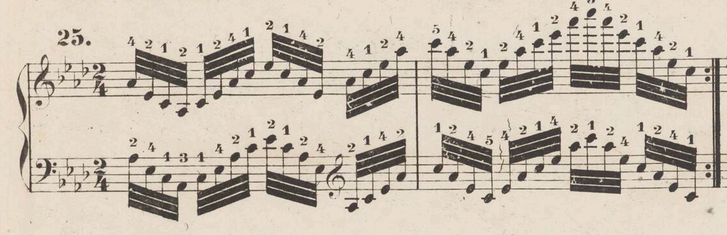
23.
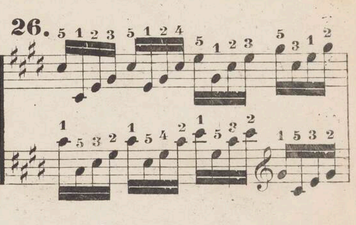

24.
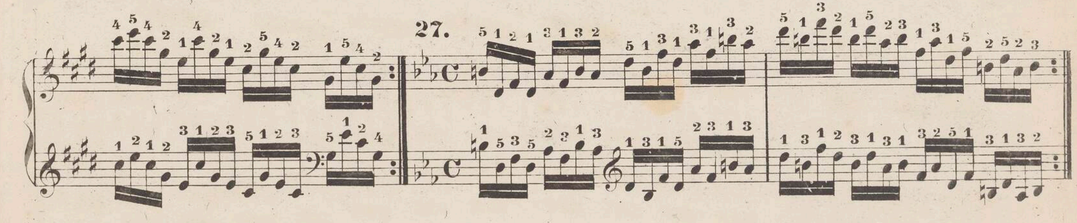

25.
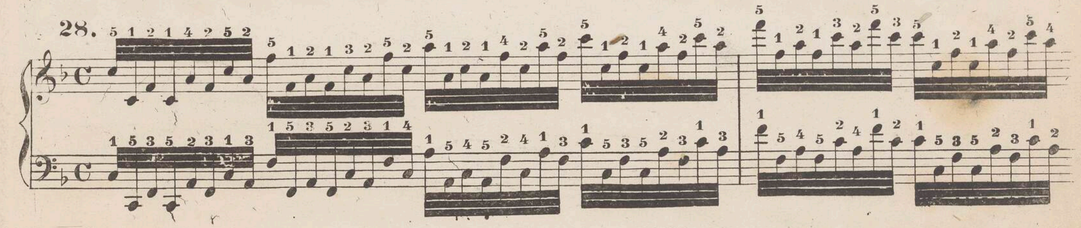

26.
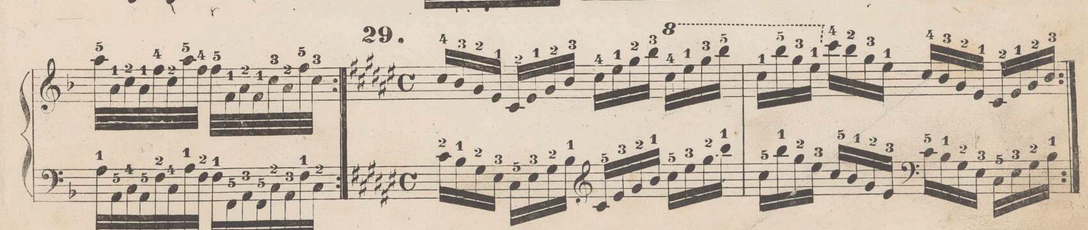

27.

28.
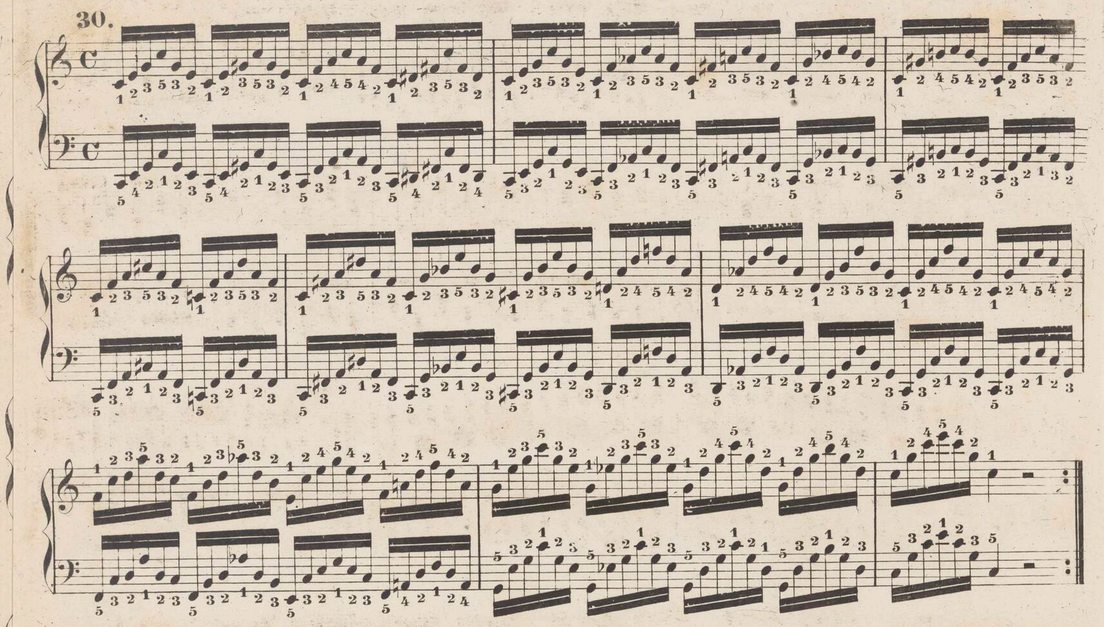

29.

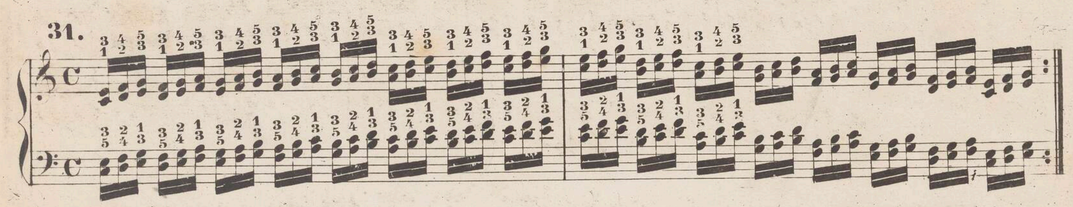
Skład tonów następujący ma na celu, uwagę na układ palcy.

Les combinaisons suivantes ont pour but de donner plus d'extension aux doigts.
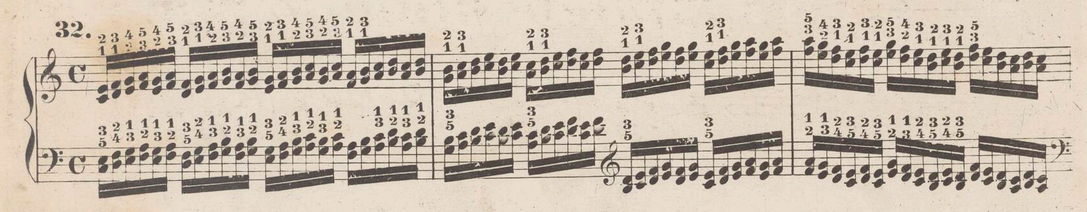
30.

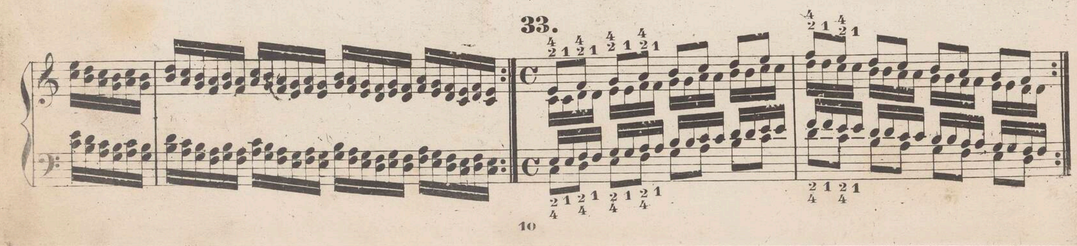
31.
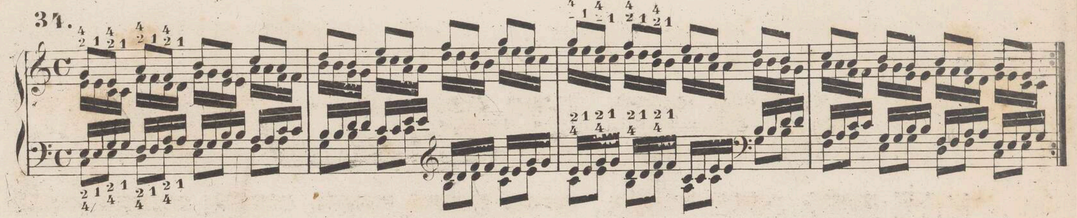

32.

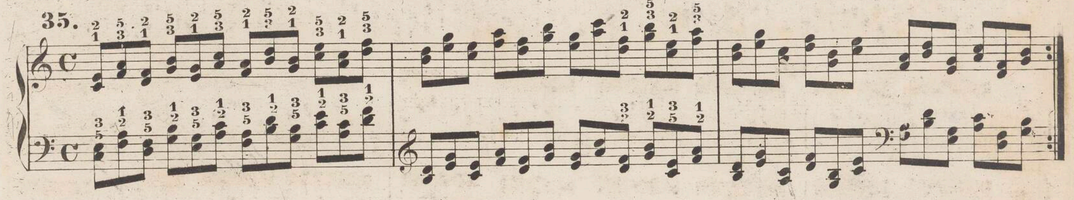
33.
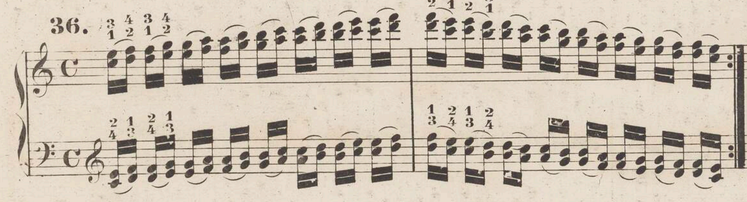

34.
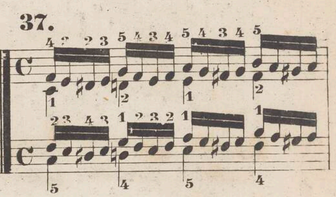

35.
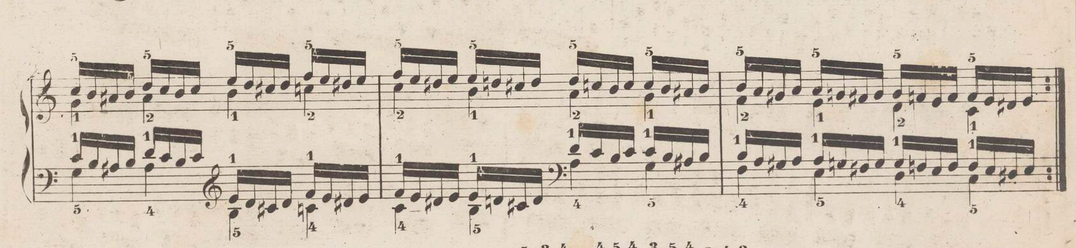

36.

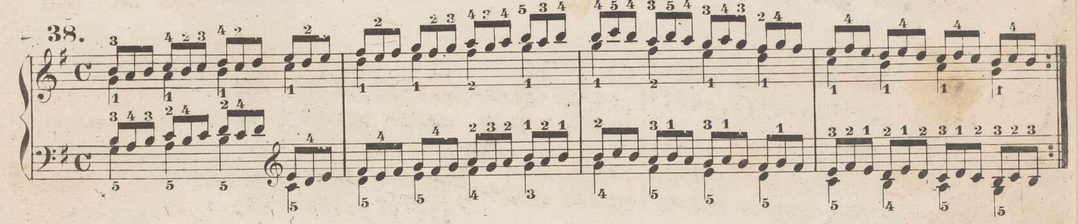

37.
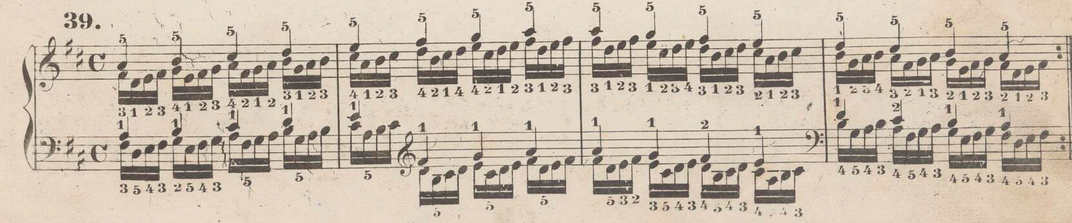

38.

39.

40. C Dur.
Ut majeur.

41. A mol.
La mineur.

42. G Dur.
Sol majeur.

43. E mol.
Mi mineur.

44. D Dur.
Re majeur.

45. H mol.
Si mineur.

46. A Dur.
La majeur.

47. Fis mol.
Fa ♯ mineur.

48. E Dur.
Mi majeur.

49. Cis mol.
Ut ♯ mineur.

51. H Dur.
Si majeur.

51. Gis mol.
Sol ♯ mineur.

52. Fis Dur.
Fa ♯ majeur.

53. Dis mol.
Re ♯ mineur.

54. Des Dur.
Ré ♭ majeur.

55. B mol.
Si ♭ mineur.

56. As Dur.
La ♭ majeur.

57. F mol.
Fa mineur.

58. Es Dur.
Mi ♭ majeur.

59. C mol.
Ut mineur.

60. G Dur.
Si majeur.

61. G mol.
Sol mineur.

62. F Dur.
Fa majeur.

63. D mol.
Ré mineur.

64.

65.

66.

67.

Jeżeli uczeń pragnie postępu wgrze, i wzmocnienia palcy, powiniem każdy nastepujący numer grać, najmniej razy 10.—

Si l'élève désire faire des progrès dans son jeu et avoir de la sûreté dans les doigts, il est forcé de jouer chaque numéro succesif au moins dix fois.—

Allegro.
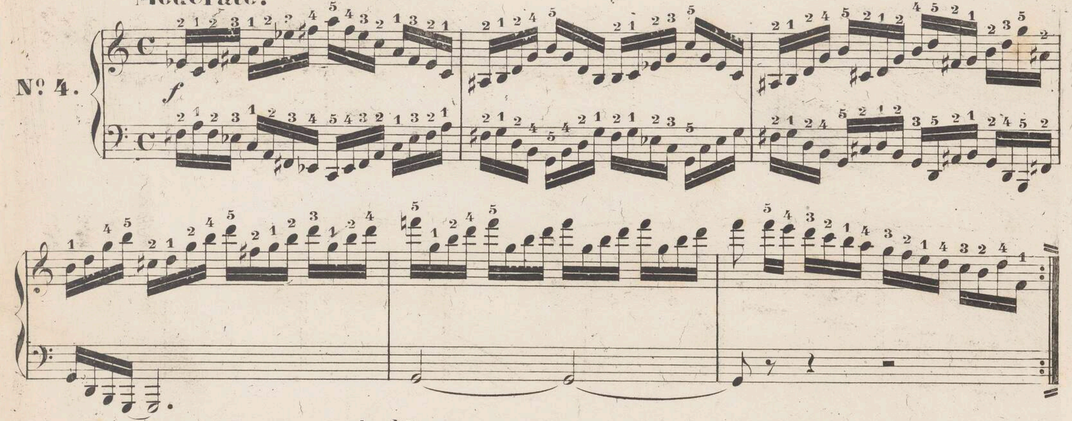
№ 1.

№ 2.

№ 3.
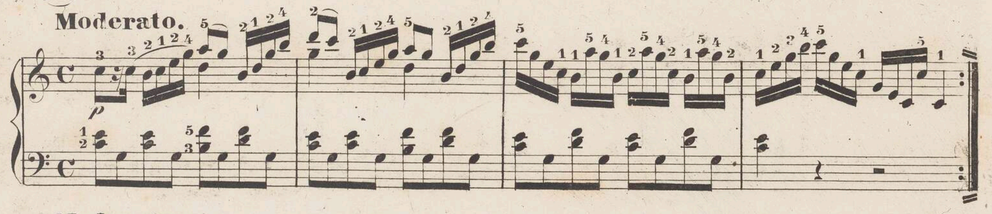
Moderato.

№ 4.

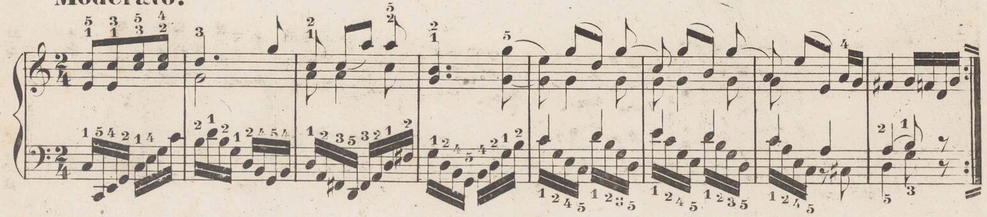
Moderato.

№ 5.

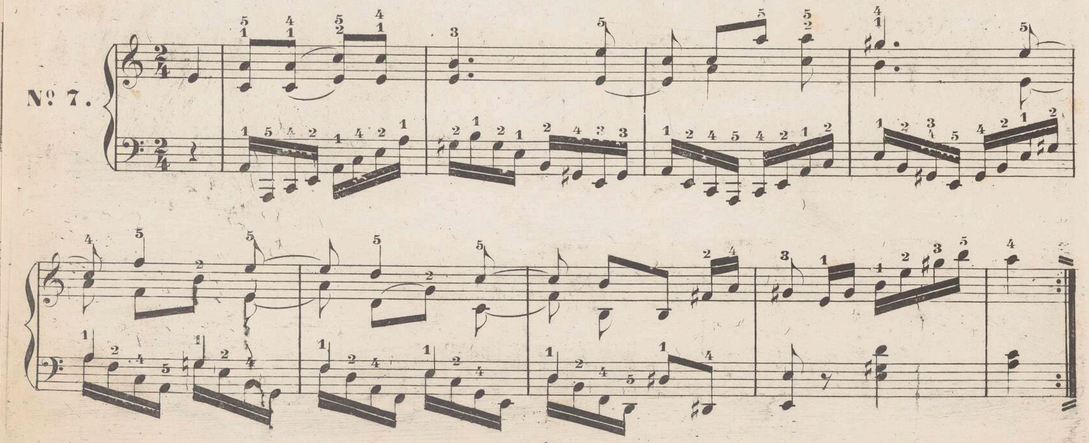

Moderato.

№ 6.
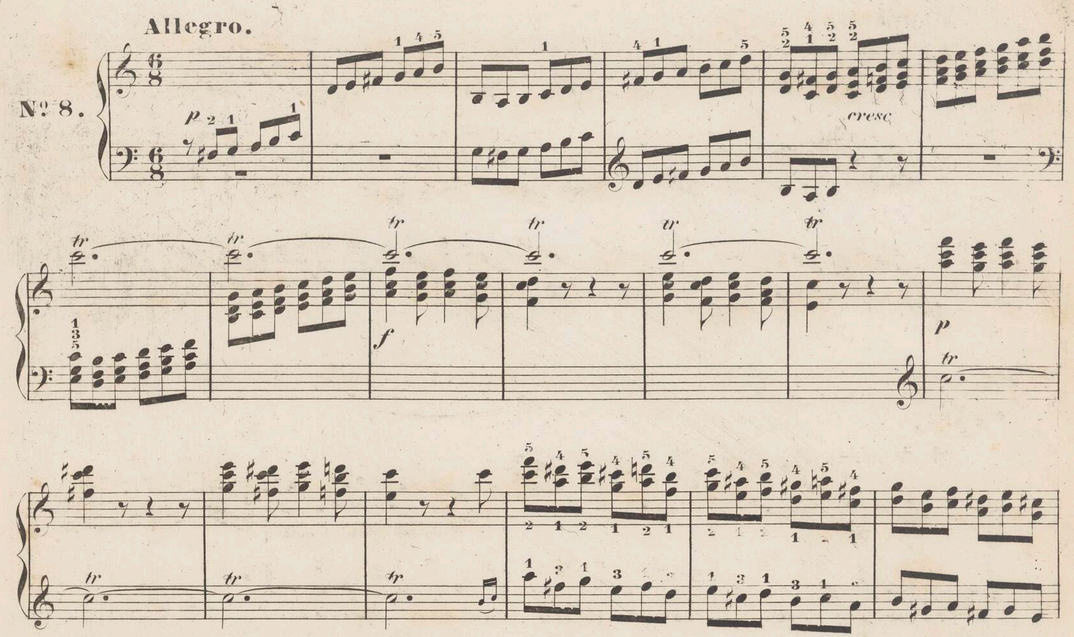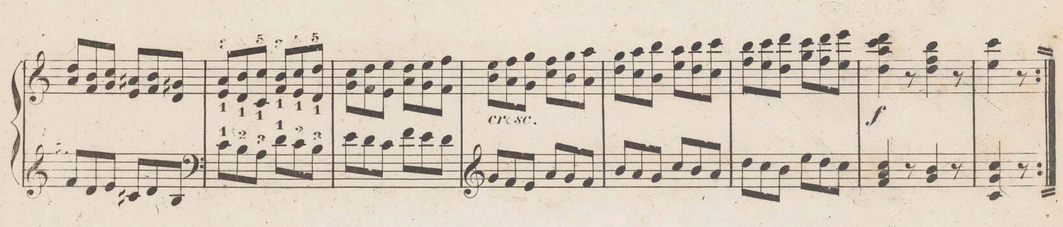

№ 7.

Allegro.
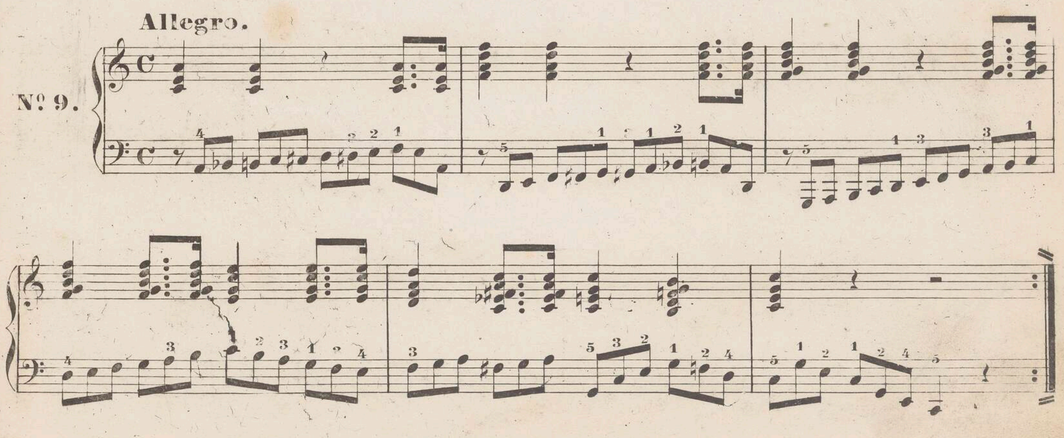
№ 8.

Allegro.

№ 9.

Allegro.

№ 10.

Allegro.

№ 11.

№ 12.

cresc.

№ 13.

№ 14.

№ 15.

Presto.

№ 16.

Allegro.

№ 17.

Allegro.

№ 18.

Allegro.

№ 19.

Allegro.

№ 20.

Allegro.

№ 21.

№ 22.

№ 23.

№ 24.

Allegro.

№ 25.

Allegro.

№ 26.

Allegro.

№ 27.

Allegro.

№ 28.

№ 29.

№ 30.

№ 31.

№ 32.

№ 33.

№ 34.

Allegro.

№ 35.

№ 36.

№ 37.

№ 38.

Allegro.

№ 39.

Allegro.

№ 40.

Allegro.

№ 41.

Allegro.

№ 42.

Allegro.

№ 43.

Allegro.

№ 44.

№ 45.

Allegro.

No. 46.

No. 47.

Allegro brillante.

No. 48.

p leggiero

f marcato

dimin.

p

cresc.

loco
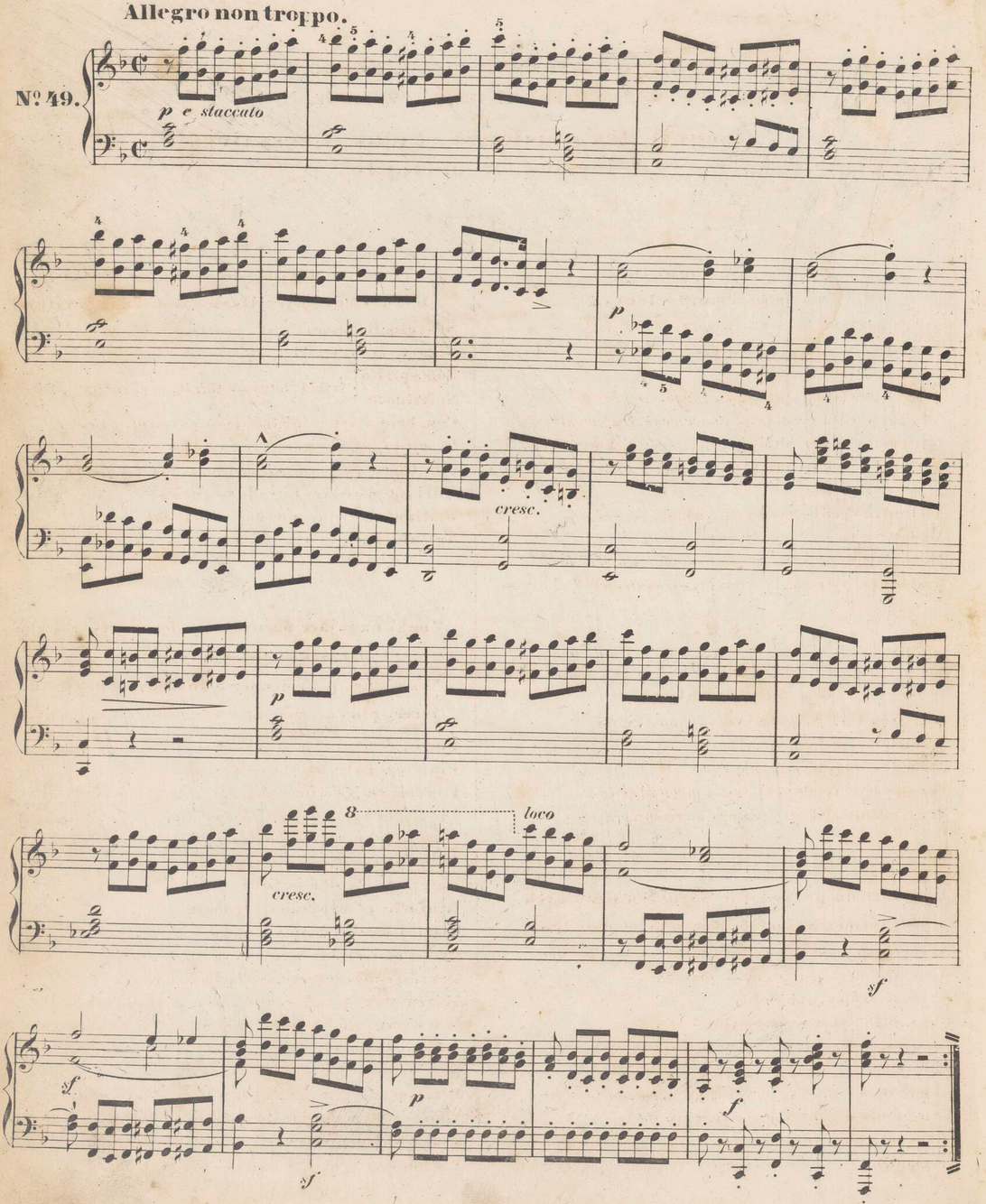
f

sf

sf

Allegro non troppo.

№ 49.

Zbiór niektórych potrzebniejszych terminów muzycznych.

Recueil des plusieurs et plus necessaires termes de musique.

§ 1.

Poruszenia powolne.
Les mouvements lents.

Grave ociężały, leniwy — *pesant, lourd*
Tardo opóźniający, ociągający — *tardif, lent*
Lento powolny — *lent*
Largo rozwlekły, obszerny — *large, ample*
Adagio pomału, zwolna — *doucement, lentement*
Larghetto wyraz zdrobniały od largo mniej rozwlekły
Andante, Andare bieg poważny, jednak żywszy od Adagio — *marcher*
Andantino, nieco żywiéj od Andante
Moderato mierny, umiarkowy — *modéré*
Maestoso wspaniały, poważny — *majestueux*
Sostenuto wytrzymały, poważny — *soutenu*

§ 2.

Poruszenia prędkie.
Les mouvements vites.

Allegro, All° wesoły, chyży — *joyeux, gai*
Allegretto, wolniej od Allegro
Allegrissimo, niezmiernie żywo
Presto szybki, lotny, bystry — *prompt, vite*
Prestissimo, jak najszybciej, niezmiernie bystro

§ 3.

Termina przymiotne poruszeń powolnych.
Les termes adjectifs des mouvements lents.

Affectuoso uczuwający, przejmujący się — *affectueux*
Amabile luby, przyjemny — *aimable*
Arioso, aryjny, spiewny
Cantabile śpiewny, melodyjny — *chantant*
Grazioso przymilający, powabny — *gracieux*
Doloroso cierpiący, bolejący — *douloureux*
Lamentuoso wyrzekający, żalący się — *lamentable*
Languente omdlewający — *languissant*
Innocente niewinny, ujmujący bez przymilenia — *innocent*
Irresoluto nieśmiały, niepewny w rozpoczęciu — *irrésolu*

§ 4.

Termina przymiotne poruszeń prędkich.
Les termes adjectifs des mouvements vites.

Scherzo figlarność, żart, pustota — *badinage, folâtrerie*
Vivace żywy, rześki — *vif*
Con spirito / Spiritoso szybki, lotny — *spirituaux, subtil*
Con brio z żywą świetnością — *vivement, gaiement*
Risoluto śmiało ważący, odważny — *résolu*
Con fuoco z ogniem, z zapałem — *feu*
Furioso wściekły, rozjadły — *furieux*
Brillante świetny, ozdobny — *brillant*
Agitato mnóstwem uczuć miotany — *agité*

§ 5.

Znaki nadające poruszeniu więcéj mocy, powabu czyli znaki expressyjne.
Les signes pour donner á un mouvement plus de force, plus de charme, ou les signes expressifs.

Forte, *f* mocno, rześko, głośno — *fort*
Piano, *p* cicho pocichu — *bas*
Fortissimo *ff* najmocniéj, najgłośniéj — *le plus fort*
Pianissimo *pp* najciszéj — *tout bas*
Forte-piano *fp*, głośno pierwszą nótę, a zaraz cicho
Poco-forte *pf*, niebardzo głośno
Forzando *fz* silić — *forcé*
Rinforte *rf* wzmocnić — *renforcé*
Tenuto, ten. wytrzymać — *tenu*
Crescendo, cresc. wzmagać, co raz mocniéj
Decrescendo, decresc. uśmierzać, słabnąć
Mezza-voce pół głos, ni cichy ni mocny — *demi-voix*
Sotto-voce głos przytłumiony, niedopełniony, przyciszony — *la voix basse*
Dolce słodki, przyjemny — *doux*
Diminuendo, dim. zmniejszać, zciszać — *diminuer*
Mancando, manc. niedostarczać, opóźniać, ustawać — *manquer*
Calando koić, zwalniać — *calmer, baisser*
Perdendosi ginący, niknący — *perdu*

Rallentando zwalniać, osłabiać — *retacher*
Smorzando, smorz. przygaszać, uśmierzać, zamierać — *éteint*
Morendo konający, zamierający — *mourant*
Ritardando, ritard. opóźniać, zwalniać — *retarder*
Tempo di giusto ruch umiarkowany, przyzwoity — *juste*
A piacere / **Ad libitum** jak się podoba, do woli — *à volonté*
a Tempo z pomiarem, w takt — *mesurer*
Accelerando przyśpieszać — *accélérer*
Con Moto z żywym poruszeniem
Trillo, *tr* trzęsienie dwóch tonów na przemian
Leggiero lekko, bez natężenia — *légèrement*
Tremolo / **Tremendo** drżeć, trząść — *trembler*

§ 6.

Termina przydane innych.
Les termes ajoutés aux âutres.

Assai bardzo — *assez*
Molto wiele — *beaucoup*
Sempre zawsze — *toujours*
Non tanto nie tak bardzo — *pas autant*
Poco trochę — *peu*
Poco a poco potrochu — *peu-à-peu*
Non troppo nie nazbyt — *pas trop*
Più więcéj, bardziéj — *plus*

§ 7.

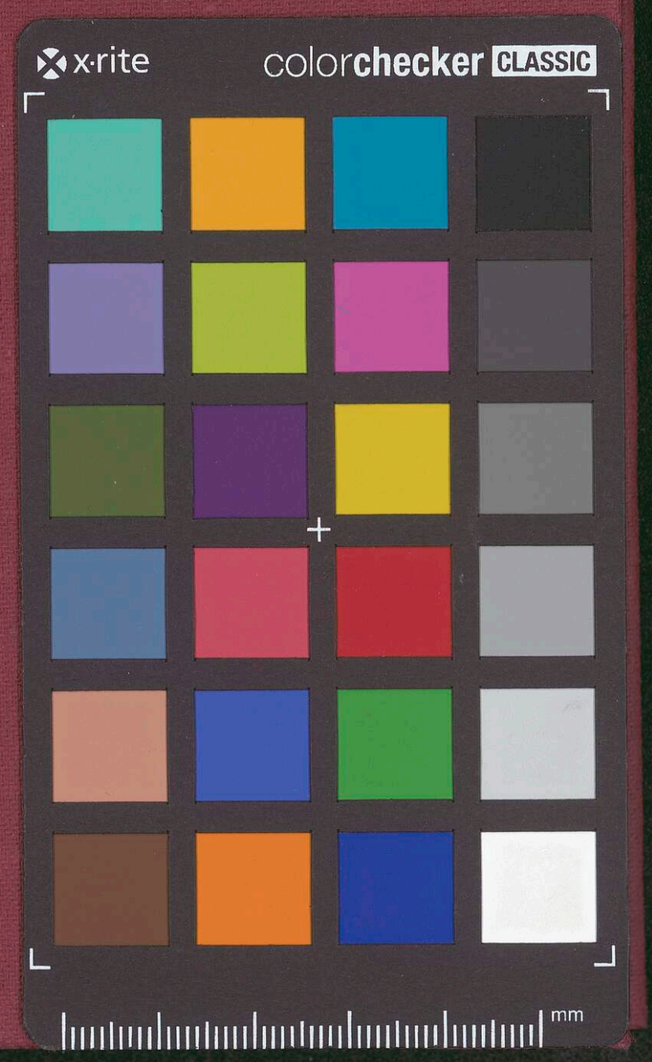
Termina ostrzegaiące.
Les termes avertissants.

Dal Segno, od znaku
Maggiore ton Major, wesoły — *dur*
Minore ton Minor, smutny — *mol*
Staccato odrywać, wybijać — *détacher*
Legato zwięzle, gładko — *lier*
Con espressione, z uczuciem, z przejęciem
Da Capo z początku — *du commencement*
Attaca idź dalej bez przerwy — *attachez*
Volti przewroć — *tournez*
Seguire / **Sieque** iść wciąż za pewném poruszeniem — *suivre*
Ripetere powtórzyć — *répéter*
Imitazione naśladowanie — *imitation*
Bis dwa razy — *deux fois*
Pedale, przycisnąć pedał forte
Fine Koniec — *fin.*

BIBLIOTEKA INSTYTUTU FRYDERYKA CHOPINA

Narodowy
Instytut
Fryderyka
Chopina

516/2

x-rite
colorchecker CLASSIC
mm